

ženy – islám – politika

nejhorší překlady roku 2006
polomrtvý holky Miloše Urbana
otec & syn Formanové a Jiří Suchý v ND
co přinese festival v Cannes

Shirin Neshatová:
Bez názvu – ze série Extáze /
Rozptýlené ženy, 1999
ISSN 1801-4542

Dvě povídky / Magdaléna Platzová

Aby toto číslo A2 neznělo čtenářům jednostrunně, v beletristické části nabízíme soukromé příběhy žen zakotvených v západním kulturním systému. Vypravěči jsou ovšem v obou případech muži.

Vloni, touhle dobou

Několikrát za večer jsem zapomněl její jméno a musela mi je zopakovat. Ne proto, že mi byla lhostejná. Její jméno mi vypadávalo z hlavy, protože jsem příliš bedlivě sledoval, co říká, otázky, které mi chvílemi kladla tak rychle za sebou, jako by mne chtěla nachytat. Byla dychtivá, ale ne zbrklá, netrvala na svém, ale nepřetržitě se pohybovala vpřed, přeskakovala na další a další témata, která jí připadala důležitá.

Milane, v hospodě, kde jsme seděli, bylo šero a kouř a její paže byly neuvěřitelně bílé v šatech bez rukávů. Zdálo se, že pohlcují světlo a potom je propouštějí zpět hebkým filtrem běloby. V tvých francouzských románech se o takových pažích psávalo: alabastrové.

Sedla si vedle mne a nepředstírala, že jenom náhodou. Proč? První věc, které nerozumím.

Když jsem si uvědomil její zájem o mne a nepravděpodobnost toho zájmu, napadlo mě, jestli si mě s někým nespletla. V místnosti bylo hodně lidí a mezi nimi rozhodně přitažlivější a mladší muži, než jsem já. Bylo dost volných židlí, mohla si vybrat. Abych ti vysvětlil: Tomáš mě pozval na soukromé promítání krátkého filmu, ve kterém jsem hrál. Směješ se? „Hrál“ říkám s nadsázkou. Spíš jsem staticky pobýval.

Tomáš je pořád, jak jsi ho znal, věrný svým uměleckým zásadám. Snímal mne proti oknu a zezadu, z mých černých nahrbených zad zarámovaných světlým obdélníkem okna číslo osamění. Mohl jsem ji tím zaujmout? Těžká postava umístěná v prostoru s příliš vysokým stropem a chladnými zdmi. Je ještě v módě existencialismus? Nejsem si jistý. Možná její zaujetí vůbec nepatřilo mně, ale rozhovoru jako takovému, činnosti nazvané mluvení.

Během večera se přibližovala, natočila si židli, nakláněla se, dotýkala se mne rukou a kolenem v matné punčošce.

Když odcházela, nechala na stole svoje telefonní číslo.

Zas vidím, jak se směješ. Napadá tě samozřejmě jen jedna věc a nerozumíš mému váhání a mým rozpakům. Ale vzpomínáš ještě, jak jsme kdysi i my – ty, já a naši přátelé – považovali rozmlouvání za činnost, kvůli níž stálo za to se scházet? Výměna slov pro nás bývala životně důležitá, měli jsme pocit, že během rozhovorů děláme ty největší objevy. Bylo by možné, že ta dívka se se mnou chce vidět jen proto, abychom pokračovali v mluvení?

Alabastrová Lucie na mne vtrhla se svými otázkami a našla mne nepřipraveného. Musel jsem se násilím držet, abych se nepoškleboval, nesmál, neironizoval, abych byl stejně vážný jako ona.

Pokračování na s. 26

První máj a zápas o historickou paměť

Arnošt Novák

V kalendáři je 1. květen označován jako Svátek práce, masmédia jej často depolitizují a zdůrazňují jej jako svátek milenců. Pravicoví komentátoři a politici přicházejí s návrhy na zrušení tohoto, jak říkají, „bolševického svátku“. První máj každoročně vyvolává střety, a to nejen v ulicích, ale i střety ideologické. Nejde totiž jen o to, kdo kde demonstruje a který pochod kudy projde či neprojde. Jde především o boj definic a různých interpretací tohoto dne. Na Prvního máje se tak každoročně odehrává zápas o historickou paměť.

Prvomájová historie se odvíjí od dramatických událostí v americkém Chicagu, kde v květnu roku 1886 vrcholila dvouletá kampaň za kratší, osmihodinovou pracovní dobu. Město ochromila 1. května generální stávka a 90 tisíc dělníků v ulicích. Protesty pokračovaly i v následujících dnech, kdy proti dělníkům zakročila ozbrojená policie – výsledkem byl jeden zastřelený a dalších šest těžce zraněných. Na represí reagovali dělníci dalšími protestními shromážděními. Ke konci jednoho z nich, kdy zbývalo již jen 200 přítomných, se opět objevila ozbrojená policie a velitel vydal rozkaz k okamžitému rozchodu. V ten moment kdosi neznámý hodil mezi policisty bombu, která jednoho policistu na místě zabila, dalších šest smrtelně zranila. Policie zahájila palbu do shromážděných dělníků. Pak následovaly represe proti dělnickému hnutí, především proti aktivním anarchistům. Policie vytipovala osm předáků hnutí, kteří byli v následném vykonstruova-

ném procesu odsouzeni. Čtyři byli popraveni, jeden spáchal ve vězení sebevraždu, dva dostali doživotí a poslední odsouzený 15 let vězení. Po šesti letech illinoiský guvernér John P. Aldag tři odsouzené omilostnil, propustil a veřejně prohlásil, že byli evidentně nevinní.

První máj se celosvětově „slavil“ poprvé v roce 1890 a po následující desetiletí měl spíše než oslavy práce podobu dělnických demonstrací za lepší pracovní a životní podmínek, které často přerůstaly v otevřené konflikty s policií. Přesto již od počátku převládaly dvě tendence. Ta dominující, reformní, z něj posléze udělala poněkud paradoxně Svátek práce – svátek něčeho, co dělnické hnutí chtělo redukovat ve prospěch volného času. Ta minoritní chápala 1. máj jako den boje proti systému, který lidi námezdně zotročuje a vykořisťuje, jako den boje za jiný, lepší možný svět.

Většina z nás si tento den spojuje spíše s první tradicí, s povinnými prvomájovými průvody a mávátky předlistopadového režimu, který se absurdně označoval jako „komunistický“ a přitom tohoto dne využíval k tomu, aby namísto úsilí o zrušení námezdní práce, jak velí komunistická tradice, přiměl lidi stvrdit své námezdní zotročení v jakémsi Reálném Absurdistanu. Předlistopadový režim zbavil 1. máj jeho kritického potenciálu a udělal z něj oslavu práce. Nejsem si jistý, jestli chicagským dělníkům šlo o oslavu práce, když naopak bojovali o její redukci.

S rokem 1989 nastal konec povinných Prvních májů. Zcela v logice minulého režimu, ale i v logice nového, kapitalistického režimu zůstal v kalendáři 1. květen jako Svátek práce. Vždyť i kapitalismu se hodí, když lidé budou oslavovat, jak ta námezdní práce, často nudná a špatně placená, je vlastně báječná. A tak sociální demokracie každoročně slaví Svátek práce, samozřejmě té práce poctivé, dolních deseti milionů. Také komunistická strana pokračuje v této tradici a její prvomájov-

vá shromáždění se podobají spíše rituálům, na nichž se strana utvrzuje v podpoře svých věrných stoupenců.

Po roce 1990 se tu oživila i minoritní tradice anarchistických „Prvních májů pod černými prapory“, které neslaví práci, ale chápou tento svátek jako den boje proti systému, který z lidí dělá „lidské zdroje“. Anarchisté tak připomínají, že stávající svobody a míra „sociálních výdobytků“ nejsou dobrotivým darem vládnoucích mocných, ale tvrdě vybojováním výsledkem úsilí mnoha předchozích generací, a že pokud se nebudou tyto vymoženosti bránit, mohou o ně lidé v rámci neoliberálních reforem a válek proti terorismu lehce přijít.

Koncem devadesátých let se do bojů o interpretaci 1. máje poněkud obskurně, ale nikoli nebezpečně, zapojili i neonacisté a fašisté. Ve svém útoku proti „rudým“ se snaží tento „bolševický svátek“ ukrást levici a vtisknout mu rasový a nacionální ráz, protože, jak tvrdí, antikapitalismus je mimo jiné, a především, nacionální. Nic není vzdálenější tradici Prvního máje než nacismus a rasismus českých neonacistů, neboť dělnické hnutí v Americe, bojující za osmihodinovou pracovní dobu, bylo silně internacionální, složené z imigrantů různých národností a silně rovnostářské.

První máj je dnem milenců, ale stejně tak je už téměř 120 let dnem bojů ze lepší podmínky na tomto světě, za jiný možný svět. Pravicoví politici a komentátoři v médiích hlavního proudu, kteří volají po zrušení tohoto „svátku“, to asi moc dobře vědí. A nejspíše si uvědomují, že kdo ovládá historickou paměť, má možnost utvářet přítomnost a ovlivňovat budoucnost. A jeden den volna, s latentním revolučním poselstvím a občasnými střety v ulicích, představuje pro stávající hegemonní kapitalistické uspořádání jakési kuří oko. Nebylo by proto lepší zaplnit ho prací, aby lidi třeba jednou nedostali roupy? Tak teda ať žije ta práce!

Autor je politolog, doktorand na FF MU v Brně.

Autor polemiky nepopře, že na pacifikaci iráckého režimu má dlouhodobý zájem i Izrael. Ani iránský jaderný program není hrozbou pro „svět“, jako pro Izrael. Pokud tedy USA zaútočí na Írán, dělají špinavou práci za Izrael. I vlastenci Francouzi nechávali za své zájmy bojovat ty druhé (cizinecké legie). Že je dnes v důsledku situace v Iráku Izrael ohroženější?

Však Olmert řekl, že se USA ještě nemají stahovat. Setrvání vojsk USA je i v jeho zájmu, každý další dolar na válku jde i k dobru Izraeli. Autor polemiky jmenuje nežidovské architekty války. Na Wolfowitze nějak zapomněl, ale ten právě není nežidovský. Avšak i zmiňovaný Cheney jde Izraeli na ruku: „Nikdo nesmí pochybovat..., že bychom Izrael v případě útoku podpořili. Udělala by to jakákoliv (americká) vláda“ (Aktuálně.cz 20. 1. 2006). Jakákoliv, takže je jedno, koho volí většina U. S. Židů. Irák, Írán jsou regionální protivníci Izraele, pokud budou preemptivně decimováni, Izrael se nemusí případného útoku bát. A nastolením proamerických vlád v těchto zemích také nepohrdne.

Nemohu tedy vyslyšet autora polemiky, abych „zaměřil hledáček... k... ropě“. Zatímco o ropných choutkách USA se otevřeně mluví, jiné (nekonkurující) zdůvodnění (po linii Izrael) angažovanosti USA je až na výjimky ignorováno. A „štourat“ nepřestanou ani autoři studie, kteří již na toto téma připravují knihu.

Lukáš Kantor

soutěž

Správná odpověď na soutěžní otázku z čísla 17 – Čím vším se proslavil prof. PhDr. Ivo Pondělíček, CSc.? – zní: Ivo Pondělíček je vysokoškolský profesor, psycholog, sexuolog, filmový teoretik a spisovatel. Knihu posíláme Markétě Drahotové do Prahy 9.

—mam—

editorial

Dámy a pánové, v genderovém devatenáctém čísle si – kromě textů a rozhovorů dokazujících úsilí žen prosadit svůj pohled a svá měřítka v politice islámských států – můžete přečíst posudky skřípavých překladů, jež vybrali a se smíchem skrz slzy popsali odborníci z Obce překladatelů ČR (s. 16–17). Karel Kouba je zklamán novou knihou Miloše Urbana, přijímanou dosud většinou českých recenzentů s nepochopitelnou slabostí (7). Hanka Sládková představuje další výtvarnou formaci Obr., k níž náš výtvarný redaktor na poradě poznamenal, „uvidíme, jak dlouho vydrží“ (8). Ano, uvidíme. Pavel Klusák ve své rubrice hodnotí debutovou desku atlantské hudební formace Deerhunter (13) a recenze týdne tentokrát lepší známku na čelo Dobře placené procházce v Národním divadle (31). – V příštím čísle vám nabídneme zdarma přílohu plnou radioartu. CD obsahuje například mistrný novodobý voiceband Jiřího Adámka Tiká tiká politika, který slavil úspěchy v pražském divadle Alfréd ve dvoře, nebo skeptickou recitaci básníka, textaře a výtvarníka Jaromíra Typlta, nazvanou Podivní přátelé. Zvuk plechu, zvuk smetí, zvuk napětí a pečlivě vybraných českých hlásek. Snad vás potěší. – Pokud budete ve čtvrtek 10. 5. v Praze, jste zváni do kina Světozor na večer Audiovisual, věnovaný umění videa. Uvádějí hudební a filmový redaktor A2 Aleš Stuchlý a básník Mirko Hýl. Ansámbl ostatních našich redaktorů bude dělat vědoucí a chápavé křoví. Zvučné genderové čtení! Libuše Bělunková

- Téma čísla 19
- ženy – islám – politika 14–15
- V Jemenu je spousta průkopnic – Rozhovor s Raufou Hasanovou 22
- Beatrice Maaloufová: Inspirace pro další – Ženy ve společensko-politickém životě zemí Perského zálivu 23
- Nemusíme mít hned prezidentku – Rozhovor s Nadiou Al Sakkáfovou 24
- Daniel Veselý: Politicky s knírem 25
- Zdeněk Beránek: Na levém okraji mužského světa – Případ Louisy Hanouneové

literatura

Baudelairova melancholická imaginace

Přednáška Danièle Chauvinové, profesorky obecné a srovnávací literatury na univerzitě Paris IV – Sorbonne, která se věnuje výzkumu v oblasti mýtokritiky. Tato metoda vznikla v 70. letech jako součást tzv. nové kritiky a spadá do širšího kontextu revalorizace mýtu. Danièle Chauvinová se ve svých pracích zaměřuje zejména na vztahy mezi biblickými obrazy a literaturou a na imaginaci evropského romantismu. Je autorkou řady publikací, např. Dílo Williama Blakea: Apokalypsa a transfigurace; Bible, mýty a tradice; Imaginace lidských věků. S využitím antropologických struktur G. Duranda nastíní, jak baudelairovské obrazy a rétorika mobilizují imaginární struktury typické pro melancholii. U příležitosti 150. výročí vydání Květů zla. Filozofická fakulta UK (místnost 116, Jana Palacha 2, Praha 1), ve čtvrtek **10. 5.** v 10.50.

Američtí básníci v Řetězové

Tři američtí básníci Lois P. Jonesová, Peter Ludwin a Grace Beelerová budou hosty na večeru internetového magazínu Totem.cz. Hudební doprovod a překlady zajištěny. Literární kavárna Řetězová (Řetězová 10, Praha 1), v pondělí **14. 5.** v 19.00.

Albert Cohen – Milá Páně

Poslech ukázek z jednoho z nejkrásnějších románů lásky a nelásky 20. století Milá Páně od Alberta Cohena u příležitosti českého vydání. Román je nelítostnou obžalobou milostné vášně: hlavní hrdinové se dusí v dokonale lásce, kterou si vysnili. Albert Cohen zesměšňuje společenské chování a vytváří sžíravou satiru buržoazní společnosti. Demystifikace mezilidských vztahů odkrývá aroganci a bezvýznamnost společnosti, která se nevyhnutelně řítí do antisemitismu a do války. Kavárna Francouzského institutu (Štěpánská 35, Praha), v pondělí **14. 5.** v 18.30.

Křest knihy o Africe

Knihna Československo a subsaharská Afrika v letech 1948–1989 autorů Petra Zídka a Karla Siebera je zkráceným výstupem vědeckého projektu, který autoři řešili v letech 2004–2005. Jde o první syntézu na toto téma. Křtu se zúčastní kromě autora Petra Zídka také bývalý velvyslanec ČR v Zimbabwe Jaroslav Olša jr. jako recenzent a večerem provede Petr Drulák z Ústavu mezinárodních vztahů. České centrum Praha (Rytířská 31, Praha 1), v úterý **15. 5.** v16.00.

Paul Brunton: O umění

Filosof, mystik a spisovatel Paul Brunton (1898–1981) je autorem třinácti knih, z nichž první, Tajnosti indické, byla publikována v roce 1935 a poslední, Duchovní krize člověka, v roce 1952. Jeho 11 raných literárních prací paralelně odráželo jeho vlastní duchovní vývoj a přitahovalo miliony lidí, kteří se prostřednictvím jeho knih podíleli na jeho podivuhodné duchovní odyseji. Dlouhá léta cestoval a žil v zemích Orientu (Egyptě, Kambodži a hlavně v Indii, kde studoval náboženství, mysticismus, jógu, ale především východní filosofii. Několik let žil také v Austrálii a na Novém Zélandu. V padesátých letech se stáhl do ústraní, aby mohl s ještě větší intenzitou prohlubovat duchovní bádání. V pořadu sestaveném z Bruntonova díla účinkují Milan Friedl (přednes) a Vojtěch Esterle (varhany). Polanova síň Knihovny města Plzně (B. Smetany 13, Plzeň), v úterý **15. 5.** v 17.00.

–pa–

Literární cena Vladimíra Vokolka

Město Děčín a tamější městská knihovna vyhláší XI. ročník soutěže Literární cena Vladimíra Vokolka. Soutěž chce objevovat nové básnické talenty a zároveň připomenout významného básníka a esejistu, jehož jméno nese. Účastníci trvale žijící na území ČR mohou soutěžit ve třech kategoriích: 15 až 18 let, 19 až 24 let a 25 až 35 let. Příspěvky v rozsahu maximálně 10 textových stran a v trojím vyhotovení mají být zaslány na adresu Městská knihovna Děčín, ředitel Mgr. Ladislav Zoubek, Raisova 3, 406 55 Děčín IV, do **25. 6.** Více informací na www.dcknihovna.cz.

–ml–

divadlo

Dvakrát Antonio Fava

Jméno světově proslulého režiséra, herce a pedagoga je spojeno především s commedii dell'arte. Během tří květnových dnů představí v Česku své dva projekty. Prvním je jeho inscenace Pulcinella jde do války – komický příběh, v němž se neválčí kvůli cti či slávě, ale pro řešení milostných trápení. Válečná vřava je dobrodružstvím a únikem. V rolích Pulcinelly vystoupí Antonio Fava, jako jeho družka Zazza se objeví Merve Engerová. Dále bude k vidění inscenace Bomby, prachy a láska!, kterou Fava režíroval na základě hereckých improvizací z workshopu v prosinci minulého roku. V inscenaci taktéž v duchu a tradici commedie dell'arte se představí jak soubor Švandova divadla, tak jeho hosté. Ve Švandově divadle (Štefánikova 57, Praha 5) má **Pulcinella jde do války** dvě reprízy, a to ve středu **9.** a ve čtvrtek **10. 5.; Bomby, prachy a láska!** budou premiérově uvedeny v pátek **11. 5.** Představení začínají v 19.00.

–ah–

Fear_Lab – laboratoř strachu

Jak funguje strach? A co ho způsobuje? Druhý společný projekt tvůrčího tria sestávajícího z holandského filmaře a videomělce, australského hudebníka, improvizátora a skladatele a německé divadelní režisérky, performerky a lektorky zavede diváky do živé laboratoře. V mixu obrazů, zvuků a textů jsou společně s diváky zkoumány mechanismy strachu stejně jako možnosti divácké představitivosti. Fear_Lab hraje hru virtuální reality v temnotách. Účinkují: Xander De Boer, Steven Heather a Siegmarr Zacharias. Představení, které je součástí přehlídky Berlin Reloaded, konané v rámci Česko-německého kulturního jara, uvidíte v divadle Archa (Na Poříčí 26, Praha 1) v pondělí **14.** a v úterý **15. 5.** ve 20.00.

–kv–

Velká inventura...

...aneb festival nového divadla neboli nová krev na scéně! Velká inventura je jakýmsi celorepublikovým pandánem k pražské Malé inventuře a startuje na počátku měsíce května. Za touto přehlídkou stojí sdružení Nová síť, kulturní nevládní nezisková organizace, která realizuje stejnojmenný dlouhodobý projekt: podporuje mladé umělce a umělkyně, kteří působí mimo zavedená repertoárová divadla a pohybují se na pomezí pohybového, tanečního, vizuálního a neverbálního, mimického a experimentálního divadla. Dramaturgii přehlídky připravují regionální pořadatelé, kteří vybírají jak z projektů Nové sítě, tak z regionální nabídky. Záměrem festivalu je představit tvorbu z oblasti nového divadla v regionech a pokračovat ve spolupráci na bázi networku menších nevládních neziskových organizací. Informace o realizovaných projektech můžete nalézt na stránkách www.novasisit.cz. Program festivalu v těchto městech: 10. 5. Plzeň / Těrigat – postramping folk music 11. 5. Hradec Králové / Radio IVO: Život nedoceníš 12. 5. Hradec Králové / Čundrle, Zich: Bubela 15. 5. Plzeň / Šourek, Holá: Satyrikon s.r.ó.

15. 5. Opava / Adámek: Tiká tiká politika 16. 5. Opava / Radio IVO: Život nedoceníš 31. 5. Uherské Hradiště / Švejda, Kalivoda: Metamorphósis Famfuláre 1. 6. Uherské Hradiště / Švejda: Improvizace na dané téma 3. 6. Uherské Hradiště / Theatr Ludem: Rozprávka, pohádka, bajka, mese 28. 7. Dvorek u Příbyslavi / Ahmedová, Mizerová, Smolík: Baba Yaga 28. 7. a 1. 9. Uherské Hradiště / Švejda, Kalivoda: Metamorphósis Famfuláre 2. 9. Uherské Hradiště / Theatr Ludem: Rozprávka, pohádka, bajka, mese

–ah–

Dvě brněnské kulturní noci

Dvě noci po sobě budou v Brně patřit kultuře. V pátek **18. 5.** se koná Noc kejklířů, nazvaná podle filmu Ingmara Bergmana, v jejímž průběhu bude veřejnosti otevřeno zázulisi celkem deseti brněnských divadel, na devíti scénách se bude hrát a o půlnoci celé křepčení završí ohňostroj nad Denisovými sady. Muzejní noc v sobotu **19. 5.** (letošní termín byl sladěn s pařížskou muzejní nocí) otevře brněnskému publiku brány třinácti muzeí

a galerií, ke kterým se letos poprvé připojí také HaDivadlo se svými výstavními prostory. Za zvuků beatboxera (tento žánr si zde vyzkoušeli v poslední inscenaci Lulu, kde beatboxer zvukově podbarvuje celý kus) budou o půlnoci ve foyeru divadla malovat Libor Veselý a Zbyněk Sedlecký, kteří se inspiřují divadelními představeními letošní sezony a pokusí se přenést divadelní gesto na plátno. K Noci kejklířů více na www.provazek.cz, k muzejní noci na www.hadivadlo.cz nebo na www.brnenskamuzejninoc.cz.

–kk–

hudba

Dvakrát improvizace na Skleněné louce

Brněnský prostor Skleněná louka (Kounicova 276/23) nabízí dva večery aktuální improvizované hudby. V sobotu **12. 5.** ve 20.00 vystoupí rakouské trio **The ELKS** ve složení Stefan Krist (pozoun a hlas), Hermann Stangassinger (kontrabas), Hannes Schweiger (bicí a perkuse). Všichni tři hudebníci mají zkušenosti z nejružnějších žánrů, sestav a improvizčních strategií. O tři dny později, v úterý **15. 5.** ve 20.00, se na stejném místě sejdou tři osobnosti, které nejprve předvedou sólové improvizace, aby se pak spojily v triu. **Jennifer Helia deFelice**, Newyorčanka italsko-irsko-amerického původu, od roku 1993 žijící v Brně, vystupovala s triem Sledě, živé sledě jako kontrabasistka a poté se věnovala sólovým vystoupením a koncertováním v duu Tílko s Ivanem Palackým. **Jez Riley French** se mnoho let zabývá improvizovanou a intuitivní hudbou jako hudebník, organizátor, žurnalista a vydavatel. Využívá terénní nahrávky, hudební nástroje, nehudební předměty, ale také zvuky různých elektronických zařízení. Trojici doplní **Ivan Palacký**, v současnosti improvizátor na všelijaké objekty, z nichž nejnápadnější a nejčastěji zmiňovaný je pletací stroj Dopleta 120 snímáný kontaktními mikrofony.

–mk–

film

Barevný závoj

Snímek režiséra Johna Currana je již druhou filmovou adaptací stejnojmenného románu klasika britské moderní literatury Williama Somerseta Maughama. Poprvé bylo jeho dílo převedeno na plátno deset let po svém napsání, v roce 1934. V hlavní roli Kitty Faneové tehdy excelovala Greta Garbo. V nové adaptaci ztvárňuje ústřední roli nevěrné manželky Naomi Wattsová. Příběh Kitty je zasazen do exotického prostředí koloniální Číny, kam hrdinka přijíždí se svým manželem Walterem (Edward Norton). Frustrace ze změny prostředí a z všeobecné nudy ústí v mimomanželskou romanci s britským diplomatem Charliem (Liev Schreiber). Poté, co se manžel dovídá pravdu, odjíždí s Kitty do zapadlé čínské vesnice nakažené cholerou. Zpočátku chladný vztah manželů se, na pozadí exotické scenerie, rozvíjí ve velkou romantickou lásku...

Koloniální romance, jejíž dějové rozvržení zpočátku připomíná Vzpomínky na Afriku, se opírá především o nadstandardní herecké výkony dua Wattsová – Norton. Atraktivní prostředí „staré a zaniklé“ Číny dvacátých let dokresluje výtečná hudba Alexandra Desplata, která byla oceněna Zlatým globem. Souhrn zámořských kritik (www.metacritic.com) zaznamenává 69 % pozitivních recenzí. **Premiéra 10. 5.**

–jj–

Jarní večírek týdeníku A2 v rámci Audiovisualu

Natur show hudebního a filmového kritika Aleše Stuchlého s hostem Markem Thorem a hostiemi. Nebojácné zkoumání lidské sexuality, přesahy do transgenderu, explicitní pojetí Queer Theory. Sofistikované experimenty s narativitou. Dlouhé záběry, významové repetice, tenze mezi přirozeností záměru a umělostí stylu. Fascinace osmdesátkami, symbióza hudby a tance, naturalistické extrémy. Absurdita přenesená do digitální éry, kryptické vzkazy. EGO ART. Jestliže v dobré básni se prý nikdy nic nestane, lze říci, že krátká a svůdně matoucí videa absolventa Školy nových médií AVU a klasického baletu JAMU Marka Thera jsou důkladným druhem poezie: „nič“ se v nich děje tím nejneobyčejnějším způsobem. V rolích živých figurín tranny Laura a freak Otec Petr. Z Turínského plátna promluví Jiří Lábus. Travestie redaktorů a přispěvatelů kulturního týdeníku A2. Dvě zcela nové, pro tuto příležitost dokončené práce Marka Thera v konfrontaci s tvorbou židovského newyorského bisexuála Matthewa Lutz-Kinoye. Výběr z děl uvedených na festivalu New York Underground Film Festival. Heslo večera? Vyhodím tě do vzduchu a pak tě rozsekám. Kino Světozor, ve čtvrtek **10. 5.** ve 20.30.

–jgr–

výtvarné umění

Aleš Růžička ve Zlíně

Malíř Aleš Růžička (1977) absolvoval pražskou Akademii výtvarných umění (1995–2002, prof. František Hodonský, prof. Antonín Střížek, prof. Michael Rittstein). Od začátku své malířské dráhy má, jako rodilý Jihočech, blízko ke krajině. Spatřuje v ní základnu pro možnosti vlastní sebereflexe. Prostřednictvím krajinného výseku a jeho interpretace malířskými prostředky vytváří situační atmosféru blízkou psychickému stavu jedince – melancholii, zasnění, přetlak, agresí apod. Krajinné motivy se mění s autorovým vnitřním rozpoložením na klidná meditativní zátiší nebo naopak na horečnatou vulkanickou protoplazmu, z které se topoří živé organismy – rostliny, keře, stromy, jejichž tvar je prudkostí malířských gest proměnný a nestálý. Aleš Růžička v minulém roce obdržel významné výtvarné ocenění – Cenu Václava Chada, a výběr jeho děl z let 1997–2007 lze zhlédnout v Krajské galerii výtvarného umění ve Zlíně až **do 10. 6.** Výstavu doprovází katalog s úvodním textem kurátorky Ladislavy Horňákové.

Erik van Lieshout

Poprvé pro (nejen) švýcarské publikum prezentuje curyšský Kunsthaus Zürich v širším záběru různorodé vizuální dílo Erika van Lieshoutu (1968). Umělec žijící v nizozemském Rotterdamu ve své tvorbě velmi otevřeně reflektuje otázky identity a tabu témat, jakými stále ještě jsou například homosexualita, rasová nesnášenlivost, xenofobie apod. Část sbírkových prostor instituce se proměnila na promítací studio, kde vedle vystavených kreseb a maleb probíhá projekce ostře kritických videí zaměřených na mnohostrannou revizi současné společnosti. Představuje se tu vyhraněně angažovaný holandský autor, který sám je známý svým smyslem pro excentricismus. Proslulé je například jeho cestování po Německu na kole. Výstavu nazvanou **Kunsthaus Hollywood**, finančně podpořenou nadací Mondriaan Foundation, Amsterdam, lze navštívit v Kunsthaus Zürich (Heimplatz 1) **do 17. 6.**

–pev–

však brzy stává přítel. Z vraha náhrada za otce, avšak prchající před rukou zákona. Pro Kevina Costnera se Butch stal od té doby nepřekonanou rolí. Osciluje mezi nepřístupným tvrdákem, chladným a pragmatickým pudem sebezáchovy a sympatickým, citlivým ochráncem. Malý chlapec (respektive T. J. Lowther v jeho roli) je mu zcela vyrovnaným spoluhráčem. Pochopitelně především díky pečlivému režijnímu vedení, jež je jedním z pilířů práce **Clinta Eastwooda**. I přes malebnou kameru, poklidný střih a prašnou prosluněnost zůstává snímek postaven výhradně na herecké akci. Vládne mu civilnost, střídmost, projevuje se jen skrze lehce postřehnutelná gesta a proměnu mimiky. Příběh, který se bez problémů mohl stát sentimentální variací na vznikající přátelství, je mimořádně působivým záchvěvem krátkého období vztahu mezi jedním neznámým mužem a malým chlapcem. Nova, v neděli **13. 5.** ve 22.45.

Ptačí svět

Pět let po mimořádném úspěchu hravého dokumentu ze života hmyzu

se obdobný tvůrčí tým (posty režisérů se však obměnily) pokusil navázat na **Microcosmos** pohledem do říše ptáků. Natáčení trvalo údajně přes tři roky, štáb procestoval více než dvacet zemí a objektivem kamery zachytil na čtyřicet ptačích druhů. Co do srovnání se svým „hmyzím kolegou“ je bezmála stominutové dílo režisérského tria Perrin – Debats – Cluzaud méně vtipné. A chtělo by se říci i méně vynalézavé. Na druhé straně se při letu pod nebem zapomíná na všední starosti daleko lépe. Divákovi je okřídlené putování nabízeno coby lyrické podobenství, které lze vztáhnout i na lidský osud. Humor zde sice nechybí, snímku nicméně dominuje meditativní atmosféra. Průvodní slovo Jacquese Perrina se mnohým, zvláště cyničtější založeným recipientům může zdát jako laškování s pseudofilosofováním, nicméně snímek mezi záplavou akčně pojatých titulů v televizní nabídce rozhodně vybízí ke zhlédnutí. Filmbox, v pátek **11. 5.** ve 22.40.

–lg–

rozhlas

Pocta Hejdánkovi

Tento čtvrtek uplyne osmdesát let od narození významného českého filosofa Ladislava Hejdánka. Studium oboru ukončil začátkem padesátých let, ale vzápětí se věnoval dělnickým profesím typu kopáč či betonář. V polovině šedesátých let začal s odbornými články v časopisech, v osmašedesátém se dostal do akademie věd. Po konečném vítězství normalizace byl v jedenáctém desetiletí nejprve držen ve vazbě, posléze se dal

na disidentskou dráhu. Byl jedním z mluvčích Charty 77, pořádal bytové filosofické semináře. Samizdatově vydával časopis Reflexe a knižnici Oikúmené. Pád komunistického režimu mu umožnil publikovat i působit jako pedagog (údajně znamenitý!) na pražské Filosofické a Evangelické teologické fakultě. Výběru z jeho textů, uspořádaných v knize Dopisy příteli, se Vltava krátce věnuje každé dopoledne v tomto všedním týdnu. Český rozhlas 3 – Vltava, každý všední den do pátku **11. 5.** vždy v 10.00.

Umělec živě

Hlavní program pátečního večera na Vltavě patří Janu Zrzavému, jehož obrazy si budeme moci prohlížet od konce května v pražské Valdštejnské jízdárně. Řeč nebude jen o malíři, ale zazní i umělcovy autentické záznamy, jež má rozhlas k dispozici. Prý je z čeho vybírat: Jan Zrzavý byl sice plachý, ale vyhlasovému mikrofonu se nevyhýbal. Český rozhlas 3 – Vltava, v pátek **11. 5.** ve 20.00.

Květnový svátek hudby

A už je zase tady hudební Pražské jaro. 62. ročník zahajuje tradičně **Má vlast** v podání České filharmonie, tentokrát pod taktovkou jejího šéfdirigenta Zdeňka Mácala. Hned následující večer zazní na Vltavě další přímý přenos z festivalu. V pražském Rudolfinu se

představí vítězové letošní dirigentské soutěže. A to se skladbami, jež všechny vznikly na začátku 20. století, kdy se radikálním způsobem otvíraly nové cesty a hledaly nové přístupy. Janáčkův **Taras Bulba**, Stravinského **Pták ohnivák** a **Enšpíglova šibalství** Richarda Strausse – všechna tato díla dnes patří k notoricky známé klasice. I když je, jak jsem se mohl nedávno přesvědčit u jiné Stravinského skladby, české publikum stále vnímá jako nesnesitelný experiment. Český rozhlas 3 – Vltava, v sobotu **12. a v neděli 13. 5.** ve 20.00.

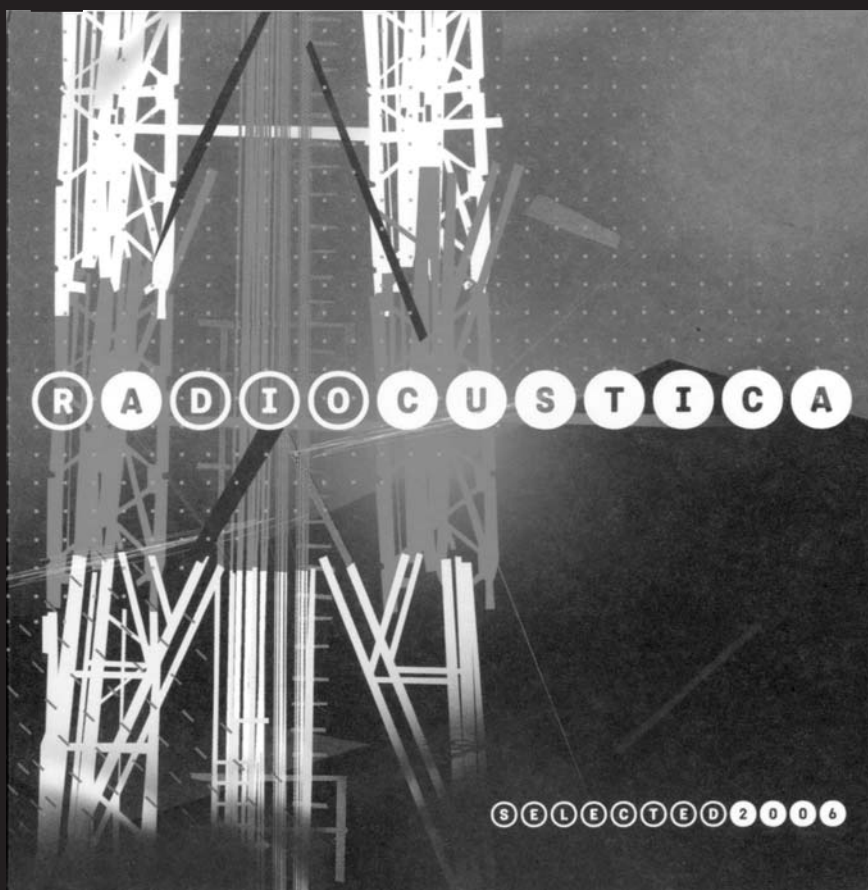
Hrdinové živě

Nejen poučné, ale mnohdy velmi působivé jsou osobní výpovědi pamětníků v **Příbězích 20. století**. Pořad je zaměřený na Čechy, kteří se seznámili s temnými stránkami dějin na vlastní kůži. Vojáci v druhé světové válce, antifašisté a antikomunisti, perzekvovaní členové církve, vězni z nacistických koncentráků... skutečné pocity takových lidí bývají oproštěny od veškerého patosu, svědčí totiž spíše o potřebné dávce praktického myšlení. Na pořadu spolupracuje sdružení Post Bellum, které usiluje o důstojné „zacházení“ s českými válečnými veterány. Budování archivu jejich vzpomínek patří k hlavním cílům organizace. Již odvysílané části si můžete kdykoliv poslechnout – stačí nahlédnout na stránky Českého rozhlasu. Český rozhlas 6 – Česko, **vždy v sobotu** ve 13.05 a v neděli v 10.05.

–ja–

ah – Anna Hejmová / ja – Jiří Adámek / jgr – Jiří G. Růžička / jj – Jan Jílek / kk – Karel Kouba / kv – Kateřina Veselovská / lg – Lukáš Gredgor / mk – Matěj Kratochvíl / ml – Marta Ljubková / pa – Petr Andreas / pev – Petr Vaňous

INZERCE

CD sampler obsahuje následující kompozice:

Jiří Adámek: *Tíká tiká politika*

Andres Bosshard: *DVRK-Space*

Jaromír Typlt: *Podivní přátelé*

Mario Verandi: *Prague – Imaginary Fragments*

Jiří Suchánek: *PEC*

**Už v příštím čísle A2
CD příloha zdarma!**

**A2 kulturní týdeník
ve spolupráci
s Českým rozhlasem 3 – Vltava
uvádí**

**nový CD sampler
rADIOCUSTICA 2006**

rADIOCUSTICA 2006 je už čtvrtý CD titul, který představuje nejzajímavější původní tvůrčí počiny z oblasti současného radioartu. Uvedené nahrávky českých i zahraničních umělců vznikly pro vysílání **PremEdice Radioateliéru** Českého rozhlasu 3 – Vltava.

Nenechte si ujít č. 20/07 a jedinečné CD!

www.rozhlas.cz/radiocustica **www.tydenikA2.cz**

Svět knihy

Zápisky z knižního veletoče

Setkání s německy píšícími autory na letošním pražském knižním veletrhu byla připravena dobře. Dokonce tak dobře, že se pilný čtenář literárních časopisů nemusel dozvědět vlastně nic nového a mohl se plně věnovat fyzičnu autorů i okolního prostředí. Na víc v tom hluku stejně nezbývalo.

JONÁŠ HÁJEK

Rozhovor s Karen Duveovou přineslo minulé číslo A2, první kapitolu románu *Když jsme snili* Clemense Meyera nabídl číslo předcházející, povídka *Šedivý antikvář* od Katji Fuskové (narozené v Čechách) se objevila ve třetím čísle letošního Hosta. Že se z knih prezentovaly už otištěné úryvky, je celkem pochopitelné, podivněji působí skutečnost, že některé odpovědi jako by Karen Duveová četla přímo z českého periodika. Svědčí to – po lehkém pokrčení rameny – nejspíš o profesionalitě autorky, která ví přesně, jak má odpovídat, aby to vypadalo spontánně a zároveň oduševněle. Nepřímo se mi tím potvrzuje dojem, že si němečtí autoři ve srovnání s našimi mnohem víc věří, že se nestydí nejen stát si za svým dílem, ale i relevantně se k němu vyjadřovat. (Víc než zdravé sebevědomí autorů rušil posluchače všudypřítomný, vlezlý hluk veletržního dění. Při čtení soudržné, ale poněkud rozvláčné povídky Katji Fuskové se dokonce třásla minerálka v připravených lahvích.)

Zlaté východní časy

Během vystoupení Clemense Meyera a Karen Duveové obdrželi zúčastnění kromě sluchátek se simultánním tlumočením, jež zajišťovala paní s červenými vlasy a usínající zvukař, též přeložené úryvky coby partituru,

Clemens Mayer, jeden z německy píšících hostů letošního pražského Světa knihy. Foto archiv autora

s níž mohli průběžně srovnávat autorem čtený originál. Společným rysem těchto autorů byl zájem o prostředí bývalého východního Německa, fascinace tím, co zbylo ze zlatých DDR-Zeiten. *Deštivý román* Karen Duveové se odehrává v jakési močálovité krajině, kde se hlavní postavě zjevují mrtvolý utopených žen, Clemens Meyer zaujal sociálněkritickým vylicením životní situace náctiletých, kteří vyrůstají v Lipsku devadesátých let dvacátého století a potloukají se v jeho ulicích. Poněkud přehnané fabulování, „autentizování“ drogových a vůbec kriminálních zkušeností bylo vlastně na újmu uvěřitelnosti přednášeného textu, na druhé straně mne velmi upoutal Meyerův slovník; nejsem odborník, ale vzhledem ke zdejšímu (někdejšímu) fenoménu undergroundu a s přihlédnutím k obecným jazykovým podmínkám se domnívám, že u nás se píše v hovorovém jazyce mnohem běžně-

ji. Fakt, že celý pětisetstránkový román byl napsán echt umgangssprachlich, drsnáčkou řečí, mohl na domácí kritiku působit opravdu nevšedně.

Při poslechu několika úryvků je těžko možno „vyčíst“ něco více, poskytnuté překlady mohly fungovat nanejvýš jako ochutnávky (*Textproben* – máme my něco podobného?), na základě nichž se dovtipíme, na co se můžeme v budoucnosti těšit. V případě Clemense Meyera se kritika zmiňovala o vlivu amerických autorů – ten dosvědčil i Meyer sám; vzpomenu-li však na takový *Konec světa* Emila Hakla, zdá se mi, že u třicetiletého německého romanopisce převládá příliš velká snaha o atrakci. Vědomí, že si prostě můžu nafabulovat, co chci, aniž bych to musel prožít, není lehké zkrotit. Duveová a Fusková šly na svět knihy sofistikovaněji; literatura je přítomna jako důležitý moment

uvnitř jejich příběhů. Jedna kniha v povídce Katji Fuskové (podobně jako u Michala Ajvaze) přehodí výhybku životního běhu, hlavní hrdina regenrománu Karen Duveové, která ještě četla z feministické pohádky *Unesená princezna*, je zase neúspěšný spisovatel.

Sto let po Mahlerovi

Je mi trochu líto, že nepřijelo víc německy píšících autorů, když jen berlínských mohlo být loni v Brně na Měsíci autorského čtení okolo třiceti. Chyběli básníci. Před dvěma lety v Praze četli Aleš Debeljak a Dane Zajc, loni u příležitosti veletrhu vyšla celá antologie lotyšských veršů... Snad se pořadatelé rozhodli tento nedostatek vyvážit čtenářsky mohutným Irvingem, který nakonec pro nemoc nepřiletěl, nebo besedami se zpěvákem Monkey Business a s dalšími celebritami. Svět knihy naštěstí bylo možné využít k výhodnému nákupu dobrých titulů, k (náhodnému) potkávání a (nenáhodnému) setkávání.

Procházky lesklým, zmnoženým, hýbajícím se knihkupectvím jsem interpoloval kávou vně i uvnitř Výstaviště, u sdruženého stánku malých nakladatelů (chyběly Opus, Triáda...) nebo u osamoceného stánku s občerstvením na pokraji Stromovky; dále skvělou překladatelsko-popularizační dílnou Mariany Houskové a v pátek večer poněkud roztékaným poslechem Mahlerovy Sedmé v Rudolfinu. Ta s veletrhem zdánlivě nemá nic společného, ale stojí za zmínku, že před necelými sto lety měla světovou premiéru právě na Výstavišti, kterýžto údaj jsem vyčetl z doporučeníhodné mahlerovské monografie, již letos u stánku H & H vyprodávali za pouhých čtyřicet korun. Když jsem se přistihl, že při třetí větě symfonie (Zdeněk Mácal sklídl velký aplaus) uvažuji, zda investovat do Daniely Ficherové, nebo raději do Daniely Kapitáňové, napadlo mne, že je toho už trochu moc, a že všeho moc škodí, i příjemného.

Autor studuje hudební vědu na FF UK.

zkrátka

Ministr kultury odvolal ing. Tomáše Kupce z funkce generálního ředitele Národního technického muzea. / Německý časopis Cice-ro zveřejnil deset nejvlivnějších německých intelektuálů současnosti. Za papežem se umístili spisovatelé Martin Walser, Günter Grass, Peter Handke, Elfriede Jelineková nebo literární kritik Marcel Reich-Ranicki. / Rozhlasový seriál Rodinka pokračuje od 2. května na www.stream.cz. / Zemřel ruský violoncellista a dirigent Mstislav Rostropovič. / Prahu navštívil francouzský spisovatel Antoine Volodine (rozhovor A2 č. 10/2007, recenze 2/2006). / Zlatého ledňáčka pro nejlepší celovečerní film si z festivalu Finále odnesl snímek režisérky Karin Babinské Pusinky (A2 č. 18/2007). Ledňáčka za nejlepší dokument získala Helena Třeštíková za film Marcela. Diváckou cenu obdržela Pravidla lži Roberta Sedláčka. / Mezinárodní knižní veletrh v Teheránu byl rozdělen do dvou částí, domácí a mezinárodní, z nichž každá je na jiném konci města. Íránská vláda tak chce docílit větší kontroly nad domácími vydavateli a omezit počet návštěvníků. / Skupina Nine Inch Nails vystoupí 13. srpna v ČR s novým albem Year Zero. / Prezidentem hlavní poroty letošního filmového festivalu Karlovy Vary bude Peter Bart, šéf jednoho z nejvlivnějších filmových periodik Variety. /

Damon Albarn oznámil, že poslední deskou Gorillaz bude soundtrack k filmu Terryho Gilliama. / Do užšího seznamu nominací na Orange, britskou cenu pro spisovatelky, se dostaly Chimamanda Ngozi Adichieová (s knihou Half of a Yellow Sun), Rachel Cusková (Arlington Park), Kieran Desaiová (The Inheritance of Loss), Xiaolu Guová (A Concise Chinese-English Dictionary for Lovers), Jane Harrisová (The Observations) a Anne Tylerová (Digging to America). / Komiksový kreslíř Joann Sfar se bude podílet na výtvarné podobě stránek filmového festivalu v Cannes. / Vítězem Zlaté stuhý za nejkrásnější knihu minulého roku je kniha Philipa Pullmana Hodinový strojek v překladu Dominiky Křestánové. / Dcera spisovatele Ilji Ilfa strávila deset let rekonstrukcí románů, které Ilf napsal s Jevgenijem Petrovem. Některé z pasáží byly v době vydání vyjmuty ze strachu před sovětskými cenzory. / Švýcarský magazín Le Temps se zeptal padesáti osobností na pět švýcarských románů, které by měl člověk za život přečíst. Nejčastěji se objevila jména spisovatelů Charles Ferdinand Ramuz, Robert Walser, Blaise Cendrars, Nicolas Bouvier, Fritz Zorn a Friedrich Dürrenmatt. / Cenu deníku Independent pro nejlepší překladovou beletrii získal José Eduardo Agualusa s románem The Book of Chameleons.

–jgr–, –lb–

Antonín Petruželka

* * *

dnešek bude prázdná slupka
němější než obloha
nikdo se v něm nezakucká
nikdo se v něm nerouhá

jenže ouha! na nebi se
píšou texty pro němé
nedostupné typy písem
živé mimo www

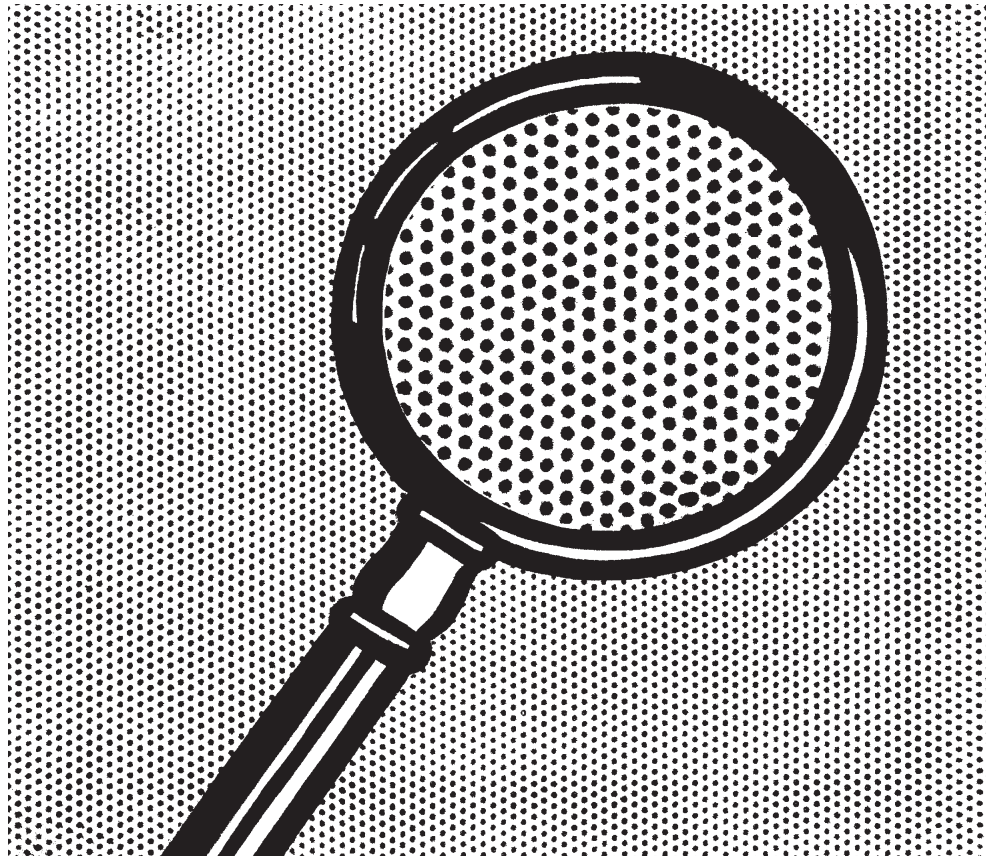
jak to číst a zůstat prázdný?
odlogovat se i z prázdnin
na prázdnno se spolehnout
přečíst prázdnno jako knot

Prokletá i požehnaná

Česká literatura viděná z exilu

V nakladatelství Dokořán vyšel pod názvem **Prokletá i požehnaná** výbor esejů exilového bohemisty Igora Hájka, jehož původně anglicky psané texty nabízejí odlišný pohled na novější českou literaturu.

JIŘÍ HOLÝ

Roy Lichtenstein: Lupa, 1963

INZERCE

Občanské sdružení Oživení hledá

právníka pro boj s korupcí

Náplň práce:

- 1) práce v kauzách v oblasti veřejných zakázek, nakládání s veřejným majetkem, přístupu k informacím apod., zpracování žalob a trestních oznámení
- 2) připomínkování legislativy a zpracovávání legislativních návrhů

Požadujeme:

- zájem o problematiku boje proti korupci a fungování veřejné správy
- právní kreativitu a odvahu zkoušet nové postupy
- znalost světového jazyka, nejlépe AJ
- komunikativnost a samostatnost

Nabízíme:

- dobré platové ohodnocení
- zajímavou a smysluplnou práci
- odborné zázemí zavedené organizace
- vybavenou kancelář v centru Prahy

Pracovní úvazek: plný (individuální domluva možná)

Nástup: možný okamžitě

Zájemci, prosím, zašlete životopis

na bezkorupce@bezkorupce.cz

Více informací na

www.bezkorupce.cz

Igor Hájek (1931–1995) patří mezi méně známé osobnosti českého literárního života druhé poloviny 20. století. Jeho jméno znají patrně jenom specialisté, čeští anglisté a amerikanisté jako překladatele v šedesátých letech (Graham Greene, John Updike, Harper Leeová), odborníci na exilovou literaturu jako autora anglicky psaných studií a článků o české literatuře v letech sedmdesátých a osmdesátých, lexikografové jako spoluautora *Slovníku zakázaných autorů*, který do torontského (1982) a pražského (1991) vydání tohoto díla doplnil údaje o exilových autorech. V Praze pracoval Hájek v literární agentuře Dilia a jako redaktor zahraničních literatur v Literárních novinách. Po odchodu do exilu na konci šedesátých let působil jako bohemista na univerzitách v Lancasteru, Glasgowě, Berkeley a Austinu.

Pozměněná optika

Až posmrtně tedy vychází – zásluhou Martina Pilaře jako editora, Karoliny Slamové jako překladatelky a nakladatelství Dokořán – výbor z Hájkových studií, esejů a článků, které byly věnovány novější české literatuře. Kniha doprovází předmluva Hájkovy přítele Josefa Škvoreckého a biografický medailon jeho kolegy na univerzitách v Lancasteru i v Glasgowě Jana Čulíka. Dá se říct, že Igor Hájek měl cestu k dnešním českým čtenářům dvojnásob ztíženou. Jednak byl exilový autor, což samo o sobě představuje jistý handicap (stačí připomenout, jak malý ohlas třeba u nás zaznamenávají brilantní historické studie a pozoruhodné prózy Jiřího Kovtuna), jednak psal své texty až na výjimky anglicky, což sice znamenité sloužilo české kultuře v Británii, Spojených státech i jinde ve světě, ale představuje to další překážku. A to nejen jazykovou: píseleli o české literatuře pro zahraniční publikum, musíte celou optiku pohledu nastavit jinak než doma; mnoho zdánlivých samozřejmostí je totiž náhle nesamozřejmých. Proto studie nebo celé příručky o české literatuře, které byly psány pro zahraniční čtenáře, mohou v domácím, českém prostředí působit bizarně,

ano i komicky. Například v českém překladu původně francouzských *Dějin české literatury* od Hany Jechové, které vydalo nakladatelství H & H (2005), se ve výkladu Jiráskova vysvětluje nyní českým čtenářům, co bylo „temno“, ve výkladu Ortena se zase dozvíme, že „ohnice“ je květina, ale také souvisí s ohněm...

Ani úvahy Igora Hájka se takovým místům zcela nevyhnuly. Například na začátku eseje o *Konci nylonového věku* se povšechně píše o vývoji v Československu po roce 1945. Čeští čtenáři tyto informace samozřejmě znají, a pokud je někdo nezná, sotva si Hájkovu knihu koupí nebo vypůjčí. Ale těchto pasáží je naštěstí velmi málo a mnohem častější jsou inspirativní paralely, které Hájek vytěžil ze své původní profese anglisty a amerikanisty. Tak Zapletalův román *Půlnoční běžci* (1986) porovnává s prózami Edgara Doctorowa a Josepha Hellera, Škvoreckého *Příběh inženýra lidských duší* s Philipem Rothem. Své zkušenosti překladatelské zase promítl do skvělého článku o Parrotově překladu *Osudů dobrého vojáka Švejka* do angličtiny (která je zároveň stručným, ale podnětným příspěvkem haškovským) či do různých dílčích poznámek (negativní hodnocení překladu Seifertova *Odlévání zvonů* od Paula Jagasiche a Toma O'Gradyho, noticka o obtížnosti překladu Vaculíkových valašských dialektismů).

Zdravý odstup

Čím Igor Hájek vyniká nad ostatní exilové kritiky a vůbec nad většinu (zvláště českých) literárních vědců a esejistů, je jeho věcnost a respekt k faktům, odpor k zjednodušujícím generalizacím. Nevím, zda to bylo dáno autorovým osobním založením nebo jeho anglofonní orientací, patrně obojím, ale tato schopnost ještě zřetelněji vyvstane s odstupem mnoha let (Hájkovy texty shromážděné v této knize původně vyšly v letech 1971 až 1993, všechny s výjimkou jednoho byly vydány anglicky). Hájek se distancuje od pohrdání státem schválenou a vydávanou literaturou sedmdesátých a osmdesátých let, jak bylo běžné v exilu. „Zobecňující soudy bývají ošidné a platí to i v případě české

„oficiální literatury“. Kdo neočekává nic jiného než režimní propagandu, bude asi překvapen...“ (s. 64). Tato literatura je zajímavá jako sociologická výpověď o době a jejích hodnotách. Zároveň je ovšem Hájek vzdálen názoru jiného předního britského bohemisty Roberta Pynsenta. Ten byl upoután několika okrajovými dobovými zjevy, jako byli Václav Dušek či Ludvík Němec, a neváhal tvrdit, že představitelé prózy sedmdesátých a osmdesátých let překročili stereotypy předchozích desetiletí, že se vyznačují kritickým postojem k současnosti a jsou významnější než Kundera nebo Škvorecký. Igor Hájek na začátku devadesátých let naopak shrnuje: „...mnozí oficiálně vydávaní autoři se pokoušeli zamaskovat nedostatek občanské i umělecké odvahy detailním popisem či spíše nudným záznamem negativních aspektů každodenního života. Tento postoj se na první pohled mohl jevit jako odvážný, ba přímo provokativní; ve skutečnosti však neměl se společenskou kritikou nic společného, protože postrádal analytickou hloubku. Dotyční autoři pouze brouzdali po povrchu a velice přitom dbali na to, aby se pohybovali jen v rámci vytyčených mezí.“ (s. 126) Na druhé straně však podle Hájka ani autentičnost mnoha zakázaných autorů, kteří popisovali své konflikty s režimem, nepředstavovala sama o sobě literární hodnotu. Často byla totiž mnohomluvná a chyběla jí přitažlivost.

Jiným dokladem Hájkovy věcnosti, která se vždy opírá o ukazatele textu, je stať o Ůndrovi Ůsuhorském (1905–1989), poněkud kuriózním literárním zjevu, básníku, který chtěl být nástupcem Petra Bezruče, psal hornoostravským dialektem s některými polonismy a domníval se, že svým dílem probudí k životu utiskovaný lašský národ. Vzbudil pozornost F. X. Šaldy a Bedřicha Václavka, za války, kterou strávil v Sovětském svazu, prosazoval svou ideu lašské samostatnosti dokonce u Stalina. Dostal se však do konfliktu s vedoucími představiteli československých komunistů, Nejedlým a Kopeckým, a po návratu do Československa byly jeho publikační možnosti omezené. Ostatně ani jeho vize samostatného Laška nenašla prakticky žádný ohlas. Právě Ůndra Ůsuhorský bývá v zahraničí často vnímán jako básník, který byl kvůli svému protičeskému zaměření v Československu záměrně potlačován. Igor Hájek strážlivě rekapituluje jeho životní osudy i tvorbu a konstatuje, že „jeho lašsky psané verše stále přitahují romantické obdivovatele, kteří v něm vidí představitele malého a utlačovaného národa a pokládají za svou povinnost tento osamělý hlas podpořit. Přijímají Ůsuhorského názory i jeho užívání jazyka, aniž by celému problému hlouběji rozuměli...“ (s. 102)

Škoda, že v knize zůstalo několik překladatelských lapsů (v češtině nelze napsat, že se Ůsuhorský „střetl“ s Václavkem, jestliže jde o spojení, ne polemiku; zlí duchové se ne „vymítají“, ale vymítají) a omylů, o kterých nevíme, zda je připisat autorovi, překladatelce či redakci (Vaculíkova *Sekyra* nevyšla 1967; na akademických *Dějínách české literatury* se nezačalo pracovat 1959; publikace proti Arne Novákovi není „leták“, ale brožurka od Františka Buriánka). Jsou to jen detaily. Kniha je zdařilým a potřebným souborem u nás vesměs nedostupných Hájkových studií.

Autor je literární historik.

Igor Hájek: Prokletá i požehnaná. Eseje o české literatuře. Přeložila Karolina Slamová. Editor Martin Pilař. Dokořán, Praha 2007, 192 stran.

Polomrtvý holky

Temná rutina Miloše Urbana

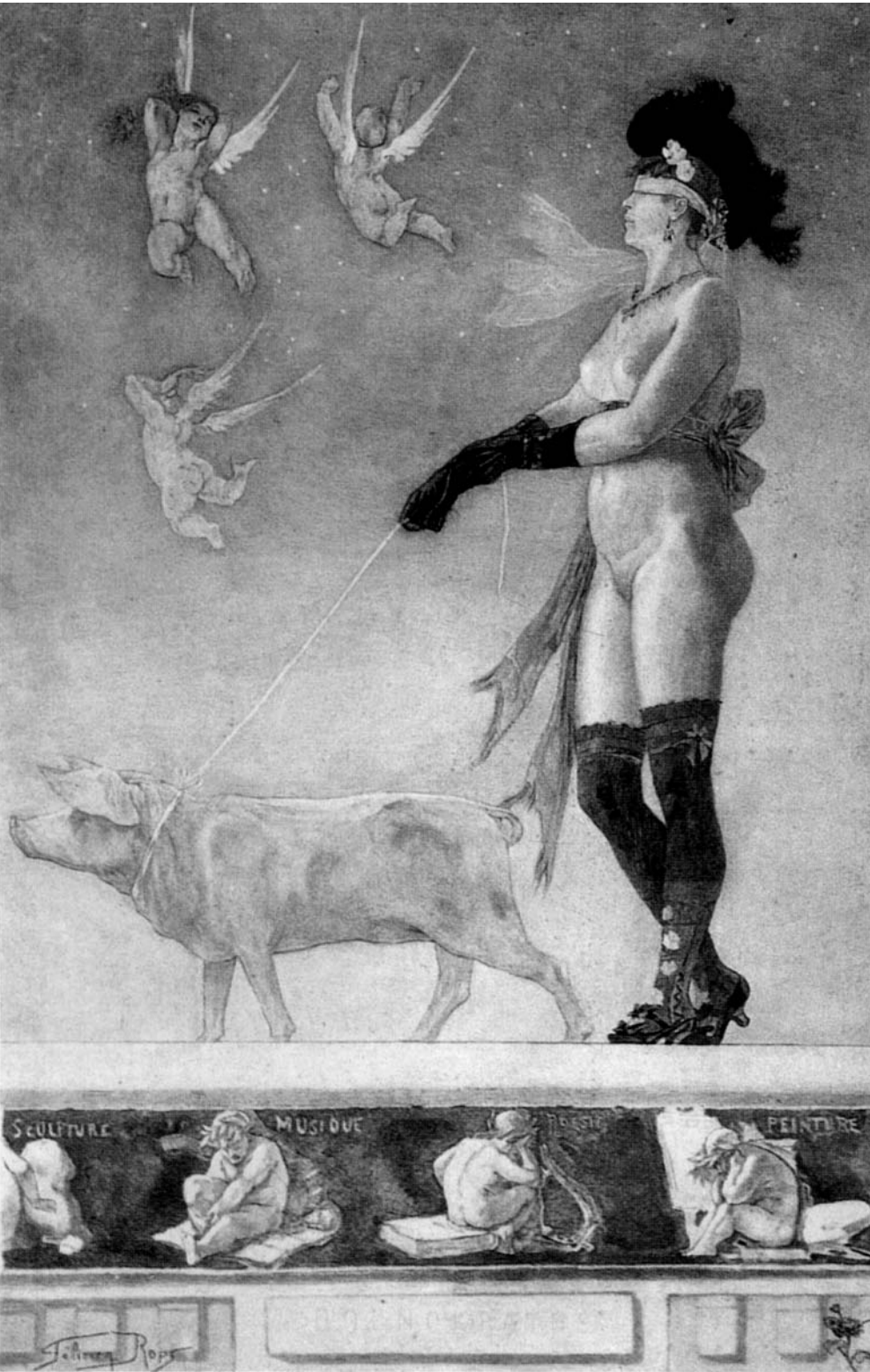
Karel Kouba

Nová Urbanova kniha, která pod názvem Mrtvý holky shromažďuje deset povídek napsaných během posledních šesti let, potvrzuje svrchovaný řemeslný um svého autora. Tím ovšem výčet kladů spojených se souborem krátkých próz víceméně končí.

Podtitul *10 divných povídek* a vydavatelská prezentace knihy jako „sbírky kuriozit“ programově evokuje zdání jinakosti či výjimečnosti, což podporuje i trojí grafické provedení knihy (jejíž nejdražší verzí je bibliofilská edice, zabalená v dámských tangách a dřevěném pouzdrě). Dá se říci, že velkolepá prezentace není úměrná kvalitě celku – ona jinakost zde totiž spočívá především v nevyváženosti jednotlivých textů i kompozičního rámce knihy. Větší část obsažených povídek totiž svým charakterem připomíná dva kratší a zároveň asi doposud nejméně povedené Urbanovy texty: *Paměti poslance parlamentu* (2002) a *Michaelu* (2004). Obě novely jsou přes své odlišné téma i určení spojeny jedním výrazným rysem: materiál rámcového příběhu s několika poměrně nosnými nápady by zcela jistě vydal na nevšední syžet, avšak konečná realizace se za původní myšlenkou značně zpožďuje.

Číst jen jednou

Povídky jsou tak sbírkou působivých obrazů vzniklých ze silného impulsu, jejichž prvotním předivem je aspekt vizuality (nejvíce patrně *Běloruska*, která je „sestavena“ ze spojení těla a starožitností). Tyto kuriózní ostrůvky invence ale obklopuje stojatá voda technicky zvládnutého příběhu. Nezpochybnitelnou předností Urbanových povídek je rychlý a samozřejmý vstup do děje bez zbytečných digresí, stručnost a místy dokonce i poměrně překvapivá pointa, například u povídek *Smrtečka* nebo *To strašný kouzlo podzimu*. To ale bohužel nestačí – texty se sice dobře čtou, ale určeny jsou spíše k jednorázovému užití. Po týdnu si z nich totiž nebudeme pamatovat víc než několik obsedantních momentů, v nichž je nějakým způsobem narušena tělesná schránka postav (žiletka či nůžky stříhající živé vnitřnosti ve *Faunovi*, oběšení na copu ve *Vlasech* nebo hrdinčinými šperky protknuté pohlavní

Félicien Rops: Pornokrates, 1878

nových 300 let české literatury

Zapomenutý kapucín

Edelbert Nymburský

Miloš Sládek

Naše znalosti o překladatelích v raném novověku jsou více než torzovitě. V zásadě existovaly dva typy překladů: volné, které se spíše nechávaly inspirovat originálem, snažily se především přetlumočit hlavní myšlenky a případně využít některých metafor, a překlady doslovné, které se blíží dnes užívaným způsobům překladatelské práce. Obě možnosti překladu byly vnímány jako legitimní. Pochopitelně záleželo na povaze díla a na jeho určení; volný překlad biblického textu by byl ve většině případů vnímán jako zcela nevhodný, ale úprava úryvku z Písma pro potřeby kazatelského konceptu nebyla vnímána jako něco nepatřičného. Jméno překladatelů bývají často na titulních listech zamlčovány. Někdy je zmíněn alespoň duchovní stav překladatele či příslušnost ke stejnému církevnímu řádu, jehož členem byl i sám autor. Takové zmínky mají za úkol dodat překladu hodnotovost, naznačit čtenáři, že překlad vznikl ve stejném myšlenkovém ovzduší jako originál apod. Je-li v tisku uveden překladatel jménem, pak nejčastěji v těch případech, kdy věhlas jména mohl být zárukou kvality pře-

kladu. Jen výjimečně tu nalezneme jméno překladatele, který zřejmě jinak nebyl výrazněji literárně činný. Jednou z takových výjimek je kapucín Edelbert Nymburský, překladatel nejméně dvou spisů slavného německého kapucína Martina z Kochemu.

O životě Edelberta Nymburského mnoho nevíme. Zatímco v tisících jím překládaných děl je uváděn jako Edelbert Nymburský, v seznamech členů řádu je zásadně veden pod jménem Edelbert Boëmus. Narodil se v Nymburce pravděpodobně mezi léty 1640 a 1647, křtěn byl zřejmě jako Petr; Edelbert je jméno řádové. Do řádu kapucínů vstoupil 18. července 1667. Na konci sedmdesátých let 17. století pobýval v klášteře na Novém Městě pražském; v té době byl zřejmě vážněji nemocen. O jeho nemoci nemáme bližší zprávu. Zatímco u ostatních nemocných se v soupise členů řádu objevuje křížek jako údaj o úmrtí, páter Edelbert se uzdravil.

Od začátku osmdesátých let působil Edelbert Nymburský v moravských kapucínských klášterech, roku 1682 jej nalézáme v Jihlavě, roku 1686 ve Fulneku, od konce osmdesátých let až do roku 1693 nebo 1694 v Olomouci. O jeho návratu do Čech se nám v pramenech nepodařilo nic zjistit, v každém případě někdy kolem poloviny devadesátých let působil v kapucínském klášteře v Žatci a byl v častém kontaktu s lounskými měšťany. Pro jeho literární tvorbu měl rozhodující význam pobyt v klášteře v Horšovském Týně kolem roku 1697.

Zde dokončil český překlad nejrozsáhlejšího díla kapucína Martina z Kochemu, který věrně podle německého originálu nazval *Veliký život Pána a Spasitele našeho Krista Ježíše a jeho nejsvětější a nejmilejší matky Marie Panny* (přes 1100 stran kvartového formátu tiskem poprvé vyšlo roku 1698). Jak název naznačuje, Kochemův spis je obsáhlým vypsáním Kristova života. Jeho základem jsou nejenom evangelia, ale i apokryfy, středověké revelace, cestopisy a popsání Svaté země, mariánské, anenské i josefské a další legendy, astronomické a mnohé další spisy. Hlavní pozornost věnoval Martin z Kochemu Kristově vykupitelské smrti a vzkříšení, ale mimořádný důraz je zde kladen také na úlohu a osudy svaté rodiny, na Ježíšovy rodinné a rodové vztahy, na úlohu Panny Marie jak o hlavní mistryně a vůdkyně učedníků po Kristově smrti. Dílo vzbudilo v době svého vzniku značné rozpaky u teologů a dalších vzdělanců, ale setkal se se zcela mimořádným ohlasem u lidových čtenářů, kterým bylo ostatně určeno. Obrovský dobový ohlas díla, desítky německých vydání během několika málo let a pozitivní vliv na lidovou zbožnost přiměly kapucína Edelberta, aby se spis pokusil přeložit do češtiny. Zvolil formu takřka doslovného překladu, k *Velikému životu* i k jeho autorovi pociťoval mimořádnou úctu. V předmluvě Edelbert píše, že „ani jedinkého slova z mé hlavy k ní přidaného není“. Překládal přímo z německého originálu, dokonce ani úryvky z Nového zákona se nesnažil jazykově

orgány v *Bělorusce*), přičemž druhé čtení díky dořečenosti v podstatě nepřichází v úvahu.

Urban rád používá všemožné kulturní aluze, které ale paradoxně podtrhují jednorozměrný charakter díla. Poněkud nepatřičně působící zaštitění *Michaely* jménem Jeana Baudrillarda doplňuje v nové knize mj. inverzní obraz Féliciena Ropse *Pornokrates* (*Běloruska*), příběhový odkaz na proslulý horor *Evil Dead* Sama Raimiho (*To strašný kouzlo podzimu*) nebo jen skládanka ze jmen postav Karla, Jaromíra a hraběnky z Erbannu (*Štědrá noc baronky z Erbannu*). Tyto, v textu okázale podtržené odkazy ovšem většinou nemají hlubší význam pro interpretaci příběhu a jsou samoúčelně použity kvůli efektu sebeafirmace čtenáře, jemuž tak autor usnadňuje společnou hru. Nabídne mu několik omletých obrazů, které si spokojený recipient přivlastní s konstatací sofistikované rafinovanosti spisovatele a zároveň s potěšením nad sebou samým.

V mezích

Z průměru knihy lze vyzvednout zejména groteskní povídku *Smrtečka*, v níž je vtipně podán příběh fatálního katatonického orgasmu. Dalšími výraznějšími texty jsou rozsáhlejší, hororově laděné *Štědrá noc baronky z Erbannu* a *To strašný kouzlo podzimu*, které ale využívají četná žánrová klíše bez ironického odstupu. Nedostatek (sebe)ironie a humoru, jejichž využití se v podobných žánrových oblastech přímo nabízí, je příznačné i pro ostatní texty. Urban většinou operuje pouze s grotesknem, které v celku více textů působí chtěným a velice suchým dojmem. Strojeností se vyznačují i některé vypjaté scény, těsně hraničící s kýčem – například obraz svíček v zutých lodičkách oběšené dívky v povídce *Pražské Jezulátko* (což je bezkonkurenčně nejhorší text knihy), neumně exaltovaný rozhovor v povídce *Záznam rozhovoru s ženou středního věku* nebo závěr povídky *Žádný něžnosti*, která by byla přijatelná ve formátu vtipu. Urban bohužel stále zůstává autorem tří knih – z kompaktní masy pozdějšího díla vybočující *Poslední tečky za rukopisy* (1998) a utopického diptychu *Sedmikostelí a Hastrman* (2001). Pokud si tedy chceme užít nějaké té obskurní erotiky a hororového či detektivního napětí v mezích zákona, *Mrtvý holky* nám k tomu zcela jistě postačí. Pokud ale toužíme po originálním díle nebo rafinované literární hře s žánry, hledejme jinde.

Miloš Urban: Mrtvý holky. 10 divných povídek. Argo, Praha 2007, 208 stran.

korigovat podle tehdy nedávno vydané Bible svatováclavské.

Podobně jako v Německu ani v Čechách nebyl spis přijat bez problémů. V aktech pražské konzistoře z roku 1700 se dochoval zápis, ve kterém konzistoř vytýká, že jednak nebyla provedena cenzura knihy, jednak má *Veliký život* nadbytek poznámek, které se neopírají ani o Písmo, ani o církví přejatou tradici. Přestože bylo všemi hlasy schváleno, že má být zakázáno číst tuto knihu a vystavovat ji na prodej, dokud nebude úplně očištěna od chyb, *Veliký život* v překladu Edelberta Nymburského vyšel česky bez úprav v dalších vydáních v letech 1717, 1729, 1746 a 1759. Ve druhé polovině 19. století se stal překlad Edelberta Nymburského základem pro znovuvydání spisu, který vyšel ve skalické Škarniclově tiskárně ještě nejméně sedmkrát, naposledy v roce 1901 (!). Barokní čeština Edelberta Nymburského tak pomáhala ovlivňovat slovní zásobu a představy o světě ještě našich pradědečků a prababiček.

Edelbert Nymburský přeložil ještě Kochemovu nejrozsáhlejší modlitební knihu, *Zlatý nebeklič aneb Nové modlitby k vysvobození duší očišťovacích dobře pohodlné* (tiskem česky poprvé roku 1701, následovala další vydání). Po krátkém pobytu v klášteře v Litoměřicích odešel páter Edelbert do kláštera v Roudnici nad Labem, kde zemřel 27. března 1705. V letošním roce vydá nakladatelství Argo čtenářskou edici českého překladu *Velikého života Pána a Spasitele našeho*. Autor je bohemista.

Jak se peče obr.?

Návod na rychlou cestu k apatii pro nadšené mladé umělce

HANKA SLÁDKOVÁ

David Hanvald: Herbář, 2006; Ondřej Maleček: Pirátská vlajka – Křídlo, 2006; Pepa Achrer: Nepopsáno II., 2006

Vezměte energii, nadšení, kamarádství a určitou představu o tom, jak byste chtěli fungovat a tvořit. Ujasněte si, co vlastně chcete. Vymyslete koncept a název skupiny. Sestavte seznam galerií, které se svým nadšením a představou o spolupráci obojíte. Aktualizujte svou představu a koncept skupiny doplňte o vytvoření vlastního výstavního prostoru. Konfrontujte svou vizi sezonní galerie v přenosné konstrukci s realitou nákladů na stavbu a pronájem, a vizi započítí projektu s realitou formulářů a povolení. Znovu aktualizujte svou představu a koncept. O rok to odložte. Podle potřeby celý postup opakujte.

Skupina obr. je u předposledního bodu návodu.

David Hanvald, Martin Krajc, Ondřej Maleček, Pepa Achrer a Karel Štědrý jsou studenti a absolventi malby z AVU a VŠUP. Z průběžné konfrontace práce jejich ateliérů vznikla myšlenka na vytvoření výtvarné skupiny, která společně s názvem získala jasnější kontury v letošním roce. Smyslem skupiny obr. má být pokračování ve spolu práci a společné vystavování a podle logiky pátého bodu návodu má toto vystavování probíhat ve vlastní specifické galerii. Návrh prostoru vytvořil David Topper, který letos diplomuje v ateliéru architektury Evy Jiříčné na VŠUP. Otevřené, u obvodu zastřešené oválné šapitó mělo být svou formou i umístěním v parku na Letné přístupné také co nejširší veřejnosti a v průběhu letních měsíců představit nejen

práci skupiny obr., ale také dalších mladých umělců. Bod sedmý.

Pět malířů, pět svěbytných stylů, pět odlišných přístupů. Různorodá směs napříč skupinou i díly jednotlivých umělců. Květiny na principu číselných vzorců (David Hanvald, student ateliéru Stanislava Diviše na VŠUP), scény s prostorem a prvky break-dance (Martin Krajc, student ateliéru Michaela Rittsteina na AVU), Máchův Máj a Pirátské vlajky (Ondřej Maleček, absolvent ateliéru Stanislava Diviše na VŠUP), sdělení vs. forma a sci-fi prostory počítačových her (Pepa Achrer, student Malířské školy III Michaela Rittsteina na AVU), malování modelináci v break-danceových figurách a šedé překrývající se obrysy linií a ploch (Karel Štědrý, student

ateliéru Stanislava Diviše na VŠUP). Společná je technika a snaha vystavovat, neztrácet možnost srovnání a vzájemné komunikace, fungovat dohromady i jednotlivě ve volném rámci skupiny kamarádů.

Skupina obr. zatím 1. května v Nové síni společně s dalšími autory představila svá díla při pětidenní výstavě *Kráska a Zvíře*. Nyní se uvidí, jak bude jejich činnost dál probíhat a co z toho nakonec bude. Jestli bude jejich koncept fungovat, jestli se podaří vytvořit přenosnou letní galerii, jestli je obr. dostatečně silný a tvrdohlavý, a jestli svou představu prosadí, návod nenávod. Je jasné, že s tou troubou, kterou mají mladí umělci v Čechách k dispozici, to nebude tak jednoduché.

Autorka studuje VŠUP a žurnalistiku na FSV UK.

polemika

Interpretovat unavuje

Martin Gerboc

V texte pre katalóg Spleen & Ideal (Bolf, Drahotová, Gerboc, Hošek, Šille) som proklamoval myšlienku nezáujmu o skúsenosť malby a vyzdvihol záujem o skúsenosť estetiky existencie; toto vyhlásenie samozrejme nie je naivné: každé maliarske gesto a každé vypovedané slovo nás konštituuje ako takých a takých, s čím súvisí onen foucaultovský pojem Biomoci, prostredníctvom vystavených malieb pretlmočený do malby, „...nie je to ale nič osobné, je to vynachádzanie... spôsobu existencie“ (Deleuze aj Foucault), je to „dokument“ istej formy osobnej skúsenosti. Takto bolo treba chápať aj úvodný text katalógu, ktorý Petr Vaňous na stránkach A2 interpretoval odlišne. Prostredníctvom onej estetiky existencie výstava uvádza špecifické estetiky krutostí, smútkov, znecitlivenia, krutej senzuality alebo „povrchných“ konzumov; každá malba je tak manuálom „politického“ boja, je teritóriom, ktoré treba brániť, v ktorom sa z malára stáva objekt („subjekt mimo svojho súkromia“), je politickým právom s každým obmedzením aj výhodou.

Pri koncipovaní výstavy som často myslel na to, či má maliar a jeden zo zúčastnených o nej vôbec právo písať, pretože rozdiel medzi vizuálnym a verbálnym je neprekonateľný. (Napokon – je text, ktorý „plynie“ z malby zároveň kontextom, v ktorom sa malba nachádza?, a je vôbec umelec v situácii, keď

Martin Gerboc: Exhausted Hero, 2006

si musí sám pred sebou situovať svoje vlastné postavenie uprostred tejto nepreniknuteľnej siete označovania a referencií? Musí si, podobne ako analytik, v tomto chaose neistôt situovať a pevne definovať svoj vlastný diskurz? Stane sa nepohodlným, ak si nárokuje na to, aby sa jeho malby chápali bez zbytočného zahmlievania ich významu dákmym sprostredkujúcim myslením?)

Tento text by nemal byť len polemikou s textom Petra Vaňousa v A2 č. 13/2007. Je skvelé, ak sa o výstavách píše, a množstvo hoci aj úplne protichodných názorov je samozrejme len výhodou. Nepochopil som ale niekto-

ré navzájom si odporujúce tvrdenia v prostredí dvoch či viac viet, ktoré by prirodzene mali verifikovať jedna druhú. Prekvapila ma aj skutočnosť, že teoretik píše o výstave aj napriek tomu, že sa jej – ako som zistil – bezprostredne nezúčastnil a jediným zdrojom informácií preňho ostáva katalóg k výstave. Potom sú katalógové texty a niekoľko málo reprodukcii tým jediným barthesovským *punctom*, ktorý tvorí záchytný bod všetkých interpretácií, a to je – prirodzene – neskutočne málo. Snáď len potom je pochopiteľné Vaňousovo tvrdenie, že tu „proti konceptuálnemu pragmatizmu“ chápania tejto výstavy „bola postavená bulvarizácia umelca“.

Petr Vaňous má pravdu: výstava skutočne ponúka jednu z výrazných tendencií malby súčasnosti, „ktorá smeruje k hermetickému uzavieraniu foriem“. Ak si ale niektoré maľby na výstave nárokuje na premisy, ktoré súčasne ťažia z vyzdvihovania popisu udalosti a vedomého degradovania a odmietnutia prioritného postavenia maliarskej formy a všetkých jej funkcií aj napriek tomu, že sa pohybujeme na jej území – o forme a jej hermetickom uzatváraní nemôže byť v tom prípade prioritne reč v polohe príbehu, obsahu, motívu (čo, ako dúfam, opäť predznamená nástup Age of Narration), ale len v polohe v tejto chvíli nepodstatnej „maliarskosti malby“, ktorá je pre mňa bezduchou onaniou v prostredí hmoty, duševným l'art-pour-l'artizmom či bezzubbým pojmom na konštrukciu teoretického textu. Podobných nezrovnalostí som v texte našiel viac, no opakujem, treba byť vďačný za každú debatu vracajúcu sa k problémom súčasnej malby. Takých je totiž, najmä v tých mojich končinách, žalosťne málo.

Na záver len krátku poznámku o vzťahu maliara – teoretika, ktorý, pripúšťam, môže byť v istých špecifických prípadoch veľmi plodný. Čo vôbec znamená nezdravý pojem pluralistickej situácie, ktorá je pre nás toľkokrát používanou maskou? Sebareflexiu?, hravosť proti vyčerpávajúcemu prístupu, dôslednému opisu a pod., ironiu? Pozitívom je jedine jej interpretatívna samostatnosť: jej relativizmus obhajujúci dištancovanie sa svojho vlastného diskurzu od skúmaného objektu, ku ktorému by tento diskurz mal byť vo viac než dôvernom vzťahu, jeho nárok na odlišenie územia výkladu alebo vysvetlenia od popísaného územia. Teda: dielo verzus text o diele. Je prijateľné vysvetlenie, že cieľom súčasného umenia už nemusí byť vysvetlenie subjektu, ale skúmanie jeho hraníc?, skúmanie použiteľnosti súperiacich interpretácií? Odrazu prestalo ísť o malbu! Každá kritika zrazu vyhlasuje svoju vlastnú samostatnosť, oslobodzuje sa spod termínov dôsledného myslenia, od preskúmania subjektu a vyčerpávajúceho zhodnotenia jeho významu. Každá kritika si privlastňuje pojmy a významy, ktoré chce prekonať a ktoré zatracuje. Kritika sa globalizuje a privádza k deštruktívnemu pojmu objektivizácie. Súčasnosc deklaruje následné interpretácie obrazu ako samostatný subjekt skúmaní, a na umelcoch sa tak prizívuje celý aparát administrátorov (čest výnimkám, prirodzene). Text a jeho štruktúry začínajú byť dôležitejšie ako Obraz. Malba sa zrazu dá vypočítavať. Dá sa vyjadriť slovom ešte skôr, ako je namalovaná. Dá sa zdokumentarizovať skôr, než visí na stene galérie. A maliar s vlastnými interpretáciami vlastného Obrazu je, zdá sa, zbytočný... Samozrejme dosť bolo slov, vyhráme si rukávy, a poďme konečne maľovať!

Autor je malíř.

Jiná Asie

Fotograficky napříč kontinentem

Po po dvou letech od výstavy bondáží Nobuyoshi Arakiho přichází Langhans Galerie s další výstavou věnovanou asijské fotografii.

KAMILA BOHÁČKOVÁ

Na první pohled by se mohlo zdát, že asijská fotografie se u nás v poslední době těší obzvláštní přízni – shodou okolností v Galerii Rudolfinum právě skončila výstava výjimečného japonského fotografa Shomei Tomatsua –, výstava *Air Asia* je však průlomová především tím, že mění naši zažitou (euroamerickou) představu o asijské fotografii jakožto fotografii především japonské. Vůbec poprvé se tu setkáme s cykly z Indie, Indonésie, Bangladéše, Bhútánu, Thajska či Vietnamu, které představují různé žánry, ale jedno mají společné: zobrazují místní tradice i historii konfrontovanou s rychlým rozvojem a radikální proměnou společnosti.

První fotografie vznikaly v oblastech jižní a jihovýchodní Asie na sklonku 19. století, kdy koloniální instituce chtěly zdokumentovat charakter zdejšího osídlení. Místní obyvatelé považovali zpočátku fotografii za magický předmět, posléze ji používali k náboženským účelům a od dvacátých let se začaly těšit oblibě svatební fotografie a portréty. Po několik desetiletí měla fotografie v těchto zemích význam čistě dokumentační. Za zlom v jejím pojetí jako záznamu reality bychom mohli považovat rok 1992: založení fotografického oddělení Jakarta Arts a otevření první galerie tiskové agentury Antara.

Fotografie jako obraz kulturní identity

Od devadesátých let se tento druh umění rozvíjí v uvedených oblastech Asie nebyvale rychle a mnoha směry, přičemž vždy reflektuje kulturní historii i identitu kultury, z níž pochází, a zároveň funkci fotografie v ní. Snad nejlépe (a zároveň i nejdojemněji) to doklá-

dá úvodní expozice, která návštěvníka doprovází po schodišti až do druhého patra galerie. Jde o čtyři desítky fotografií Rajeshe Vory z cyklu *Ateliér Kulsum, Prodej snů na foto-papíře – kočovné fotoateliéry v Indii* (2000–2004), který se zabývá tématem mizejících tradic a zejména érou kočovných fotoateliérů v Indii. Na postavení mobilního fotoateliéru stačilo deset prken, padesát bambusových tyčí, několik metrů látky a 24 lamp. Takový ateliér založil před 25 lety Rashid Shaikh, který cestoval po Indii s kočovnou divadelní společností a jeho nejčastějšími zákazníky byli chudí Indové, kteří se chtěli za pár rupií nechat vyfotit se slavnou bollywoodskou hvězdou (namalovanou na kulisy, nejlépe i s Tádž Mahalem) nebo s disneyovskou postavičkou, případně s celou svou rodinou na pozadí známé katastrofy, jako byly mrakodrapy z 11. září, které vzbuzují v portretovaných radost z toho, že přežili. „Dříve bylo provozování mobilního fotoateliéru skutečnou profesí, dnes si každý myslí, že může být fotografem sám,“ dodává Rashid. Z neumělsky vyhlížejících fotografií Indů s kulisou džungle plné šelem, mrakodrapů či krásk vyzařuje zvláštní naivita jejich mentality, která se ostatně projevuje i v bollywoodských filmech, balancujících na hranici s kýčem, ale zároveň bravurně střídajících jednotlivé žánry i emocionální polohy. Připomíná to hinduistické náboženství s množstvím zauzlených a často groteskních mytologických příběhů, které jsou dodnes součástí všedního života Indů.

Historii portrétních ateliérů se věnuje i hodinový film *Město fotografií* filmařky Nishthy Jain, která dokumentuje ošuntělé prostory malých fotografických ateliérů napříč indickými městy. Kromě kulis používají místní fotografové i retuše, a to i za pomoci počítače. Retuše pomáhají zhmotnit touhy a přání portretovaných a odhalí zároveň tragiku zdejšího života. Ve filmu se například objevuje muslim, který se nemůže stýkat s hinduistickou dívkou, a tak si nechá udělat alespoň fotomontáž jejich portrétů na pozadí Tádž Mahalu.

Fotografka Anna Palakunnathu Matthew ve svém cyklu *Satira Bollywoodu* (1999–2000) naopak tyto iluzorní mýty a sny ironizuje a rozkrývá poněkud nepoetickou stránku indického života. Její fotografie filmových plakátů se vysmívají kultu filmových hrdinů – pomocí fotokoláží autorka vkládá na plakáty svůj obličej a připisuje k filmům některé slogany, prolamující tradiční klišé, například o „šťastném“ manželství, které dohodli rodiče. Její sociálně zabarvené poselství je provokativní a neskrývá feministické postoje.

Atmosféru formování Malajsie vystihuje série fotografií z dodnes existujícího ateliéru Pakard, který v cyklu *Přes růžové brýle* dokumentuje I-Lann Yee. Její fotografie jsou civilnější a střídmější než ty indické, přesto z nich také vyzařuje doba jejich vzniku. Fotografka Sue Hajdu se zabývá instalací podobných soukromých portrétů z období války ve Vietnamu, kde dodnes schází veřejná debata o ideologickém konfliktu, který stál v jejím pozadí.

Anonymní portréty jsou důkazem osobní paměti a soukromých, malých dějin, které dotvářejí celkový obraz „velké“ historie, ale obsahují zároveň i zárodky naší společné kolektivní paměti. Anonymní obrazy v nás vyvolávají vzpomínky na vlastní dětství, touhy a sny, na obecně lidské hodnoty a zároveň jsou obrazem kulturní identity země, její historie i mytologie.

Nejen dokumentární, ale i symbolický obraz

Výstava v Langhans Galerii představuje různé žánry, v nichž se na jedné straně akcentuje dokumentaristická hodnota fotografie a na druhé pak projevy symbolické, experimentální a výtvarně průbojnější. K těm můžeme na výstavě řadit jedinečný cyklus fotografií Remissy Mak, na nichž je hořký osud Kambodže metaforicky vyjádřen příslovím *Když stoupne voda, jsou mravenci potravou pro ryby, když opadne, žerou mravenci ryby* (2005). Toto khmérské přísloví vystihuje situaci jak doslovně (80 % Kambodžanů tvoří farmáři, kteří jsou na vodě a na úrodě doslova závislí), tak metaforicky – vládne ten, pro koho je aktuální situace nejpříznivější. Série fotografií zachycuje kostru ryby a zvětšeniny mravenců, často prosvícených či barevně upravených, působících krásně a zároveň děsivě.

Podobně symbolický je soubor *Povídky o Suluském moři* (2005) malajské fotografky I-Lann Yee, jež ve svých fotografiích ztělesnila kouzelné příběhy o Suluském moři, ležícím mezi Malajsií a Filipínami, které slýchávala v mládí. „Necítíme se být Malajci nebo Filipínci, ale Sulu,“ objasňuje I-Lann Yee. Fantaskní a narativně bohaté fotografie rozkrývají ostrov s princeznou a žirafou, výjimečná je také fotografie, jež zezadu zobrazuje muže a ženu. Ženiny až neskutečně rozevřaté vlasy vypadají na mužových zádech jako jizvy. Pohádková symbolika připomíná malajské mýty, které tvoří základ této kultury.

Francouzský fotograf a filmař Nicolas Pascarel ve svém cyklu *Modrá chodba* používá spíše poetiku náznaku a absence. V Ho Či Minově Městě, dříve Saigonu, se včerejšek prolíná s dneškem. Pascarel narazil na budovu ponořenou do modrého světla, jejíž neobydlená zákoutí a tajemná zátiší fotografuje tak, jako by vyvolával duchy tohoto místa zvláštní historie, kterou prolínají ctižádostivé naděje moderního Města. Předměty bez lidí, ale s vlastní pamětí působí jako otázka – co se tady vlastně stalo a co z toho dodnes zůstalo? Co se změnilo?

Wahyudi Rahardjo: Stavba Kuningan Apartements, z cyklu *Nebeský dělník*, 2002–03.

© Galeri Journalistik, Antara, Indonésie

Jak vidno, otázky, které vyvolávají symbolické fotografie, se shodují s těmi, které se vynořovaly nad fotografiemi převážně dokumentárními. Tyto obrazy jsou podobné jako v úvahách Rolanda Barthesa (*Světlá komora*) nikoliv naším zrcadlem, ale způsobem, jak přistoupit k vlastní identitě, a to nejen individuální, ale i obecně kulturní. Jsou obrazem touhy a snů, v nichž je obsažena mytologie dané kultury, její podstata. Naivita i obdiv, s jakými přistupují tamní obyvatelé k fotografii jako médiu, odkrývají leccos z jejich snahy utéct před nelehkou realitou. Žádná z těchto fotografií tedy nemá čistě dokumentaristickou podobu, ale je současně úvahou o hodnotách a smyslu tradičního i moderního života.

Výstava v Langhans Galerii nás prostřednictvím devatenácti fotografických cyklů seznamuje s mnoha kontexty i žánry fotografie jižní a jihovýchodní Asie a je vynikajícím vstupem do mentality i fotografické tradice jednotlivých zemí. Je jen škoda, že malé prostory galerie a stejně tak malá známost této fotografické tradice u nás neumožňují, aby se výstava uspořádala jen například z jednoho cyklu jedné kultury, byla tak kompaktnější a šla více do hloubky. Tomu teď ostatně Langhans Galerie udělala skvělé entrée.

Autorka je filmová publicistka.

Air Asia. Kurátor David Korecký. Langhans Galerie (Vodičkova 37, Praha 1), 4. 4. – 1. 7. 2007.

I-Lann Yee: Ch'i-lin z ostrova Calauit, cyklus *Povídky o Suluském moři*, 2005. © Valentine Willie Fine Art Gallery, Malajsie

Noorderlicht – severské světlo

Výstava *Air Asia* v Langhans Galerii je převzata z rozsáhlejší přehlídky nizozemského fotografického festivalu Noorderlicht, uvedené v roce 2007 pod názvem *Another Asia* (Jiná Asie, kurátor Wim Melis). Festival Noorderlicht má původ ve fotografické galerii, která byla založena v Groningenu v roce 1980; u příležitosti desetiletí jejího trvání se konal poprvé. Střídavě se pořádá jak v Groningenu, kde se zaměřuje na současná sociální témata, tak v nedalekém Leeuwardenu, kde se dostává do popředí fotografie mimo západní civilizační okruh.

Kominíci, nacisté i skutečný kaplan

Evangelium podle Pitínského

Potřetí se J. A. Pitínský vrátil do brněnského Divadla Husa na provázku. Po hře o Vlastovi Burianovi od Luboše Baláka Hvězdy nad Baltimore a účasti na projektu RozRazil'04 – Brno je Brno je Brno převedl do divadelní podoby Evangelium sv. Lukáše.

JITKA PÁLENÍKOVÁ

Nebyl by to J. A. Pitínský, kdyby se na jevišti odvíjel „prostý“ evangelijní příběh. S biblickým textem mísí nejrůznější úryvky z Kierkegaarda, Nietzscheho, texty známých i méně známých básníků (Wolker, Blake, Sachsová) i autentické dokumenty z konference ve Wannsee, kde během druhé světové války představitelé Třetí říše rozhodli o konečném řešení židovské otázky.

První, co se na scéně objeví po reprodukovaném úvodním slovu Františka Derflera, ve kterém nás seznamuje s brněnským kominíkem Benjaminem Korunou, jenž nešťastnou náhodou zemřel při pádu ze střechy, je právě tento kominík Ben (Jiří Jelínek). Sedí s kytarou u táboráku. Na jevišti se vzápětí nahrne dvanáct dalších kominíků a v jakési místnosti, kde se nachází stará kuchyňka, stůl, školní židličky, plechové šatní skříňky, vysoký modrý komín a starý divan, oplakávají svého mrtvého mistra. Nad tím vším se vznáší dvoumístný modrý kajak. Snad jako odkaz na původní povolání valné části apoštolů.

Co lze provést s apoštoly

Kominičtí učedníci si Bena (Ben znamená syn, analogie se Synem člověka, jak bývá v Lukášově evangeliu často nazýván Ježíš, je tedy nasnadě) snaží znovu zpřítomnit poněkud naivním, jaksi františkánsky prostým a radostným opakováním slov, která k nim za života pronášel. Touto výchozí situací začíná několik desítek minut trvající přehrávání nejrůznějších podobenství a „pouček“ z Bible, které kominíci-apoštolové občas ozvláštňují neobvyklou intonací či pohybovou akcí. Žádný z herců v takto pojeté inscenaci nemá prostor vykreslit postavu či zahrát situaci. Jde jen o to, aby nějak zaujali divákovu pozornost.

Většina promluv se ovšem nese ve stejném duchu: zpomaleně se pohybující herec příjemně posazeným hlasem předříkává podobenství za doprovodu jemné zvonkohry nebo častěji podmanivých smyčců. Až by se chtělo říct náboženský kýč. Nebo rozbreďlá pseudolyričnost. Na několika místech však tyto výrazové prostředky funkčně vrhají na biblické děje světlo našich postmoderních dnů. Tak je tomu třeba ve scéně zázraků, kdy se Ježíšovo uzdravování nemocných děje za podkresu velkoфильmové hudby a za téměř sportovně fandovského křiku všech zúčastněných.

Evangelium sv. Lukáše v režii J. A. Pitínského. Foto Martin Zeman

Následně je na scénu ve formě jakési talk show přizván zábrdovický kaplan Jan Hanák, který se podílel na vzniku inscenace, a dostává úkol během dvou minut sdělit obecnstvu, co je křesťanství. Dostane se k Desateru i k tomu, že Bůh je láska.

V druhé části představení se z apoštolů stanou nacisti a během několika dalších desítek minut se téměř realisticky, doslova dokumentárně snaží rozhodnout, zda Židy jen sterilizovat, či rovnou vyhladit. Nakonec se ve stanu a spacácích rozhodnou pro druhou variantu. Postupně si svlékají své kostýmy s nacistickými insigniemi a za všeobecné radosti si zanořují závěrečnou píseň z monthypythonovského *Života Briana*. Ber život z té lepší stránky.

Síla podobenství a asociace

Pitínský se v *Evangelii* opět projevuje jako bytostný lyrik. Nejde mu o moderní převyprávění novozákonního příběhu, vrství jednotlivé obrazy, které se mu s Kristovým životem a apoštoly asociují. Vytváří neobvyklé souvislosti, které jsou ovšem často neobvyklé do té míry, že se divák v dění na scéně neorientuje. Zdá se ovšem, že záměrem je spíše působit na diváka jednotlivými obrazy (jindy silná Pitínského metaforičnost tu však není dost nápaditá), ne nutit ho dekódovat jednotlivé motivy montáže a spekulovat nad doslovnými významy. Pole divácké interpretace je díky

otevřenosti inscenační struktury široké a každý může na jevišti patrně vidět něco jiného.

Jedna z možných cest, jak pochopit vztah mezi apoštoly a nacisty, se skrývá v podobenství O rozséváči, které zazní v první polovině inscenace. Padne-li zrno na úrodnou půdu, vydá tak rostlina své plody. Ve scéně, kdy apoštolové vzpomínají na zázraky konané Kristem, stojí Ježíš (v dané chvíli ztvárněný Jakubem Šmídem) v nezaměnitelném gestu s rozpaženýma rukama. Stejně gesto použije i ke konci představení, kdy se mu jako Adolfu Eichmannovi podaří přesvědčit ostatní členy konference o nutnosti vyhladit Židy. I jeho slovo padlo na úrodnou půdu.

Nejrůznějších výkladů pro jednotlivé scény lze najít bezpočet, každý z diváků si proto musí hledat k dění vlastní klíč. Pokud mu ovšem Pitínského inscenace přijde dostatečně naléhavá či pozoruhodná. Na mě to, co se odehrávalo na scéně, působilo jako dvě hodiny se vleklou nudou.

Autorka studuje bohemistiku a divadelní vědu na FF MU v Brně.

Divadlo Husa na provázku

– Evangelium svatého Lukáše.

Režie a kompilace textů J. A. Pitínský, dramaturgie Petr Minařík, scéna Jan Štěpánek, kostýmy Jana Preková, hudební poradce Petr Hromádka. Premiéra 19. a 20. 4. 2007.

Hory mají oči

Dvě tváře člověka

Dvojice filmových hororů, jejichž ústředním tématem je střetnutí člověka a jeho znetvořeného blížence, vychází z klasického krváku ze sedmdesátých let a pozoruhodným způsobem zkoumá parametry lidskosti.

ANTONÍN TESAŘ

První díl hororové série *Hory mají oči* natočil tvůrce výtečné *Noci s nabroušenou břitvou* Alexandre Aja – jeho snímek patří díky hutné atmosféře, výjimečné invenci a preciznímu vizuálnímu zpracování k nejpovedenějším hororům posledních deseti let. Pokračování, které nedávno vstoupilo do našich kin, režírované nepříliš nápaditým profesionálem Martinem Weiszem, představuje klasickější a vyhrocenější než první díl, jeho řemeslné zpracování má solidní úroveň a vyjma několika hluchých míst ubíhá kupředu svižným tempem. Oproti jedničce se posouvá do subžánru survival hororu (zejména v zápletkách počítačových her často uplatňovaný model míchající akci a horor, kde hrdina, většinou voják, bojuje o přežití ve světě monster) a zcela ve shodě s jeho pravidly rezignuje na psychologii postav, vývoj a logiku děje i jakoukoli originalitu. Soustředí se výhradně na kumulaci permanentního pocitu ohrožení z neznámých, nebezpečných prostor, v nichž se hrdinové i monstra pohybují, a jeho následného uvolnění drastickým zobrazováním fyzické destrukce protivníků.

Krutost a soucit

Oba díly cyklu patří do skupiny v posledních letech natočených snímků, odkazujících na éru exploatačních krváků ze sedmdesátých let, od nichž přebírají jak sadomasochistický přístup k zobrazování násilí, tak důraz na problematiku morálky a lidskosti. Původní *Hory mají oči* natočil v roce 1977 režisér Wes Craven, jehož debut *Poslední dům nalevo* (1972) se stal ustavujícím dílem exploatačního thrilleru (někdy též uváděný jako shock exploitation). Tato odvážná variace na Bergmanův *Pramen panny*, v jejímž závěru otec zavražděné dívky rozřeže vůdce skupiny delikventů motorovou pilou, definovala základní téma žánru jako boj člověka s lidskou bestii, boj, který hrdinové svádějí s okolním světem a zároveň sami se sebou. Dělicí čarou mezi lidskou a zrůdnou podobou člověka je přitom schopnost soucitu a lítosti. V klasických dílech žánru, jako

jsou americký *Den ženy* Meira Zarchiho, italský *Dům na kraji parku* Ruggera Deodata či japonská série *Žena ze sekce nula* Jukia Nody, vychází napětí z kontrastu mezi nelidskou krutostí zobrazovaného násilí a lidskou tváří jeho pachatele (tím se exploatační thriller liší od fantastických hororů, kde pachatelem je monstrum, i hororových vyvražďovaček, v nichž vrah svou tvář skrývá; od psychothrilleru se odlišují zase tím, že násilníci zde nejsou posedlí žádnou utkvělou představou, z níž by jejich chování vycházelo). Konfrontace s násilím nevyhnutelně dotlačí kladné hrdiny těchto filmů z role pasivních obětí do hraniční pozice mstitele nebo osvoboditele, v níž si krutost a soucit podávají ruce.

Srovnáme-li původní exploatační thriller s jejich současnými pokračovateli, upoutá nás především propastný rozdíl v řemeslném zpracování. Zatímco krváky ze staré školy vznikaly mnohdy v téměř amatérských podmínkách s minimálními rozpočty, ambice jejich příběhů málokdy sahaly za snahu obsáhnout co nejvíce scén extrémního násilí a jejich tvůrci si s technickými finesami nedělali velkou hlavu, moderní exploitation filmy ohromují profesionalitou zpracování, pečlivě budovanou atmosférou a realistickými triky.

Většina současných exploatačních filmů u tohoto opojení formální estetizací zůstávají a téměř rezignují na děj – nejzjevnější příklad je remake *Texaského masakru motorovou pilou* od Marcuse Nispela. Blízko tomuto vnějškovému pojetí jsou i nechutně amorální filmy *Roba Zombieho*, v nichž žádné náznaky soucitu a lítosti nenajdeme, a podle všeho i očekávaný projekt Grindhouse, který nejspíš přinese sympatický tarantinovský mix nostalgie a ironického odstupu od žánru. Ajovy a do jisté míry i Weiszovy *Hory mají oči* tak zůstávají nejpoutavějšími aktualizacemi tématu lidskosti a nelidskosti v člověku.

Člověk a monstrum

Cravenův film vychází z klasické žánrové opozice dvou tváří člověka, z nichž jedna skrývá lidskost a druhá bestialitu, ovšem zároveň k sobě oba póly přibližuje. Zápletkou proti sobě staví dvě rodiny – americkou středostavovskou rodinu na výletě a tlupu primitivních kanibalů, žijících stranou od lidí v nehostinných horách. Prudérnost, předsudky a malomyslnost jedněch stojí proti utilitarismu, agresivitě a zlomyslnosti druhých. Kladné postavy jsou navíc napsané a zahrané příliš jednorozměrně, takže nejsou o moc sympatičtější než jejich nelidští antagonisté. Přibližování povah obětí a násilníků nakonec vede k tomu, že v jejich konfliktu není komu fandit.

Ajův remake naproti tomu žádné podobné paralely mezi protagonisty a antagonisty nepřipouští. Kladní hrdinové díky vtipným dialogům a přesvědčivým hereckým výkonům působí i se svými nectnostmi uvěřitelně a sympaticky. Jejich nelítostně kruté protivníky naopak od lidského druhu už na pohled vzdalují fyziologické mutace způsobené radioaktivním ozářením, kvůli nimž vyhlížejí jen jako vzdálení příbuzní člověka. Remake se tak vzdaluje žánru exploatačního thrilleru směrem k fantastickému horor, protože podoba mutantů ve filmu stojí přesně na hranici mezi člověkem a monstrem. Ajovy *Hory mají oči* tedy zachycují ostře vyhrocený konflikt mezi lidmi a něčím, co na vlastní lidskost dávno rezignovalo. Jasně vymezená linie mezi zrůdnou a lidskou podobou člověka se však nečekaně stírá v závěru snímku, kdy nejzrůdnější z mutantů prohlásí, že vinu za jeho nelidskost nese člověk, a kdy se lidské rysy hlavních postav stále více ztrácejí pod přibývajícím množstvím krvavých skvrn.

Weiszovo pokračování člověka a mutaanta opět sblíží. Hrdinové jsou příslušníci vojenské jednotky a film nám je představuje ve scéně, kdy je velitel peskuje za to, že selhali při nácviu bojové situace. Slepá poslušnost,

kterou příslušníci armády prezentují, má k nelítostnému pragmatismu mutantů velmi blízko. Záměnou rodiny za pracovní skupinu se navíc celý konflikt z osobní záležitosti mění v profesní problém. Kladní i záporní hrdinové postrádají osobitost postav prvního dílu a z boje dvou koncepcí člověka se tak stává válka pěšáků. Boj o lidskost nakonec členové vojenské jednotky svádějí především sami se sebou, když se v závěru rozhodují, zda se vrátí do podzemí na pomoc své zajaté kolegyni. Poslední záběr, zobrazující notebook, z jehož displeje mutanti sledují celé podzemí, naznačuje, že ve třetím díle proti nelidskému člověku budou nejspíš bojovat stroje.

Autor je redaktor serveru Nomenomen.cz.

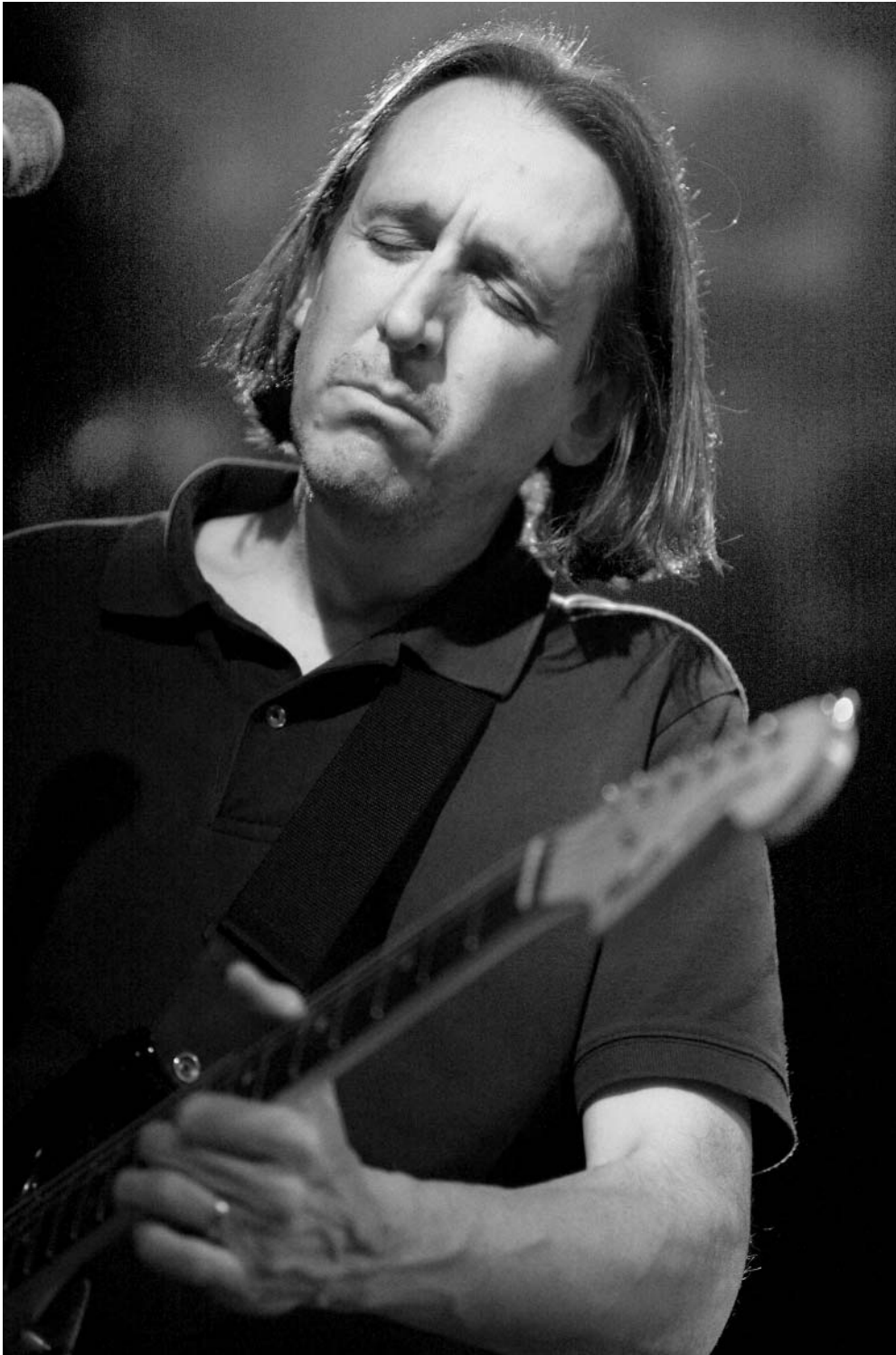
Hory mají oči (The Hills Have Eyes).

USA 2006, 107 minut. Režie Alexandre Aja, scénář Alexandre Aja a Grégory Levasseur podle původního scénáře Wese Cravena, kamera Maxime Alexandre. Premiéra v ČR 10. 3. 2006.

Hory mají oči 2 (The Hills Have Eyes 2).

USA 2007, 89 minut. Režie Martin Weisz, scénář Wes Craven a Jonathan Craven, kamera Sam McCurdy. Premiéra v ČR 12. 4. 2007.

Mike Landau v Praze

Jak vyžrát na omezení triem

Jan Červenka

Nahrával s Pink Floyd i Milesem Davisem, Ozzy Osbournem i Quincy Jonesem. A v rámci Agharta Prague jazz festivalu vystoupil 10. dubna 2007 kytarista Mike Landau se svou doprovodnou kapelou i v Praze. Slovo doprovodnou ovšem není tak úplně na místě, neboť ji tvořili vynikající studioví hráči: baskytarista Jimmy Johnson a bubeník s podezřele česky znějícím jménem Gary Novak, který spolupracoval například s vynikajícím jazzovým trumpetistou Maynardem Fergussonem, jazzrockovým Chickem Coreou nebo saxofonistou Bobem Bergem, od nichž následně konvertoval k popu a stal se členem kapely Alanis Morissettové. Trio přijelo z kraje jara představit svůj zatím poslední počín, kterým je živé dvojalbum.

Úderem čtvrt na devět se únosně zaplněným Lucerna Music Barem rozezněla osobitá fúze blues, jazzu a rocku s až metalovými přesahy. Landaouvy autorské skladby vycházely nejvíce právě z blues, na jehož harmonických strukturách také nejčastěji stavěl sóla. I když blues samozřejmě nebylo jediným vlivem, sám Landau uvádí, že ho hodně ovlivnili Jimi Hendrix, Led Zeppelin, Cream a The Band. Co se samotných kompozic týče, dominují jim buď právě bluesové motivy, nebo výrazně melodické rockové riffy, které mnohdy přecházejí v tišší harmonické plochy.

Mike Landau. Foto Luděk Neužil

Některé z Landauových kompozic dodnes hraje například kapela Jing Chi, s jejímiž členy, kytaristou Robbenem Fordem a baskytaristou Jimmy Haslipem (členem osobité jazzové legendy Yellowjackets), Landau v sedmdesátých letech koncertoval. Udržet pozornost publika po více než dvě hodiny je v triu velice obtížné, přesto se to kapele z devadesátí procent dařilo, zejména díky obrovské dynamické škále, velké dávce hudebního nadhledu a osobitému přístupu všech hudebníků. Landau se při hře mazlí s každým tónem, což mu však nikterak nebrání bleskurychle vygradovat z bluesové naléhavosti do až zvířecích hardrockových, ba metalových ostinát. Mnoho svých skladeb doplnil vokálem, kterým ještě více odkazoval k již zmíněným Jing chi. Johnsonovy basové linky jsou spíše úspornější – navzdory neuvěřitelně plnému zvuku –, což kontrastuje s muzikálními, a přesto zběsilými chorsy. Obojí se výborně pojilo s hrou Garyho Novaka, která často balancovala na hranici přehrávání, ale ani jednou ji během koncertu nepřekročila. Brilantní technika i emotivní dávka energie místy přecházely až k dravé agresi. Právě Novak byl motorem dynamičnosti kapely: groove, který začal ve střední hlasitosti, se náhle zlomil brutálním atakem celé soupravy a pak se jakoby mimochodem během pikosekundy vrátil na původní zvukovou hladinu. Svazek jazzové lehkosti, techniky a rychlosti, pro niž se stal jedním z nejvyhledávanějších studiových hráčů, s razancí, pro niž si ho vybral sám velký Ozzy, bylo nakažlivé nejen pro kapelu. Takový dynamický rozsah většinou nadělá zvukařům mnoho vrásek nejen na přední straně hlavy, je však

nutno konstatovat, že zvuk byl velice čitelný a celkové nazvučení nadprůměrné. Jediným minusem tak zůstává „omezení triem“. Nabízí se otázka, nakolik by se hudba tohoto tělesa posunula s angažováním kláves nebo nějakého dechového nástroje. Faktem zůstává, že některým pasážím by další zvuková barva prospěla, byť by možná znamenala výraznou změnu do konceptu kapely.

Agharta Prague Jazz Festival oslaví letos jubilejní patnáctý ročník. Je potěšující, že pořadatelé přivázejí i hráče, kteří jsou známí spíše jako sidemani a jejich projekty často představují tak trochu utajenou kvalitu. Mike Landau Group u nás nepatří k nejznámějším, což se mírně projevilo i na návštěvnosti koncertu, domnívám se však, že až kapela dorazí příště, rozhodně mezi návštěvníky letošního koncertu najde mnohé, kteří se na ni vydají znovu. Po výkonu, který těleso předvedlo, se nebude čemu divit.

Autor je šéfredaktor serveru Nomenomen.cz.

Bubliny rozprsklé o zed'

Novinka německého producenta Apparata

Ondřej Stratilík

Na alba vyhlášených hudebních producentů se posluchači těší už jen ze zvyku. Ovšem na desky menších štik, které se ještě nestihly etablovat do nejvyšší společnosti, se prostě čekat musí. V případě německého Apparata to nebyl zas takový problém. Mimořádně aktivní muzikant přináší na své aktuální nahrávce to nejmodřejší z hudebního nebe.

Stejně jako všichni laptopoví hudebníci, kteří nechťejí na koncertech nudit, má i Apparat svou živočišnou živou tvář. Tu Praze ukázal vloni na podzim (A2 č. 40/2006), tedy v době, kdy většina posluchačů vstřebávala výživný debut jeho alter ego *Orchestra of Bubbles*, na němž spolupracoval s německou techhouseovou producentkou Ellen Allien. A nyní, po roce od tohoto alba, na kterém se povedlo chytře propojit taneční živel s inteligentní podobou elektroniky, přichází německý label Shitkatapult s další Apparátovou dlouhohrající deskou s titulem *Walls*.

Jistě by se dalo hovořit o tom, na jaké stěny vlastně Sascha Ring v názvu desky naráží, jestli nějaké boří nebo naopak staví. Ale realita je mnohem jednodušší a v podstatě očekávatelná: Ring se „jen“ na míle vzdaluje zbytku producentů, kterým většinou nezbyvá než staticky pozorovat jeho mizející záda. Píše se to už dlouho, ale tento muž je opravdu tím,

koho se vyplatí sledovat a hlavně poslouchat. I když by se *Walls* mohla lehko zaměnit za další desku „Bublinového orchestru“ (ten má totiž letos také vydat album), což způsobuje Apparatův pevný a přátelskými beaty podepřený rukopis, je cédéčko nejpříhodnější výroční zprávou o stavu elektronické hudby. Potvrzuje sice trend posunu experimentálních hříček k mainstreamovým prvoplánovým trhákům, ale nepohrdnoují ani militantní strážci undergroundu. Na desce se posluchač dočká klasických německých dutých beatů, ale Apparat tady především rozvíjí akustické motivy, které díky roztahaným smyčcům a ostrým tónům piana přebíjejí už tak silné elektronické podklady. Nicméně u toho Ring nekončí. K několika minimalistickým platformám, zavánějícím oděrem brokenbeatových plážových balad, přidává vokál. A právě tyto skladby dělají z alba ten pověstný můstek, na němž ztroskotala řada „neoproducentů“. Figl, jak udělat z něčeho podzemního světskou záležitost, je nesmírně jednoduchý. Housle, mužský hlas, probublávající beaty a pár tónů vytukávaných na xylofon. Posluchače sice může zmást Apparatova „zženštilost“, jenže *Walls* fungují i jako celek. Když už přece jen přijdete na chuť emotivním výlevům, najednou před vámi stojí hip-hopová tvrz. A i když ji pocuchá vydrnkávání do kytary, máte jasno: zběsilých experimentů není třeba, tančit se dá na jakýkoliv rytmus. Zvlášť když pochází z Apparatova studia.

Právě rychlost skladeb dělá z *Walls* něco, čemu není třeba šedesát minut přicházet na chuť. Pohltí vás hned v úvodní skladbě. Zdá se nesmírně jednoduché dobarvit pravidelné rytmy různými samplý a dalšími ruchy. Jenže Ring upletl svou aktuální mozaiku z nespočtu různorodých zvuků, které navíc dohromady dávají smysl. Vykvétá z nich tu britpopem zavánějící skočná vypalovačka, tu zas grimem líznutá zpověď zhrzeného hip-hopera až po temnou „zkříženinu“ připomínající Trickyho v aule věznice plné vrahů.

Na *Walls* poznáte Apparatův otisk, jenže jen díky tomu, že rozvíjí to, o čem se už „zmínil“ na svém *Silizium EP*. Tedy upřednostnit akustické nástroje před elektronickými podklady a ty přitom nechat odbíjet v tanečních tempech je jednou z mála možností, jak „nakopnout“ elektroniku, aby aspoň na nějaký čas pohřbila kytary. Sascha Ring se totiž na své novinkové desce dobral pro mnohé stresujícího objevu. Umí totiž vypustit energii srovnatelnou s vytím rockových kapel a stačí mu k tomu pouze sampl jednoho riffu. Toto tvrzení si ostatně můžete ověřit na pardubickém festivalu Summer of Love, kam přijede i se svou kolegyní Ellen Allien.

Autor studuje žurnalistiku na FSV UK.

Apparat: Walls. Shitkatapult, 2007.

Apparat: viselec mezi zdmi svého studia. Foto Ragnar Schmuck

Borůvkové noci na Croisette

Blíží se nevšední 60. ročník festivalu v Cannes

ALEŠ STUHLÝ

Thierry Frémaux, umělecký ředitel nejvýznamnější filmové přehlídky světa, je hlavním strůjcem toho, že mezi 16. a 27. květnem 2007 oslaví canneský festival své šedesáté jubileum ve velkém stylu. Tradičně silná hlavní soutěž letos vypadá, jako kdyby se většina režisérů, které ještě stojí za to sledovat, rozhodla přijít s dlouho očekávanou novinkou. Nový snímek maďarského vizionáře Bély Tarra *Muž z Londýna* je navíc jedním z pěti (sic!) východoevropských snímků, jež se budou tentokrát ucházet o Zlatou palmu. Kromě Tarrova díla, v němž ztvárnil hlavní roli český divadelní režisér a herec Miroslav Krobot, se do výběru jedenadvaceti děl vešel nový opus Emira Kusturici, nazvaný *Slib mi to*, druhý film *Vyhnaní* Andreje Zvjaginceva (vzpomeňme jeho úspěšný, i v naší distribuci uvedený debut *Návrat*) a aktuální počín jeho proslulejšího kolegy Alexandra Sokurova (*Alexandra*). Vzestupnou tendenci rumunské kinematografie by měl potvrdit snímek *4 měsíce, 3 týdny a 2 dny* režiséra Cristiana Mungia.

Festival zahájí hongkongský lyrik Wong Kar Wai svým romantickým dramatem *Mé borůvkové noci*, jehož ústřední dvojici tvoří Jude Law a zpěvačka Norah Jonesová. Asijskou školu pak v soutěži dále zastoupí pozoruhodný jihokorejský režisér (a bývalý ministr kultury) Lee Chang-dong, jehož *Mentolky* kdy si soutěžily v Karlových Varech, a o poznání méně zajímaví, leč o to populárnější tvůrce Kim Ki-duk. Další ze svých náročně introspektivních snímků přiveze také japonská solitérka Naomi Kawase, jejíž dokumentární tvorbu známe i z jihlavského festivalu.

Předseda mezinárodní poroty, anglický režisér Stehen Frears (*Královna*), kterého doplní kromě legrační svity hereček také držitel Nobelovy ceny za literaturu, Turek Orhan Pamuk nebo vynikající africký tvůrce Abderrahmane Sissako (vrcholem letošního Febiofestu byl jeho snímek *Bamako*), bude muset volit mj. mezi čtyřmi americkými projekty, budícími mimořádná očekávání. Bratři Coenové představí svůj western *No Country for Old Men* (podle románu Cormacka McCarthyho *Tahle země není pro starý*, česky 2007), Quentin Tarantino uvede poctu exploatačnímu žánru *Death Proof*, který je polovinou hororového diptychu *Grindhouse*, a David Fincher se vrátí na plátna kin temným thrillerem *Zodiac* o masovém zabijákovi terorizujícím v šedesátých a sedmdesátých letech San Francisco. Přesto největší zvědavost provází vítěze Zlaté palmy z roku 2003 (*Slon*) Guse Van Santa, jehož nový titul *Paranoid Park* se ponese ve stejné minimalistickém duchu jako jeho originální snímky *Gerry* nebo *Poslední dny*. Opomínout nelze ani nový počín *Tiché světlo* mexického formálního novátora Carlose Reygadas (na DVD u nás vyšel jeho *Souboj s nebem*) či animovanou adaptaci černobílého komiksu *Persepolis* v režii autorky Marjane Satrapiové a Vincenta Paronnauda. Domácí vyslali do klání o ceny pouze filmy průměrného salonního cinefila Christopha Honorého a genderové intelektuálky Catherine Breillatové.

V ostrážitě sledované sekci Un Certain Regard se kromě osmi debutů dočkáme i aktuálního díla matadora Barbeta Schroedera nebo podivuhodné komediální travestie Harmonyho Korina *Mister Lonely*, v níž Diego Luna hraje člověka imitujícího Michaela Jacksona, a ve které se kromě Denise Lavanta angažují i režisérské

Z filmu Secret Sunshine jihokorejského tvůrce Lee Chang-donga

osobnosti formátu Wenera Herzoga či Léose Caraxe. *Looking for Red Balloon* je oficiální titul ještě dokončovaný, nicméně potvrzené novinky tchajwanské legendy Hou Hsiao Hsie-na (Juliette Binocheová v hlavní roli), zatímco Švéd Roy Andersson představí po sedmi letech od svých fenomenálních *Písní z druhého patra* snímek s titulem *You, The Living*.

Mimo soutěž budou promítnuty novinky dvou slavných Američanů: *Sicko* zkušeného dokumentaristického manipulátora Michaela Moorea a třetí pokračování mainstreamového thráku Stevena Soderbergha *Dannyho partáci*. Za pozornost bude v této kategorii stát jistě i opus *A Mighty Heart* Brita Michaela Winterbottoma, jenž naposledy výrazně zaujal zdařilou adaptací *Tristrama Shandyho* (A2 č. 35/2006).

K těm nejpoutavějším z filmových atrakcí, jako jsou půlnoční projekce děl Abela Ferra-

ry a Oliviera Assayase, autorů, kteří se se střídavým úspěchem sofistikovaně zabývají prací s pokleslými žánry, bude bezpochyby patřit projekce kolektivního filmu *To Each His Own Cinema*. Výzvu přispět do série pětatřiceti třiminutových kratochvílí na téma „kino“ přijaly takové celebrity jako Wim Wenders, Ken Loach, Roman Polanski nebo Takeši Kitano. Spíše než festivalové zakončení s novinkou Denise Arcanda, jehož *Invaze barbarů* je dodnes prvotřídním zástupcem ubohého pseudointelektuálního kýče, pak možná bude stát za to sledovat vývoj patnácti projektů v akci Ateliéru cinefondation. Své připravované projekty zde budou prezentovat Francouz Bertrand Bonello (ve Varech jsme mohli zhlédnout jeho působivý snímek *Něco organického*) nebo stále zářící tchajwanská hvězda umělecké kinematografie Tsai Ming-liang (*Salome*). Bude to tanec.

hudební zápisník

Kryptogramy atlantských Deerhunter

Pavel Klusák

Psát o nových albech není mezi zprávami o současné hudbě zrovna to nejpodstatnější. Je to mechanická, snadná věc. Až příliš mnoho z nás publicistů píše proto, že chtějí buď desky zadarmo, anebo přimknout se k osobám hudebníků (ať už pochvalou nebo odmítnutím). Přesto se pořád vynořují nahrávky, které se nám náhle mohou zdát jako překvapivé pokračování příběhu, který léta sledujeme. Jako další článek řetězu, jehož směřování nás láká. Z letošních alb (kolik jsem jich slyšel? osmdesát?) na mě tak působí zatím jediný titul: debut atlantských Deerhunter. Vyšel devěťadvacátého ledna na nerockové značce a možná opravdu otvírá rocku nový prostor.

K chicagskému vydavatelství Kranky mám dvojaký vztah: vím, že má slušné renomé, ale na druhé straně jsem už zjistil, že všechna ta jejich opalizující, téměř statická elektronika typu Stars of The Lid není pro mě. (Je to ta zvláštní kategorie hudby, kterou milují hifisté. „Nemáte tam něco magického?“ ptával se mě zvukař v Paláci kultury.) Občas ale Kranky vydají něco, kde tenhle element hraje jen dílčí roli v nějaké napínavější konstelaci. Přesně to je případ Deerhunter

– skupiny, kolem níž je teď spousta povyku, a která nedávno jela turné s Yeah Yeah Yeahs a Liars.

Atlantská pětice Deerhunter zachází se surovou, primární rytmikou, zároveň je její zvuk nasáklý ambientem. Připomíná překrvenou sliznici nebo zvukové předávkování, jaké pamatujeme od kapely, na kterou hudební vývoj patrně jen tak nepřestane odkazovat – My Bloody Valentine. V recenzi na Pitchforkmedia.com (8,9 bodů z deseti) padají v popisu alba *Kryptogramy* výrazy jako „chorobně introspektivní zvuky bicích à la raná produkce Factory Records“ nebo „bohatství abstraktního zvuku jako ve spolupráci Harolda Budda s Brianem Enem“. Většina posluchačů by jistě skupinu označila jako kytarovku, ale nejoblíbenějším nástrojem Branforda Coxe, šéfa Deerhunter, je pedál DigiTech DigiDelay: celé intro k albu tvoří smyčky ozvěn jeho hlasu. Ozvěna, která se neztrácí a naopak narůstá do řvavé stěny. V takovém leitmotivu lze cítit fascinaci následky – původní letmý impuls je už dávno pryč, ale kolem pořád řadí konsekvence. Dříve po zpívané části písničky následovala emoce prodloužená do kytarového sóla, náročnější kapely zařazovaly instrumentální party nebo free třeštění. Tady se padá do zvukového bazénu; jako by vypráveči nechťeli ilustrovat, ale spíš vytěsnit stihomam z života protékajícího mezi prsty, o kterém mladíci (všem je pod pětadvacet) před chvílí zpívali. *White Ink* (Bílý inkoust) je název nejvýraznější z meziher; beru ho jako stopu ze světa zpěvrených rolí.

Deerhunter aneb pád do zvukového bazénu

Album má zvláštní historii: bylo natočeno nadvakrát s pauzou půl roku a sestaveno chronologicky. Poslední třetina má opravdu jinou, živější atmosféru, méně se utápí v halucinogenní koketerii se skepsí a smrtí. Jako by extrémní (a výjimečnější) první část posloužila coby katarze, po které se můžeme vrátit k normálnímu životu – nikoli banálnímu, nýbrž pořád schopnému generovat silné autorské songy. Jak píší na Pitchfork, bylo by naivní čekat u alba s názvem *Cryptograms* jednoduchou šifru. „Viděl bych jednu tajenku,“ píše Marc Hogan, „totiž že Deerhunter jsou popová kapela.“

Deerhunter dělají velmi intenzivně dvě věci najednou. Asi jako kdyby někdo závodil v rychlém přesunu napříč Evropou a zároveň

se co nejlépe snažil namalovat pointilistický obraz. Zdá se mi, že s kapelou TV On The Radio a teď i s Deerhunter přichází z Ameriky nějaká nová vlna. Syntéza několika různých popových/rockových poetik se zdála v poslední době už jako banální, otřelý, vyčerpaný postup. Tady se to bere z nových pozic, jako by se zasubovaly rockové kytarovky posledních let s radikálními osobními sklony nebo oblíbenými momenty z avantgardy. Dobré na tom je i to, že výsledky se momentálně počítají do rockového mainstreamu.

Autor je hudební publicista.

Deerhunter: Cryptograms.

Kranky, v ČR distribuuje Day After, 2007.

V Jemenu je spousta průkopnic

O jemenském feminizmu, nečekaných konotacích výrazů gender a nevládní organizace, o ženách kandidujících v parlamentních volbách a o stavu demokracie v Jemenu hovoří bojovnice za práva žen a ředitelka Nadace pro kulturní rozvoj v Jemenu.

NAĎA STRAKOVÁ
PAVEL VONDRA

V roce 1984 Jemen podepsal Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW). Jak si stojí v plnění závazků, které z této dohody plynou?

Plnění této úmluvy v naší zemi je problematické. Před několika lety jsme dělali průzkum, jak CEDAW a s ním spojené povinnosti chápou členové našeho parlamentu, a došli jsme k příšernému zjištění – 65 členů parlamentu umělo sotva číst a psát, natož aby měli ponětí o nějakém CEDAW. Jiní o něm alespoň něco tušili, někteří měli nesprávné informace a někteří proti této úmluvě otevřeně vystupovali s tím, že je proti islámu. K tomu se naše vláda neustále ohání tím, že CEDAW nepodepsaly ani Spojené státy, tak proč bychom si my měli dělat starosti s plněním? Naše nadace ale mimo jiné dělá jakýsi monitoring plnění jednotlivých bodů, ke kterým se Jemen zavázal, a naším úkolem je přimět vládu k co nejlepšímu výkonu.

Jemen má jako jeden z mála arabských států republikánské zřízení s demokratickou ústavou. Jak to vypadá se zdejší demokracií v praxi?

Demokracie není proces, jež lze zahájit na základě rozhodnutí lidí, kteří se ještě nedávna chovali jako diktátoři a totalitáři a jednoho dne si řekli, že z nich budou demokraté. Chce to čas. Nejprve musíte mít jednu generaci, která na demokratických principech vyrostle, která je přijme za své, pro kterou bude například přirozené, že žena od 18 let může volit. V rámci naší nadace jsme v roce 1997 založili pobočku Arabský demokratický institut, jehož hlavní náplní bylo vzbudit u žen zájem o volby. V Jemenu se tradice žen-voliček teprve rodí, a tak bylo zapotřebí přimět ženy, aby si uvědomily, že jsou také právoplatnými voliči. V roce 1993 volilo 400 tisíc žen a v roce 1997 už jich bylo 1 200 000. K loňským volbám už přišly 4 miliony žen. S jejich kandidaturou je to ale daleko horší. V roce 1997 bojkotovali volby socialisté, kteří ze všech stran podporují ženy asi nejvíce. Nakonec jsme do voleb dostali 7 kandidátek za vládnoucí stranu Všelidový kongres (GPC). Měli jsme tehdy slogan „Pokud nebudete volit ženy, zmizí Jemen z mapy“. Mínili jsme tím pomyslnou mapu parlamentarismu, ale lidé to chápali doslova, protože tou dobou zrovna probíhal teritoriální spor Jemenu s Eritreou o skupinu ostrovů v Rudém moři, a tak nakonec zřejmě i díky tomu vyhrály dvě ženy, což byl vzhledem k dané situaci úspěch.

Dá se vůbec v Jemenu hovořit o existenci čehosi, co by se dalo nazvat ženským hnutím?

V roce 2004 uspořádala britská humanitární organizace Oxfam a Nadace pro kulturní rozvoj společně průzkum s cílem zmapovat ženské hnutí v Jemenu. Ukázalo se, že po celém Jemenu existuje nesmírné množství ženských organizací a nadací, ale že bohužel příliš nespolečně spolupracují. Důvody této nespolečnosti jsou různé – žárlivost, boj o moc, boj o dárce a sponzory, ideologické škatulkování, snaha získat co největší část veřejnosti jen na svou stranu. Těch důvodů je bezpočet. My jsme se pokusili tyto spolky co nejvíce propojit a přimět je k tomu, aby společně usilovaly o jednu věc, na které by se všechny shodly. Po několikaměsíčním jednání jsme došli k závěru, že všichni chceme, aby ve volbách, které proběhly loni v září, uspělo co nejvíce žen. Každá orga-

nizace dostala úkol, který měla splnit, jenže ne všechny dostatečně kooperovaly, takže proto jsou výsledky voleb tak tristní.

Nenesou svůj díl viny kromě rozhádaných ženských organizací také samotné politické strany či prezident, který zpočátku sliboval podporu žen a mluvil o jejich 15procentním zastoupení na kandidátkách vládní strany, k čemuž nakonec vůbec nedošlo?

Všichni jsou na vině a nikdo není vinen. Všichni chtěli pomoci, všichni slibovali, ale nakonec své sliby nesplnili. Politické strany slibovaly, že nominují 15 procent žen, všichni jim za to tleskali, ale nikdo se nezeptal: A jak to chcete udělat? Máte na to nastavené mechanismy? Ženské organizace zase na politické strany nevyvíjely dostatečný tlak, nelobbovaly za své zájmy a nebyly jim po ruce, aby jim pomohly těch 15 procent dosadit. Tyto organizace by si měly také uvědomit, že 42 procent žen-voliček, které přišly k volbám už v roce 2003 i loni, skýtá velký potenciál a že svým hlasem mohou ovlivnit spoustu věcí. Bohužel stále ještě dochází k manipulacím ženských hlasů ze strany mužů a politických stran ve svůj prospěch, k neplnění slibů, kterých padlo dost, a k umlčování těch nejhlasilějších aktivistek slibováním a kompromisy. Ženské organizace by se měly snažit nad těmito 42 procenty ženského elektorátu získat kontrolu a přimět ženy, aby vždy volily jen ve svůj vlastní prospěch. Doufám, že jsme se z tohoto selhání na všech frontách dostatečně poučili a že v parlamentních volbách, které nás čekají za tři roky, uspějeme daleko víc.

Pokud byste tedy měla vyjmenovat ty největší překážky, které brání ženám ve větším politickém zastoupení, které by to byly?

Rozhodně nedostatek politické vůle. Ještě pořád k politici se ženami nemyslí dostatečně vážně. Jmenování žen do důležitých postů je stále jen jakási dekorace, takové představení pro mezinárodní scénu. Lidé zatím ještě nechápou, že bez zlepšení postavení ženy ve společnosti se naše země nikam nepohne, nedojde k rozvoji a zvýšení životní úrovně. Je to dáno převážně tím, že máme vlastně dva Jemeny – Jemen městský a Jemen vesnický. Mezi nimi existuje propastný rozdíl, jsou to dva oddělené světy. Lidé ve městech mají k dispozici veškeré služby, vzdělání, zdravotní péči, kdežto lidé na venkově trpí nedostatkem těchto služeb, leckde nemají žádnou školu ani zdravotní péči, 70–80 procent žen je negramotných. Ze čtyř dětí se pouze jednomu dostane základního vzdělání – a nejspíše to bude chlapec. Situace, kdy 70 procent populace nemá k dispozici základní služby a jen ten zbytek je má, je velmi nebezpečná. Vesničané jsou pak lehce manipulovatelní, politici jim naslibují modré z nebe, když je budou volit, jenže na své sliby velmi brzy zapomenou.

Jak to tedy zlepšit?

Tím, že se zaměříme na zvyšování životní úrovně lidí na venkově. Také nemůžete mít dva typy občanství – občany muže a občanky ženy. Běžný jev, že se někdo narodí jako muž, a tudíž má větší šanci na vzdělání a na všechny výhody, které z toho plynou, a někdo jako žena, a tudíž větší šanci, že zůstane po celý život negramotná, musí přestat existovat.

Všichni by měli mít zajištěny stejné šance bez ohledu na pohlaví. Bohužel mnoho žen u nás tuto nerovnost automaticky přijímá a nesnaží se ji změnit; své děti vychovávají s tím, že takhle to prostě je, i když se třeba cítí podřadně. Ale pokud se tak cítí, tak by s tím měly něco udělat! To, jestli chtějí být ženou v domácnosti, či ne, musí být přece jen a jen jejich volba. Tak chápou demokratickou společnost.

Často je zde v Adenu, bývalém hlavním městě Jemenské lidové demokratické republiky, slyšet názor, že se tady ženám dýchá svobodněji než kdekoli jinde v zemi. Není to tím, že socialistický Jižní Jemen na rozdíl od svého severního souseda, s nímž se později sjednotil, alespoň nominálně dbal na rovnost mezi třídami a pohlavími?

Aden hraje ve vývoji ženského hnutí opravdu speciální roli, která však sahá daleko hlouběji, než je období existence jemenské socialistické republiky. Už od poloviny 19. století, kdy se jih země dostal pod nadvládu Velké Británie, se tu začal formovat nový typ ženy. Aden byl tehdy kosmopolitním městem, kde jste na ulicích mohli potkat lidi všech možných národností – Indý, Somálce, Francé. Všechny tyto kultury, které se mísily v jediném městě, ovlivnily myšlení samotných Adeňanů. Ti jsou proto dodnes známí svým liberálním přístupem k životu. Adeňanky byly tehdy jako nikde jinde v naší zemi také aktivně zapojeny do veřejného života.

Jemen zažil střídání několika režimů a ideologií, které rozhodně neprobíhalo hladce. Jak se tyto změny dotýkaly ženských aktivistek v Adenu?

V dobách, kdy byl Jemen kolonizován, existoval na jihu země bezpočet ženských spolků s nejrůznějším ideologickým zaměřením – od islamistek po jemenské nacionalistky, dokonce i arabské nacionalistky měly svůj spolek. Byly to ale všechno Jemenky a spojovala je jedna věc: boj za národní emancipaci. V době svého působení – to bylo někdy v padesátých a šedesátých letech – byly všechny tyto aktivistky známými osobnostmi. V roce 1967 se ale k moci dostali socialisté a ti měli o ženském hnutí úplně jinou představu. Ze zmiňovaných aktivistek se rázem staly zrádkyně, imperia- listky, kolaborantky příslušující Britům. Socialistický režim je zkrátka všechny zavrhl. Některé kvůli tomu emigrovaly, některé se s tím smířily a jen seděly doma a raději mlčely.

Období mezi léty 1967 a 1990 přineslo nástup nového typu žen, které razily feminismus sovětského stříhu. Feminismus prosazovaný v liberálních zemích pro ně nebyl přijatelný. Tyto ženy tvořily křídlo socialistické strany a podporovaly totalitní řád v zemi.

V roce 1990 se Jemen sjednotil a celé ženské hnutí na jihu a na severu se spojilo. Ženy z konzervativního severu ale nebyly na jihu brány příliš vážně, protože nebyly tak pokrokové. V následujících čtyřech letech se začalo formovat nové hnutí, v jehož popředí stály ženy z jihu, které se přestěhovaly na sever; to znamená i do hlavního města Saná, kde často zaujímaly vyšší pozice ve vládě. Severňanky ale neměly takové šance proniknout do státních struktur, protože měly co dělat se svými konzervativními manžely. Byly to tedy bojovnice v pravém slova smyslu. V roce 1994 přišla občanská válka. Po znovusjednocení přestali být socialisté a jižané jaksi v módě, k moci se dostali opět konzervativci ze severu, kteří byli předtím zavrženi, a s nimi i jiný typ ženy, konzervativní. Proto někdy říkám, že historie je jako vlny.

INZERCE

Antonie Svobodová

ST 9. 5. - PÁ 11. 5.
20 h

2 PROFILY

L1 DanceLab

ÚT 15. 5.
až PÁ 18. 5.
20 h

**maďarský
současný
tanec**

ALFRED VEDVOŘE

SCÉNA PRO NOVÉ DIVADLO / STAGE FOR NEW THEATRE

Rozhovor s Raufou Hasanovou

Raufa Hasanová (uprostřed) provází návštěvníky výstavou, kterou uspořádala Nadace pro kulturní rozvoj. Foto archiv autorů

Ženské hnutí v Jemenu se tedy rozhodně nedá ztotožňovat pouze s tím socialistickým...

To rozhodně ne. Navíc ženské hnutí v Jemenu nepředstavují pouze ženy-aktivistky. Za bojovnice považují i dívky na venkově, které se vzeprou tradicím a chodí do školy, a kdykoli taková dívka odmaturoje, je svým způsobem průkopnicí. Vychodit střední školu znamená, že se odmítla vdát v raném věku, jak už to na jemenském venkově bývá. Také to znamená, že má zřejmě určitou podporu v rodině, ale nejspíše musí čelit nátlaku ze strany lidí, kteří vzdělání dívek nepodporují. Po celé zemi je tedy spousta průkopnic a všechny jsou svým způsobem hrdinky.

Na adenské univerzitě se rozbíhá Výzkumné a školicí centrum žen (Woman Research and Training Centre), kde budou moci genderovou problematiku studovat i muži. První takové centrum v Jemenu jste ale před lety otvírala vy sama na univerzitě v Saná. Jeho existenci provázely jistě kontroverze a nakonec muselo být na pár let uzavřeno. Co se tehdy vlastně stalo?

V roce 1993 vzniklo toto centrum z iniciativy nizozemské a jemenské vlády jako oddělení, které spadalo pod katedru sociologie. Univerzita podepsala s holandskou vládou dohodu o tom, že otevrou Centrum pro studium ženské problematiky, ale později došlo k neshodám ohledně metodologie, obsahu výuky a vůbec toho, jak to celé bude fungovat. Původně jsme vlastně žádali, aby centrum existovalo samostatně, ale to neprošlo, protože katedra sociologie argumentovala tím, že genderová problematika není vědní obor a že vlastně spadá pod sociologii. Také

chtěli, aby se centrum jmenovalo Sociologický výzkum. Nakonec jsme se dohodli na názvu Oddělení pro ženská studia a sociologický výzkum. Fungovalo od roku 1993 do roku 1996. Byly to bouřlivé tři roky existence, vyplněné spory o tom, zda budou moci studenti získat diplom, zda budeme moci v rámci výuky kritizovat obor sociologie jako takový, což nakonec bylo zavrhnuto. Po všech těchto hádkách a neshodách rozhodlo vedení univerzity, že centrum bude existovat nezávisle na katedře sociologie. Tak jsme se přejmenovali na Centrum pro empirický výzkum a ženská studia. Chtěli jsme mít v názvu gender, ale to nebylo přijato, i když my jsme toto slovo v rámci výuky používali. V roce 1999 jsme měli 150 studentů, kteří si právě dokončovali magisterský titul, a pět z nich už bylo přijato do postgraduálního programu (PhD.) na nizozemskou univerzitu v Tilburgu. Toho roku jsme v září uspořádali první mezinárodní konferenci na téma „Výzvy a problémy spojené se studiem genderové problematiky“. Naneštěstí v té době probíhaly v Jemenu prezidentské volby a příznivci konzervativní strany Islah (Reforma), frustrovaní z průběhu voleb, využili situace a nařkli nás z podrývání islámské víry a z toho, že prosazujeme rovnost mezi pohlavími a že gender rovná se homosexualita. Tato nařčení vyvolala velmi vášnivou debatu, a nakonec tedy došlo k dočasnému uzavření centra, všech těch 150 studentů si kvůli tomu nemohlo dodělat magisterský titul a já musela na rok odjet ze země.

Hrozilo vám přímé nebezpečí?

Jisté radikální skupiny sestavily jakýsi seznam 35 „nebezpečných osob“ a já byla mezi nimi. V době, kde jsem byla v zahraničí, stačili zabít

čtyři z nich. Naštěstí brzy chytili člověka, který ty vraždy provedl, a později usvědčili i ty, co s ním byli spolčení. Měla jsem tehdy docela strach. Od té doby se ale spousta věcí změnila, přišlo 11. září 2001 a lidé si začali uvědomovat přítomnost radikálů, kteří pro tuto zemi představují nebezpečí. Najednou tedy zaujali k ženským studiím a k tomu, co se stalo kolem naší konference, zcela odlišné stanovisko. Bez většího rozruchu se centrum znovu otevřelo, zpočátku velice zvolna a s veškerou snahou nevyvolávat žádné problémy, a tak to probíhalo až do předloňského roku, kdy se v jeho názvu náhle objevilo slovo gender. Mohou si teď dovolit víc věcí, i když jde pořád jen o výzkum, nikoli o klasickou výuku. Sestavují ale studijní plán a chtějí zřídit regulérní magisterský program. Jsem s nimi ve spojení, dělám pro ně nějaký výzkum, a až se, jak doufám, naplno rozjede výuka, chci se vrátit k učení.

Mnoho lidí v Jemenu vás pro to, co děláte, považuje za ideální kandidátku do volené veřejné funkce. Přemýšlela jste někdy o politické kariéře?

V roce 1993, kdy ve sjednoceném Jemenu poprvé směly kandidovat i ženy, jsem jako úplně první kandidátka ohlásila svou kandidaturu. V tehdejších volbách kandidovalo 42 žen, uspěly však pouze dvě. Já jsem sice nevyhrála, ale kandidovat pro mě byla radost – skutečnost, že mohu jako žena kandidovat, mě fascinovala. Mohla jsem s lidmi rozmlouvat o své kandidatuře, o jejich potřebách. Vést kampaň v jejich prospěch byl pro mě neuvěřitelný zážitek.

V současné době působíte jako ředitelka Nadace pro kulturní rozvoj. Je to jedna

z nejstarších nevládních organizací v Jemenu vůbec. Jak byla založena?

Začala bych tím slovem nevládní organizace, má u nás totiž podobně neblahou historii jako slovo gender. V roce 1993 slovo nevládní či zkratka NGO (non-governmental organization – pozn. překl.) v podstatě znamenalo nepřítel státu. Používat výraz NGO se brzy stalo tabu. Jestliže jste někde prohlásil, že pracujete pro NGO, hned si mysleli, že jste protirežimně zaměřen. Cokoli jsme tehdy udělali, na cokoli jsme upozornili, mělo za následek, že vláda vždy učinila opak. Moc tehdy nechápala roli nevládních organizací a myslela si, že když kritizujeme některé její kroky, jsme automaticky proti ní. Stálo nás velké úsilí prosadit správné chápání výrazu NGO – a teď už ho sami pyšně používají a naopak na nás dokonce přehazují úkoly, které sami nezvládají, například vzdělávání chudých a podobně.

Naše organizace se soustavně zaměřuje na genderovou problematiku, přičemž naším kředem je „za ženy, ale s muži“. Věříme totiž, že bez mužů nemůžeme rovnosti dosáhnout. Genderová rovnocennost se týká celé společnosti, žen i mužů stejně, a pokud jsou ženám upírána nějaká práva, znamená to, že žijí ve společnosti, kde jsou upírána některá práva i mužům. Pokud si lidé myslí, že muži mají v naší společnosti veškerá práva a žena nemá žádná, není to pravda, jde o iluzi. Jedná se pouze o vyvolené jedince, kteří mají moc, i když i ta je často omezená, a mezi nimi jsou i ženy. Slovem gender myslím tedy rovnoprávnost pro obě pohlaví bez ohledu na věk, barvu kůže nebo na to, zda jste zdravý či nemocný, chudý či bohatý, zda jste z města či venkova.

Na závěr dovolte malou odbočku.

V Evropě už několik let probíhá žhavá debata na téma integrace muslimů. Co o tom soudíte?

Podobná debata se vedla na začátku 20. století i na Blízkém východě, který byl tehdy ještě pod nadvládou britských a francouzských kolonizátorů. V té době zde existovaly jisté skupiny, které prosazovaly západní kulturu. Většinová společnost je ale zkrátka odmítla přijmout. Podobné je to dnes s už druhou a třetí generací muslimů v Evropě. Víím, že evropské vlády se snaží, aby se příslušníci muslimských komunit cítili jako plnohodnotní občané, a zaručují jim stejná práva. Oni se přesto pořád vnímají jako někdo jiný, cizí, a to je myslím dáno hlavně tím, že většina z nich žije v jakýchsi ghettech, odděleně od většinové společnosti, s čímž by se asi mělo něco dělat. Nemám pro to žádný konkrétní recept. Asi to nejvíce záleží na lidech samotných, aby se naučili žít s tím, že mohou vedle sebe existovat i přes odlišné názory či pohled na život.

Autoři v současnosti připravují k tématu dokumentární film.

Raufa Hasanová se narodila v roce 1960 v hlavním městě Jemenské arabské republiky Saná. Patří mezi přední politické aktivistky a průkopnice feminismu v Jemenu. V roce 1993 založila Výzkumné a školicí centrum pro ženy a v témže roce také jako vůbec první žena v historii sjednoceného Jemenu kandidovala do parlamentu. V roce 1999 ji radikální fundamentalisté zařadili na seznam nepohodlných osob, a tak raději opustila zemi a odjela na roční stáž do Nizozemska. Nyní vede Nadaci pro kulturní rozvoj.

Čichový pocit zápachu

Hořký humor na veletrh Svět knihy pravidelně vnáší Obec překladatelů, jež v hlavním sále Výstaviště uděluje antiveny Skřípec a Skřípeček. Ukázky z tragických překladů loňského roku ukazují, jak hluboko v některých nakladatelstvích klesla redaktorská práce, je-li jaká, a kam až se tyčí sebevědomí některých „služebníků slova“.

Odborná porota uděluje Skřípec za nejhorší překlad v kategorii beletrie a Skřípeček za překlad nebeletristický. Skřípec má letos dva laureáty. Pomyslnou polovinu získává Ota-
kar Franczyk za převod povídek Augusta Strindberga Romantický sakristián na Ráno (Host 2006). Spolunositel „ceny“ se stal Ivan Brož za pomoci odpovědného redaktora nakladatelství Mladá fronta Miroslava Žáka. Ověněna byla jeho verze amerického detektivního románu Hrátky o hodinu Davida Baldacciho. Skřípeček patří výpravné knize kolektivu autorů nazvané Bojové techniky starověkého světa, již z anglického originálu převodl Josef Bartoň (DEUS, odpovědný redaktor Richard Zatloukal). Na všechny nominované knihy vznikly dva nezávislé posudky; A2 přináší výňatky z některých expertiz a hrst ukázek. Někteří z posuzovatelů užíli pojmu translatoman (odvozeno od grafoman), jiní čtenářům radí, aby u nakladatele žádali finanční náhradu za vyrobené zmetky.

Hrátky o ho(va)dinu

Richard Podaný

Pámbu ví, že tenhle detektivní thriller Davida Baldacciho není nijak extrémně těžký na překlad. A taky bych od Mladé fronty nikdy nečekal, že by snad vydala třeba i o řád obtížnější text ve třeba i o řád méně zpotvořeném překladu. Ale i nakladatelství mají své osudy – a jak se zdá, ne všechny jsou radostné. To, že podobný text mohl v MF projít redakcí a dostat se až na pulty, je neklamné znamení úpadku.

U osoby Ivana Brože jsem v elektronickém katalogu Klementina našel tuším tři záznamy překladatelské, všechny ostatní jsou autorské. Sám jsem po něm před takovými deseti lety redigoval populárně historickou knihu, a ne špatnou. Jak ale ukazuje tenhle opus, měl rozhodně zůstat u psaní non-fiction, protože pro literární překlad evidentně není nadán. Výsledek toho chybného kroku je strašidelný.

Ostatně moc se nevyznamenal ani další zúčastnění: čím to četli redaktor s korektorem (byl-li jaký), není jasné, ale oči to být nemohly, jinak by v knize například nezůstaly špatně zhruba každé desáté uvozovky. Ani

výtvarník to nevytrhl: podíval se na americký originál, uviděl tam jakýsi veliký věžní ciferník, vybral z fotobanky jiný ciferník... a neva-
dilo mu, že ačkoli se celá kniha odehrává v americké Virginii, na čtenáře z jeho obálky mile pomrkává důvěrně známý Big Ben. Tiskárně zřejmě několikrát smolně došla dávka papíru, protože některé archy jsou vytištěny o moc slaběji než jiné. No a technický redaktor vyrobil úvodní a závěrečné strany, ze kterých se nikde nedozvíte, jak se vlastně kniha jmenuje v originále.

Jmenuje se *Hour Game*. To je (jak plyne už z absence určitého členu) fonetická hříčka na „our game“, naše hra, což je jednak titul románu J. Le Carrého, druhak opisný výraz pro špionáž. Že se pro české vydání podobnou hříčku najít nepovedlo, to můžu autorům knihy těžko vyčítat, když nic nenapadá ani mě samotného.

O to více jim ale můžu a budu vyčítat, jak vypadá překlad románu. Na stránkách amerického nakladatelství jsem našel zdarma poskytovaný úryvek, takže na několika počátečních stranách mám porovnání s originálem. Mohu vás však ujistit, že rozdíl je v jediném: zatímco bez porovnání s originálem tu najdete průměrně osm či deset hrozných chyb na straně, s originálem jich na téže straně naleznete čtyřicet. Originál totiž odhalí, že kromě kopanců a neobratností si také překladatel nehorázně vymýšlí a dofabulovává to, co neví a neumí přeložit. Následkem čehož často vysloveně obrací smysl vět.

První, co zaujme už při letmém listování, je poměrně dost archaická či přinejmenším nepatřičně knižní dikce dialogů, což v moderním, drsném thrilleru plném násilí působí nevhodně: tvary „píší“ a „dokáží“, „zda-li“, „necht“ a podobné, krkolomná spojení citoslovcí s nadávkami („Oh, do prdele!“) a další. Kromě toho co chvíli problemské textem některá z neklamných známek špatného překladu: když si všimnete, že termín „identical twins“ je převezen jako „identická“, nikoli správně „jednovaječná dvojčata“, vytušíte, že za prvním rohem narazíte i na všechny ostatní položky z repertoáru překladatelské bezmoci, a taky že ano.

Elementární chyby v zájmenech („co jste mě chtěl sdělit“, „právě mě vyhrožovala“, „na ní skočí zezadu“: jednou dvakrát to může být přehlédnutí, tady se to však vyskytuje v nespočtu případech). Ještě elementárnější chyby v interpunkci, která kromě mnoha jiných vad je vytvářena podle toho starého školního bludu „před ‚a‘ žádná čárka být nemůže“. Chronické nadužívání zájmen otrocky podle originálu. („Eddie ji držel v této pozici svým kolenem zatlačeným do jejích zad.“) Typicky špásové pozdravy à la překlady seriálů na TV Nova: „uvidíme se“, případně „uvidíme se později“ (see you a see you later).

Některé věty a repliky volají přímo do nebe o pomstu: „Kdyby si se někdy rozhodl mít opět potěšení z velkých časů, zavolej.“ „Michelle se podívala na tetování ve znaku kočky a na její blízkost ženinych genitálií.“ „Vypadá to tak, že po nějakou krátkou dobu pracovala v Afrodi-
ziakumu.“ (název striptýzového baru) „Ale vy si pravděpodobně myslíte, že to děcko kouše hlinu díky ruce Z.“

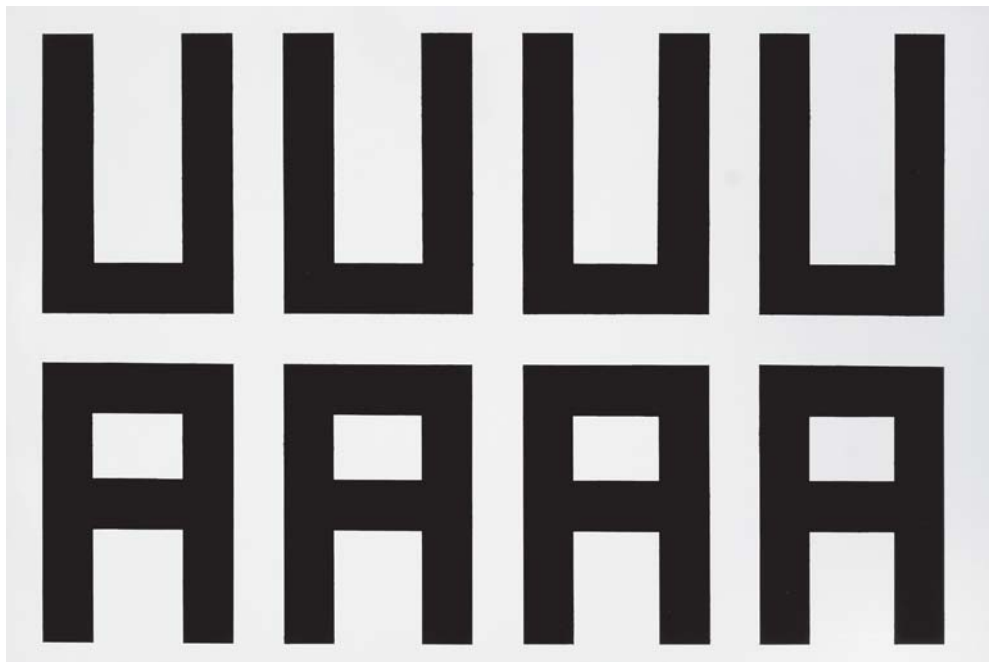
A samozřejmě taky věcné chyby a nahodilé používání termínů: když si detektiv chce stoupnout tak, aby necítil pach rozkládající se mrtvol, jistě si od ní stoupne na stranu

„závětrnou“, nikoli „návětrnou“, jak píše překladatel. „Counterfeiter“ není podvodník, ale padělatel. Proslulý vrah Berkowitz si neříkal „Syn Sama“, ale „Syn Samův“ (dá se snadno najít na internetu, který se mimochodem nepíše s velkým I).

Hlavním poklesem je ale náhodnost a nepečlivost, s jakou překladatel volí řešení prakticky všech jazykově složitějších pasáží, kde by správný překlad znamenal práci navíc, zatímco kontextový odhad šetří čas a námahu. Hrozná je, že při podobné konfabulaci čtenáři zbude jen vágní pachutí a pocit, že cosi není v pořádku, a hrůzy překladatelského žavesu se v plné síle projeví, až když text srovnáme s originálem.

Když nás udiví formulace „složil mrtvé tělo s obřadností, která svědčila o násilném způsobu, jakým ta osoba zemřela“, teprve originál nám odhalí, že mrtvolu „položil“ s „uctivostí“, která naopak byla v příkrém rozporu (that belied) s násilnou smrtí dotyčné. Podíváme-li se, jak se vrahovi podařilo mrtvolu „obalit telefonním kabelem“, až originál napoví, že tělo bylo „svázáno“. Když vrah nese na rameni „zahalené mrtvé tělo“, dokonce ani nic bez originálu netušíme, ale s jeho pomocí zjistíme, že „draped over“ není zahalené, ale přes ono rameno „přehozené“. Překlad praví, že „podrážky jeho bot nezanechávaly žádné výrazné známky toho, že tudy někdo kráčel“, ale originál (The soles of his shoes bore no distinguishing marks) říká, že měl boty bez výraznějšího vzorku na podrážkách. Nebo tato dvojice vět: „Byla mladá s rysy, které ještě před dvěma dny poutaly pozornost. Nyní již byla někým úplně jiným.“ Bez originálu opět poznáme jen to, že je to jakési neobratné a křečovitě. Originál: „She was young with features that had been attractive two days prior; the woman was not much to look at now.“ Takže přesnější, nedobásněný překlad: „Byla mladá a ještě přede dvěma dny i přitažlivá; teď už na ni moc pěkný pohled nebyl.“ Když si přečteme „zadržel dech“, originál nám odhalí, že vrah „let out his breath“, tedy naopak že vydechl. Další záhadná formulace: „Nebyla jsi přímo odpovědná za to, co se stalo, ale byla jsi tím, co jsem měl.“ V originále je ovšem „you were all I had“, tedy „nikoho jiného než tebe jsem neměl“. Užasneme-li, proč by vrah zanechával na místě činu „inkriminovaný materiál“, originál nám odhalí, že překladateli je jedna koncovka jako druhá a „incriminating“ měl přeložit „usvědčující materiál“. Roztomilé též je, jak si postavy v jednom kuse „kontrolují“ a „překontrolovávají“ hodinky, ačkoli „check the watch“ prostě znamená podívat se na hodinky, mrknout na ně.

Když si dvojice detektivů vydobude uznání veřejnosti „při procesu“, anglický text odhalí, že překladatel nezná vazbu „in the process“, což není žádné soudní přelíčení, ale prostě „během něčeho“, „při tom“. Když se hrdinka nemůže „ubránit před účinky mimořádně vysokého tlaku“, originál ozřejmí, že nejde o zdraví, ale o počasí: o „tlakovou výši“. „Vlasy padající do zad“ pak hravě demaskujeme jako vlasy „po ramena“ (shoulder-length). A anglický text nám vyjeví v celé hrůze i typické ulejšárny, kdy překladatel místo pracného hledání významu větu prostě nějak vágně zašumlí: příkladmo když neví, co to je „fanny pack belt“ (je to obyčejná ledvinka), napíše „na svém oblíbeném opasku“ a hotovo. Taky pochopíme, že záhadou překladateli zůstala obestřena vazba „even as“,

Jan Šerých: UUUAAA, 2003. Foto Ondřej Polák, Galerie Rudolfinum

Překladatelská anticena 2007 pro nakladatelství Host a Mladou frontu

protože místo správného „zavolala a zároveň sjela rukou k pouzdru“ přeložil „zavolala a dokonce jí ruka sjela k pouzdru“ („even“ je přece „dokonce“, tak jaképak copak?). „To be sorry“ není „mít smůlu“, ale „litovat“.

Všechny děsy v posledních dvou odstavcích jsou čerpány z prvních deseti stran, tedy z těch, ke kterým mám originál. V prvních dvou kratičkých kapitolkách by v rukou redaktora, který si zaslouží být opravdu redaktorem nazván, nezůstalo slovo na slově a věta na větě. Ovšemže za předpokladu, že by tento bohužel imaginární redaktor neudělal to, co by udělat měl, a sice okamžitě by podobný překlad neodmítl jako celek, protože práce s redakcí by bylo podstatně víc než se sakumprásk novým překladem.

Je to věru smutné, že na něčem podobném je napsáno Mladá fronta. Znovu se ukazuje, že nakladatelství dělají redaktori. Ivan Brož v Mladé frontě vydával své (autorské, ne překladatelské) knížky už někdy před třiceti lety, ale takhle vyvedené rozhodně nebyly. Pachatelé, kteří se podíleli na tomto knižním děsu, by si měli uvědomit, že kromě vlastního jména přivádějí zprostředkovaně poněkud vepsí i práci desítek a stovek skvělých autorů, překladatelů a redaktorů, kteří jméno dotyčného nakladatelského domu svou prací a umem zdobili po mnoho desítek let.

Autor je překladatel.

Ukázky z překladu

s. 5 – *Kdyby měla otevřené oči, mohly stále ještě prozrazovat udivený pohled zesnulé, když byla vystavena útrapám svého zavraždění, tedy zkušenosti v Americe asi třicet tisíckrát každoročně opakované.*

6 – *(mrtvola) Nemohla dlouho zůstat, aniž by ji nikdo nenalezl. Mrtvá těla na zemi jen zřídka ujdou pozornosti, a to dokonce i na takových opuštěných místech, jakým byla tato část lesa.*

20–22 – *Dívka již byla nahá, její oblek a spodní prádlo ležely pečlivě složené na zadním sedadle vedle jejích střeveců. Mladík se horlivě snažil přetáhnout svoji košili přes hlavu, zatímco dívka mu svlékala kalhoty. Byla to dřina v tomto stěsnaném prostoru. Košile konečně spadla a to ve stejné době, kdy mladíkovy kalhoty a slipy byly dole. (...) Alespoň dva roky snil o tomto okamžiku, jeho hormony vyvěraly až do úrovně naprosté agónie. (...) Pak naplno otevřel oči a usměv mu zamrzl na rtech. Předním sklem na něj hleděla postava v černé kápi. I když bylo pořádně zamlžené, mohl dobře rozpoznat, že na něho míří ústí hlavně brokovnice. Shodil dívku ze sebe dolů a instinktivně sáhl po klíčku s představou, že nastartuje a odjede odtud. Ale to se mu nepodařilo. Okno explodovalo a vyvalilo se dovnitř. Náraz hrubých boků do jejích zad srazil dívku na něho, ale přitom ho její tělo chránilo. (...) Potřísněn její krví, ale jen lehce zraněn, tiskl její mrtvé tělo ke své hrudi, jako kdyby to byla oblíbená peřinka, která ho chránila před bubákem. (...) Pak nechal dívku být, když se mu podařilo vklouznout za volant. Jeho pohyby byly nemotorné, mysl zakalená. Byl snad postřelen? Nevěděl, ale utrpěl šok. S krevním tlakem skákajícím nahoru a zase dolů se zmítal ve stresu, na který jeho organismus nebyl připraven.*

Otočil klíčkem zapalování, když se dveře řidičovy strany otevřely a opět se objevila černá kápě. Jak mohl beznadějně vidět, ústí hlavně brokovnice klouzala po něm jako nejjedotější had na světě. (...) Devět broků z brokovnice udeřilo do jeho hlavy s účinností gigan-

tického kladiva. Zvrátil se na mrtvou dívku. Přední část jejího těla zůstala beze změny, ale zadní byla devastována. Když ležela na zádech, nebylo poznat, co tuto mladou ženu mohlo zabít. (...) Zdálo se, že oba nazí mladí lidé se k sobě tisknou, když dovnitř rozbitým oknem pronikal déšť.

63 – *Silvia mu rychle vysvětlila to, co předtím řekla Michelle o čichovém pocitu zápachu.*

Vybrala Blanka Stárková.

Strindberg opět pod bucharem

Helena Kadečková

Nebudu opakovat ani rozšiřovat výčet překladatelských prohřešků a neobratností, který si lze přečíst v kritice překladu povídek Augusta Strindberga *Romantický sakristián na Rånö*, publikované Dagmar Hartlovou (Tvar č. 2/2007) a Františkem Fröhlichem (Tvar č. 6/2007). Pominu také omyly plynoucí z neznalosti významu výrazů ať už švédských nebo českých. Ve shodě s oběma kritiky chci zdůraznit fakt, že hlavním problémem překladatele Franczyka je ignorance elementárních zásad překladatelské práce. Možná se jedná dokonce o výsměch těmto zásadám. K této úvaze mě vedou občasně žlučovité výpady Otakara Franczyka v tisku proti uznávaným a nesporně vynikajícím překladatelům ze švédštiny, počínaje Josefem Vohryzkem a Dagmar Hartlovou konče. Jako by chtěl Franczyk předvést, jak se překládat má, totiž jinak než tito dva. Tím by se dal jeho problém převést na problém psychologický a víc jím nezabývat. Jenomže to u vydávaných knih jednoduše nelze.

Při čtení titulu Romantický sakristián jsem měla dojem, jaký mívám při čtení prvních českých překladů ze skandinávských jazyků ze začátku 20. století. Jako by Franczyk nevzal na vědomí stoletý vývoj češtiny a překladatelského řemesla. Jeho překlad obsahuje všechny prohřešky proti češtině, kterých se standardní překladatelé už dávno zbavili a které by se daly v celkovém výsledku souhrnně označit jako „věrný převod větné struktury překládaného jazyka do češtiny“. Téměř se stydím scestné zásady této metody připomínat a jejich urputné dodržování Franczykem na příkladech dokumentovat:

- Nepravé účelové věty: „až se ryzci na břichu otočí a obrátí, aby šplhali nahoru mezi stožáry“ (s.85), „vstal, aby se vzdálil“ (26).
- Ukazovací a osobní zájmena na místě švédského určitého členu a podmětu: „Když tento uslyšel své jméno, vystoupil ze zpěvního [rozuměj pěveckého] kroužku“ (35), „předstíral, že spí. Jenže on této noci ani oko nezamhouřil“ (39), „uvažoval, jak ona asi vypadá, ta, co zpívá, kdo je ta, která zpívá“ (64).
- Nadbytek příslovcí místa, povinných ve švédštině: „Na stole ležely šle, ...kytara a tam vedle stála prázdná láhev“ (19), „plamenky rostoucí tam na kruhovém záhonku“ (61), „Tady se rozhlédl okolo sebe... Tady si oklepával prach z tkalounů“ (115), „tváře, které se dívají dolů na nás ze stěn“ (52), „následovala dražba, někde nahoře venku“ (81).
- Nesprávné používání předložkových tvarů: „Tváří v tvář s novou skutečností“ (51), „pod lípou veskrz prozpěvovanou včelkami“ (61),

„přikývovali od radosti“ (78), „přivolává k nim neštěstí“ (83).

5. Automatické převádění přivlastňovacích zájmen i do češtiny: „odvrátil svou pokornou tvář“ (7), „vychrstlo spršku kapek před jeho nohy“ (25), „prodal svou chalupu a svou kravku, své sítě a svůj člun“ (27).

6. Záliba v pasivech: „stěžně... padaly jako stébla trávy a byly rozštípávány“ (81), „Kráva byla krmena stébly trávy“ (55).

7. Formulace: „člun seschnul a stal se netěsným“ (48), „Pan Lundstedt znesmělil“ (50), „měl však obličej s výmluvným vzezřením“ (78), „její oči zrcadlily světla lustrů“ (119).

8. Nevídané množství poučení a poznámek pod čarou, které by se daly řešit buď vysvětlením v textu, běžným překladem místo užitím švédského výrazu v samotném textu a hlavně vynechat (nejedná se o školní četbu pro děti).

9. Zásady aktuálního členění české věty překladatel nezná a jede prostě podle švédštiny. Imitace výchozího jazyka často dělá souvětí nesrozumitelná a působí komicky. Přes notnou dávku ironie v původním textu nebyla komika tohoto druhu cílem Augusta Strindberga. Poslední příklad: „Nakonec se pan Lindbom omezil požádat starce vlezlou formulací, aby ho směl oslovovat docela běžně strýčku, což bude pro něho nesmírnou ctí, čehož si bude vážit a což ho povznese, jeho, samotného syna lidu, a že se tímto bude cítit více hoden mít za bratra obrovského génia, jakým je Alrik Lundstedt.“ (38)

Domnívám se, že zacházení O. Franczyka s češtinou je opravdu mimořádné v tom, s jakou zatvzlostí se vrací ke všem dávno překonaným neduhům překladatelského řemesla. To, co mě však překvapuje nejvíc, je fakt, že jeho překlady stále vycházejí (stávající titul je už čtvrtou knihou Strindbergových krátkých próz v jeho překladu), ačkoliv všechny se dočkaly oprávněné kritiky. Možná bychom překladateli nevěnovali takovou pozornost, kdyby překládal druhořadé autory pro druhořadá nakladatelství. Stávající titul a dva další, jeden z nich dokonce ve druhém vydání, však vyšly v renomovaném nakladatelství s vysokými vydavatelskými cíli. Nevěřím, že v tiráži uvedená odpovědná redaktorka text četla, a nechce se mi ani věřit, že nakladatelství Host nesleduje ohlasy na své knihy.

Autorka působí v Ústavu germánských studií FF UK

v oddělení skandinavistiky.

Ukázky z překladu

„Lidé ho zdravili za smeknutí klobouků“, „seděl... s rukou pod bradou za pozorování měsíce“, „za přání štěstí všech se Blacken dává na pochod“, „když byl dopis dopsán, složil ho do čtyř částí“, „psi byli ušlapávání“, „stromy... byly rozštípávány“, „nikdy předtím nebyl pozorován tolika hezkými ženami“, „a tak se zápasilo, nastavovaly se nohy, couvalo, povolovalo a šhubalo, zastavilo se a reptalo, běhalo za sebou, přeskakovalo se roznožmo, až konečně se skončilo v dlouhém objetí“, „v oknech ležely hezké panny... s obnaženými krky“, „pár kalhot“ (tedy kalhoty), „schéma lektí“ (tedy rozvrh hodin), „jeho kymácející se hlava sledovala pohyb misek nahoru a dolů, až se mu nakonec zatočila hlava“, „rozverné dělové salvy“, „zatímco se hrabal ve sklenici s hořčicí“, „ponevadž musel své city nějak ventilovat“, „až z toho přecházela hlava kolem“, „nebyl sukničkářem“ – a tak dále, od začátku až do konce.

Vybral František Fröhlich.

KPZ

Ladislav Čepička

Mám před sebou Bojové techniky starověkého světa, pokus o graficky dobře zpracovanou knihu, kterou však naprosto devaluje neodborný a zcela nepoučený překlad z anglického originálu do češtiny, ignorující jakoukoliv, natož běžnou terminologii, adekvátní české výrazy a otrocky opisující anglický slovosled, vytrhávající mnohdy smysl vět z logického kontextu. Patrná je i absence jakékoliv jazykové redakce. Překladatel pracuje naprosto svévolně s termíny používanými při popisu výzbroje a výstroje antických bojovníků, stejně si počíná při líčení taktiky a strategie během různých vojenských kampaní.

Již obrázek na druhé straně textu (s. 8) s popiskou „Sumerský válečník vyzbrojený kopím s bronzovou špicí a jednoduchým dřevěným štítem, vyrobeným z desek. Jeho jedinou ochranu představovala bronzová přilba“ je dokladem naprosto nepoučeného přístupu k překladu. V české vojenské terminologii neznáme termín špice, ale vždy jen hrot. A navíc štít patří stejně jako přilba k současnému ochranné zbroje.

Hned na další straně (9) se můžeme dočíst, že „Umně zdobené dýky pak slouží jako záložní zbraně poslední záchrany“. Překladatel asi vzpomíná na dětství a proslavenou KPZ (krabičku poslední záchrany). A tak můžeme pokračovat téměř stránku po stránce: „Osud Římanů visel na vlásku, dokud Caesar nezapojil do boje svou germánskou jízdu, kterou ukrýl za obléhacím dílem“ (205).

Nemá cenu citovat všechny nesmysly z knihy, která – kdyby byla dobře přeložena a jazykově zredigována – snad mohla být přínosem v oblasti populárně naučné literatury. Musel bych citovat stranu za stranou. Přesto ještě jednu citaci závěrem:

„Na levém křídle jeden ze slonů šílený bolestí z utržených ran napadl neozbrojeného markytána, přibil jej svými nohama a poté si něj klekl; a nyní klátil svým nataženým chobotem a s hlasitým troubením rozdrtil muže svou vahou. To bylo více, než mohl muž snést; slon však schopen se utkat se s mužem plně vyzbrojeným. když jej zvíře spatřilo přicházet se zbraní, připravenou k úderu, pustil slon tělo, obtočil vojáka svým chobotem a zdvihl jej do vzduchu. Voják si uvědomil, že takto nebezpečná situace vyžaduje rozhodné jednání z jeho strany a sekal svým mečem znovu a znovu do chobotu, který byl obtočen kolem jeho těla, vši silou jež mu zbývala. Způsobená bolest donutila slona aby vojáka pustil. Slon se poté otočil se a s pronikavým troubením vyrazil plnou rychlostí, aby se připojil ke svým druhům.“ (129) Dle mého názoru tato kniha v této podobě neměla vůbec vyjít.

Autor je vědecký pracovník Vojenského historického ústavu Praha.

Anticeny Skřípec s Skřípeček se udělují od roku 1994. Seznam jejich laureátů najde te na stránkách obecpřekladatelu.cz. Typy na další ročník se přijímají do poloviny března 2008.

Texty jsou redakčně upraveny a zkráceny.

Kuriózní tisková agentura

Ne každá tisková agentura je tím, za co se vydává. O jedné takové přinášíme zprávu.

MARTIN BASTL

Stránky na adrese rtacc.bloguje.cz jsou označeny jako česká část Československé revoluční tiskové agentury. Slovenské části jsem se nedopátral. Zde přítomný patos není zamýšlen ironicky, ČRTA je spojena s prostředím Zifčákovy KSČ-ČSSP.

Revoluční tisková agentura se nalézá na veřejném hostingu, mezi blogy. Design je nadprůměrný a neuráží. Slabinou je nicméně fakt, že se naprosto nehodí k deklarovanému charakteru stránek, mají-li plnit funkci informačního webu – natož agentury. Přehlednost je nevelká a vyhledávání v obsahu neexistuje. Přestože provoz stránek byl zahájen teprve začátkem roku 2007, dosáhly relativně slušné návštěvnosti. Počítadlo uvádí přes tři tisíce návštěv. S největší pravděpodobností navíc zřejmě nebylo přetočeno. To není pravidlem, marginální politické subjekty si s počítadly obvykle hlavy nelámou. Pokud bychom navštívili například stránky ČSAF – v případě, že by zrovna fungovaly – dobrali bychom se komických údajů o náv-

štěvnosti v milionech a desítkách tisíc hlasujících v anketách.

Obsah by měl být zřejmě koncipován tak, aby odpovídal 17 nabízeným tematickým okruhům. Ty poněkud nepochopitelně zahrnují vše od „Zpráv z domova“ přes „Obrazové seriály“ až ke „Kubě a KLDŘ“. Co dělá informace o vystoupení tanečního souboru Alexandrovců v Košicích v rubrice „obrazové seriály“, ví snad jen autor daného příspěvku.

Úroveň textů je nevyrovnaná. Velkou část z nich tvoří pouhé pozvánky a anonce na nejrůznější debaty a akce, konané na území ČR a SR. Zbývající příspěvky autoři s větší či menší urputností dolují v historii minulého století. Vedení jsou ideou objevit a oprášit marx-leninské teze a projevy, které by rehabilitovaly reálný socialismus anebo by je bylo možné vztáhnout k současnému globálnímu vývoji. Ne vždy je však jejich snaha úspěšná. Pro historika by snad ČRTA mohl být dobrý zdroj – kdyby jen koncepce stránek nebyla tak zmatená a jednotlivé překlady a články na sebe alespoň v náznacích navazovaly.

V jednom ze starších rozhovorů se Ludvík Zifčák vyjádřil o ČRTA s jistou obezřetností jako o nástroji, který by potenciálně mohl pomoci navázat kontakty s jinými, stejně smýšlející stranami ve světě a při-

spět ke sjednocení levice. Poněkud vyděšen nesrozumitelnou filipikou publikovanou pod názvem „Šarmantní pan Fojtík“ v rubrice „Do boje za očistu komunistického hnutí“ jsem tedy s nadějí vstoupil do rubriky „Informace z bratrských stran“. Seznal jsem se zklamáním, že ČRTA bratrů nemá, neb rubrika je prázdnější než ukrajinské sýpky památných třicátých let. K čemu tedy vlastně web ČRTA slouží?

Po formální stránce jde o blog, nic víc. Po obsahové stránce se jedná o změt různých příspěvků. Nejvýznačnějším rysem jejich charakteru je politická orientace, která by se dala označit za ortodoxně komunistickou. Patrné jsou silné a časté reminiscence na minulý režim. Za zvláštní pozornost stojí překlady projevů sovětských funkcionářů z období stabilního reálnosocialistického režimu. Z aktuálních témat dostává bezpochyby největší prostor kampaň proti umístění americké základny na území ČR. Zmínky o stávkách a případně jiných sociálních konfliktech jsou spíše okrajovou záležitostí. Z aktuálních zahraničních témat je pro autory blogu samozřejmě nejpřitažlivější dění v Jižní Americe, od venezuelského vývoje až proticastrovského teroristy Posady. Vlastní, autorská tvorba přispěva-

telů nedisponuje příliš vysokými kvalitami, ať již ze stylistického či gramatického hlediska. Rubrika, která je jí doslova přeplněna, je věnovaná očistě komunistického hnutí. Zlomyslný čtenář by se při četbě zřejmě pobavil, nezaujatému se chce povzdechnout – pokud by snad ČRTA byla představitelkou komunistického hnutí a to bylo očištěno, mnoho by toho budoucím generacím opravdu nezůstalo. Kladně ohodnotit lze tak snad jen naprosto samozřejmou pravidelnou aktualizaci blogu.

Na Zifčákovi lze ocenit, že zřejmě má stále výčitky svědomí z toho, do jakého marasmu nás svou etudou na Národní třídě onoho listopadového večera roku 1989 pomáhal dostat. Nejsem si však jist, zda volí správnou cestu k nápravě. Důvěra, kterou ČRTA vkládá do pokusu oživit marx-leninskou minulost, má daleko i k nekromancii. Politický dopad této iniciativy je nevelký, informační přínos diskutabilní, z estetického hlediska jde o pokus méně než slabého průměru. Blog, zastupující s dojemným nadšením Československou revoluční tiskovou agenturu, tak je a podle mého soudu také zůstane v prostředí internetu kuriozitou stejně jako strana, které především slouží.

Autor je politolog.

přešlap

O jedné poruše světa

Z Německa k nám doléhají zprávy o tom, že se jedná o koupi dalších akcií nejprestižnějších současných tamějších novin Süddeutsche Zeitung regionálním vydavatelstvím Südwestdeutsche Medien Holding (SWHM), které má v novinách již od roku 2002 podíl ve výši 18,75 procent. Zatím se zdá, že jde jen o peníze. Ti, co svůj podíl chtějí prodat, požadují za jedno procento deset milionů eur a SWHM, který drží předkupní právo, je ochotný za jedno procento zaplatit jen milionů sedm a půl. Tato společnost sice přinesla do vydavatelství 150 milionů eur, ale na sanování stavu Süddeutsche Zeitung to nestačilo ani přes zavedená úsporná opatření, a to je důvod vyjednávaného prodeje. Předkupní právo pro holding se starým majitelům dnes nelíbí, protože noví podílníci poměrují náklady na vydávání celostátního deníku měřítky regionálních redakcí, což může podle vlastníků zcela poškodit prestiž nejvýše hodnocených německých novin. V redakci i mezi starými vydavateli panuje přesvědčení, že lepší by byli investoři z jiných oborů než lidé z lokálních novin, kteří by mohli desítky let budovanou redakci zničit ve velice krátké době, jako to učinili někteří lokální majitelé ze staré Evropy v nových zemích EU.

V Polsku se zase zdá, že opožděná lustrační mánie, která se má týkat všech médií, oslabí všechna média, jež jsou nepohodlná bratrům Kaczyńským, viz třeba Gazetu Wyborczu s Adamem Michnikiem v čele. A minulý týden přišel s podobným nápadem nový slovenský premiér Fico, který by chtěl uzákonit právo na odpověď v případě, kdy se dotčená strana bude domnívat, že se o ní informuje neobjektivně. Proti tomu by nešlo v podstatě nic namítat, kdyby o objektivitě rozhodovaly třeba soudy nebo jiné neustranné instituce. Kdyby o tom měli ale rozhodovat politici, jak si to pan premiér Fico zřejmě představuje, byl by to jen snadný způsob, jak by se kdykoliv mohli dostat se svým výkladem světa na stránky libovolných tištěných médií, na obrazovky televizí či do éteru. Jak známo, každý politik považuje jakoukoliv kritiku své osoby za neobjektivní.

To, co ale skutečně zhoršuje způsob komunikace ve veřejném prostoru, politiky - zdá se - vůbec netrápí. Jde o vytěsňování informací emocemi. Vysvětlit změny daňového systému či zdravotnickou reformu už se nikdo v médiích ani nepokouší, zato když mladý student v univerzitním kampusu postřílí dvaatřicet studentů a pošle o tomto úmyslu médiím kazetu, odvysílá ji celý svět a on si tím může být předem zcela jistý. To je porucha našeho světa, která nás proměňuje, aniž přesně víme jak. Zprávy z Německa, Polska i Slovenska mají společného jmenovatele: takto oslabovaná média se ještě více otevírají teroristům. To jsou ti jediní, kteří mají a priori v naší civilizaci otevřený přístup do všech médií na úkor kritických hlasů a seriózních témat. Mohou za to ale vydavatelé, kteří se zajímají pouze o zisk, a politici, kteří se soustřeďují jen na momentální politický prospěch. Můžeme za to samozřejmě i my novináři, protože nemáme dost hrdosti ani nejsme tak bohatí, a tudíž nezávislí jako někteří novináři ve starých evropských zemích (třeba pánové Fest, Augstein atd.), a mohou za to i čtenáři, kteří se ještě nenaučili hlasovat penězi: kdyby nekupovali taková vydání, která je už svými titulky urážejí nebo která podlézají prezidentovi či předsedovi vlády a neuvěřují je ze lhaní, ať jsou z kterékoliv strany, museli by se vydavatelé chovat jinak. Rychlá komunikace po e-mailu a pomocí SMS takové možnosti již dávno nabízí.

Karel Hviždala

Češi podle Jana Patočky

Hledání smyslu Evropy

Koncem loňského roku se v rychlém sledu objevily na trhu další dva svazky (12 a 13) Sebraných spisů Jana Patočky, lakonicky nazvané Češi. Editoři Spisů Karel Palek a Ivan Chvatík do nich zařadili rozličné Patočkovy práce týkající se české filosofie a českých dějin. Soubor textů ani jiný sjednocující jmenovatel nemá.

JAKUB RÁKOSNÍK

Problematiku češství zmiňuje Jan Patočka na mnoha místech svého díla a v jiných relevantních textech než pouze v těch, které byly vybrány do svazků Češi. Na adresu editorů lze v krátkosti poznamenat, že publikaci opatřili důkladným personálním rejstříkem a v souladu s edičními pravidly ji doplnili o rozsáhlou ediční poznámku, vztahující se k vysvětlení původu přetištěných textů. Ze zcela pochopitelných důvodů uspořádání *Čechů* akcentuje hlediska filosofická. Proto se třeba texty o Chartě, patrně nejčtenější a nejčastěji citované v historických pracích o normalizaci, nalézají až v jedné z příloh. Je pravda, že jde spíše o popularizační texty, které zpřístupňují Patočkovy myšlenky obsažené ve filosoficky zaměřených spisech. Užitečné by mohlo být naopak tematické rozčlenění na texty o české filosofii a o českých dějinách, jakkoli to v případě tohoto autora nelze zcela důsledně oddělit. Nicméně u tak rozsáhlého edičního počínu je evidentní, že se jednoduše nelze zavděčit všem, a mám za to, že tematické rozčlenění textů v rámci sebraných spisů je, bez ohledu na řečené, vyhovující.

První, o poznání objemnější díl *Čechů* obsahuje Patočkovy publikované texty (včetně samizdatových). Zatímco zde editoři upřednostnili tematickou provázanost jednotlivých textů a knihu rozdělili do tří hlavních částí a tří příloh, druhý díl, složený z textů nepublikovaných, dodržuje zásadně chronologické řazení prací. Editoři v úvodu k druhé části uvádějí v tomto směru zajímavý postřeh: „Při objektivně-chronologickém řazení (které se tu přirozeně samo nabízí) dostává tento svazek jistou nezáměrnou kompozici: nestranná chronologie zde vytváří zajímavý tematický oblouk – od Masaryka k Masarykovi (podobně, i když ne tak nápadně, tomu bylo již u základního korpusu textů v prvním dílu tohoto souboru). Může to být v obou případech pouhá náhoda, ale možno v tom snad spatřovat i cosi symbolického: vyrovnávání s TGM představuje vskutku jakousi osu či páteř Patočkova uvažování o české filosofii a moderních českých dějinách.“ (díl II, s. 11)

Válka, jaro a normalizace

Texty, v nichž se Patočka vyrovnává s českou minulostí a hledá „smysl“ českých dějin, jsou i pro širší čtenářskou veřejnost zřejmě tím nejzajímavějším (a také asi nejpřístupnějším). V Patočkově tvorbě můžeme nalézt tři periody jeho zvýšeného zájmu o problematiku češství, resp. smyslu českých dějin. Poprvé těsně před druhou světovou válkou, podruhé v době Pražského jara a potřetí za normalizace.

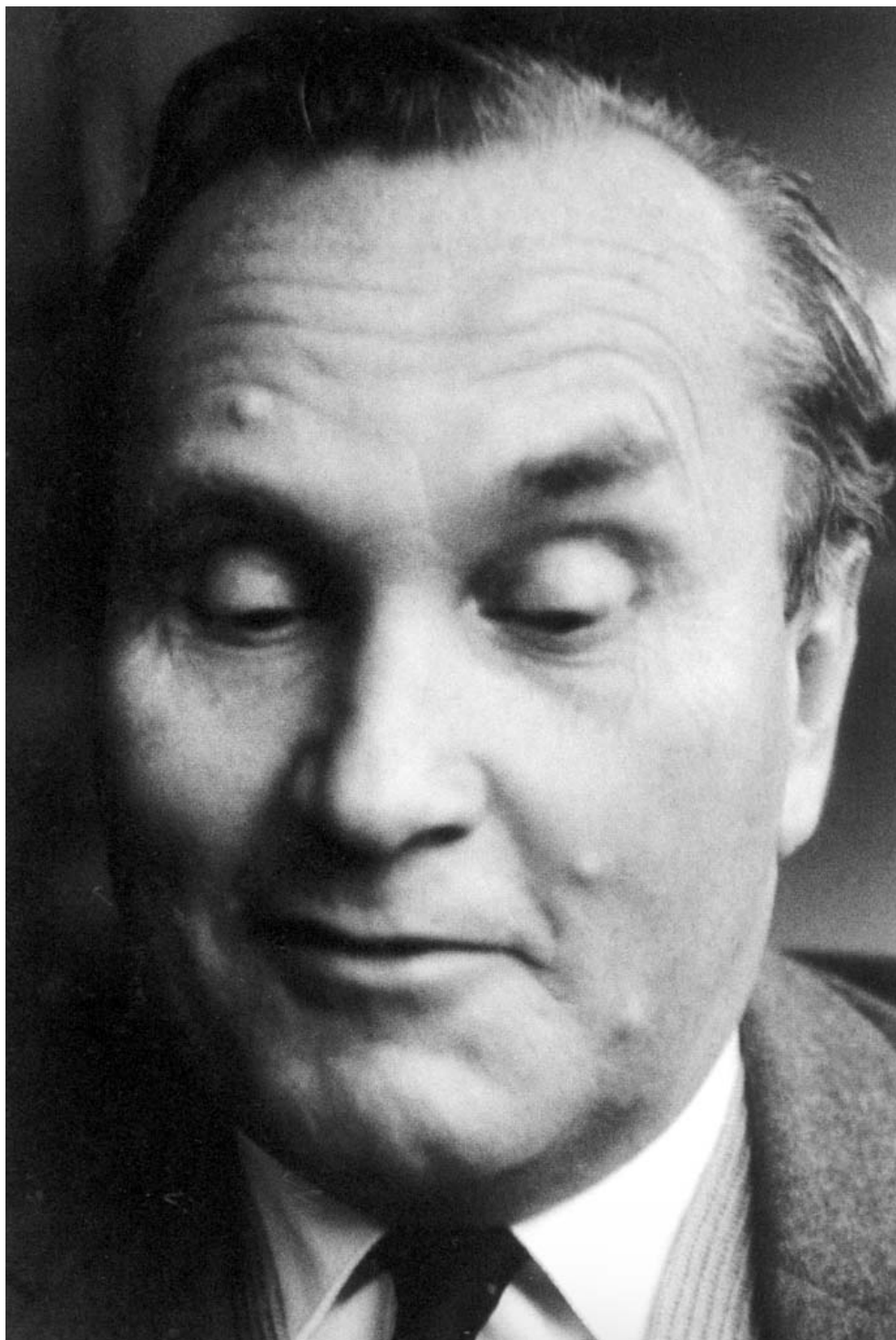
V době, kdy se po našem úspěšném vstupu do EU „smysl Evropy“ stále více redukuje na bojozemědělské dotace, volný pohyb kapitálu

a normování jakosti potravin, zní jako hudba z jiného světa Platonem inspirované Patočkovy přesvědčení z Kacířských esejů, že „jediná ze světových kultur je kulturou nahlédnutí... [a že] starost o duši zrodila Evropu“. Autor se tu opírá o určitou linii evropského myšlení, které hledá základ Evropy a svobody člověka v antické polis, od jejíž počátků vede cesta ke krizi i novověkého světa. Právě tento pojem Evropy, kterému někteří vytýkají jeho naprostou libovolnost (Dušan Třeštík), je Patočkovým nejčastějším kritériem při hodnocení českého národa. Univerzalizmus evropské ideje se v novověku rozložil do partikularismu jednotlivých státních celků, což se v éře koloniálního imperialismu promítlo do celého světa. Tomuto procesu neunikli v moderní době pochopitelně ani Češi.

Patočka se začal rozsáhleji zabývat českými dějinami již na sklonku třicátých let. Právě z této doby pochází jeho důležitý text *Česká vzdělanost v Evropě* (Praha 1939) – naneštěstí právě tuto práci zde nenalezneme a je nutné sáhnout po 4. svazku sebraných spisů, což je jedno z úskalí jejich výše zmíněného tematizování. Již zde je patrný Patočkův značně vyhraněný a značně kritický výklad meziválečných dějin. Najdeme tu skeptické hodnocení Karla Čapka, kritiku zpovrchnění života a prvorepublikové stranické demokracie. Takovýchto kritik bychom po Mnichovu objevili v české společnosti nespočet. Přesto Patočka tou svou vůbec nezapadá do pomnichovského defenzivně kolaborantského kontextu, kdy se Jaroslav Durych vysmíval diletantismu a servilitě Masarykových filosofických padělků, Jiří Stříbrný připomínal pikle benešovců a Rudolf Voříšek vyzýval ochranu slabého a neduživého národa v německém objetí. Editoři správně upozorňují, že „tyto [Patočkovy] texty, v nichž vyniká zvláště autorovo přísné hodnocení stavu české vzdělanosti a vůbec kulturních poměrů v době první republiky, je třeba číst spolu s tzv. *Lovaňskými přednáškami* a s epistulárním cyklem *Co jsou Češi*“ (díl I, s. 14). Mezitím se však Patočka k tématu, zvláště na konci šedesátých let, ještě několikrát vrátil. Nejdůležitějším textem v tomto směru byla nepochybně přednáška *Filosofie českých dějin* z roku 1969. V závěru nalezneme gros jeho tehdejšího myšlení českých dějin. Ve sporu o jejich smysl se zastává faktické diskontinuity, tj. český národ není pouhým pokračováním tradiční hierarchicky formované společnosti v Čechách, zároveň však nepopírá jistou kontinuitu morálního zaujetí a příkladu, jako u Palackého. K tomu dodává: „Zato existuje na sociálním základě *elementární demokracie* českého a zčásti i slovenského národa... Myšlenka *rovnosti* dovedená do plného vyrovnání, i hospodářsko-sociálního, je nám však srozumitelná a blízká, naše vtělení do socialistického tábora je z tohoto hlediska pochopitelné a důsledné. Neméně pochopitelné a důsledné je však potom v tomto rámci přidržování se tendence universálně demokratizační.“ (díl I, s. 199)

Konstrukce dějin

Na Patočku silně zapůsobil zážitek normalizace. Názorový posun během několika málo let mezi publikací *O smysl dneška*, shrnující články – často plně optimistické – ze závěru let šedesátých, a „dopisy“ dostatečně dokresluje tento šok. Profesionální historici často nad jeho *Dopisy německé přítelkyni*, jak zní druhý název, resp. podtitul

Jan Patočka. Foto Dagmar Hochová

souboru *Co jsou Češi*, skřípou zuby. Nicméně nelze Patočku číst historickými očima, protože jemu nejde o historickou analýzu, nýbrž o *konstrukci dějin* (díl II, s. 12). Právě v „dopisech“ plně rozvinul v šedesátých letech jen naznačenou koncepci „velko- a maločešství“. Malé češství je takové, které na rozdíl od velkého, jež mohlo myslet na problémy Evropy, myslelo jen samo na sebe – protože jinak to ani nešlo –, na udržení své existence, kterou stále více identifikovalo s řečí. Až sem dospělo Patočkovy rozlišování Bolzanova a Jungmannova národního programu (viz díl I, s. 293 ad.). Zatímco první akcentoval univerzalisticky motivované občanské pojetí národa, které ovšem překračovalo tradiční zemský patriotismus, druhý kladl důraz na partikularistické jazykové vymezení. Na posledních stránkách citovaného souboru pak autor provokativním způsobem zpřítomňuje trvající české moderní trauma: „V kapitole o sebevědomí ve *Fenomenologii ducha* Hegel ukazuje, že otrok, který má své sebevědomí v pánovi, vznikne tak, že přežije a chce přežít otřes strachu před smrtí. Viděno ve velkém je to totéž, co se s námi stalo v roce 1938, nikoli cizím diktátem, nýbrž vlastním podrobením

podle Benešova rozhodnutí. Slabšímu, ale obratně schopnému nelze přece nic diktovat; jeho věc, chce-li trpět a zemřít, anebo ne. Zdá se mi tedy, že Češi, tito shora osvobození sluhové, propásli příležitost dodatečně a samostatně vybojovat svoji svobodu...“ (díl I, s. 323)

Na závěr je nutné připomenout, že se v loňském roce objevil ještě jeden zásadní vydavatelský počín, jenž se týká Patočkova promýšlení českých dějin. Je to objemný svazek *Spor o smysl českých dějin 2*, který vydalo nakladatelství Torst. Editor Miloš Havelka v něm navazuje na první díl, který vyšel již před neuvěřitelnými 12 roky. V těchto *Posunech a akcentech české otázky*, jak zní podtitul edice, je postiženo období let 1938-1989. Havelka zde také přetiskl tři zásadní Patočkovy texty (*Česká vzdělanost v Evropě*, *Filosofie českých dějin* a *Mají dějiny smysl?*) a v úvodu knihy k nim nalezneme rovněž jeho kvalifikovaný komentář. Navíc řada autorů, kteří přispěli do publikace, Patočku inspirativně komentuje.

Autor je historik a právník.

Jan Patočka: Češi, díl I. a II. Sebrané spisy, sv. 12 a 13, Oikymen, Praha 2006, 901 a 517 stran.

Chèque Déjeuner. Radost, která šetří.

Jídelní kupony. Každodenní chvíle pohody, které potěší i ušetří.

Jídelní kupony patří k nejoblíbenějším zaměstnaneckým výhodám. V současnosti se díky stravenkám Chèque Déjeuner pohodlně stravuje více než 250 000 zaměstnanců po celé České republice. Stravenky jsou daňově uznatelným nákladem, nepodléhají dani z přidané hodnoty. Navíc jsou osvobozené od daně z příjmu a odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Jídelní kupony obdržíte v praktické šekové knížce včetně exkluzivních slevových kuponů!

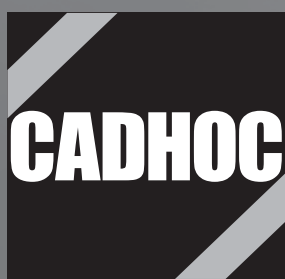
UNIŠEK. Čtyři možnosti výběru, které potěší i ušetří.

Jedná se o poukázku, která v sobě zahrnuje 4 další: **Šek sport, Šek kultura, Šek zdraví a Šek vzdělání.** Poukázka je přijímána v široké síti smluvních provozoven: sportovních a kulturních zařízeních jako jsou bazény, solária, fitness, relaxační centra, kina, divadla, zdravotních a vzdělávacích zařízeních typu lázně, lékárny, masáže, rehabilitace, jazykové školy, autoškoly a celá řada dalších po celé ČR!

Šek dovolená. Bezstarostný odpočinek, který potěší i ušetří.

Šeky dovolená jsou přijímány v široké síti cestovních kanceláří, lázní a hotelů. Je to originální způsob jak odměňovat a šetřit zároveň, protože poukázky jsou osvobozené od daně z příjmu a sociálního a zdravotního pojištění na straně zaměstnance. Výše příspěvku je libovolná až do 20 000 Kč na zaměstnance a rok! Navíc máte možnost využít speciálních slev, které majitelům Šeků dovolená nabízejí někteří naši partneři jako bonus.

Dárkové kupony CADHOC. Překvapení dle vlastního výběru, které potěší i ušetří.

Jednoduchý a administrativně nenáročný způsob motivace zaměstnanců. Odměna, která nepodléhá dani z příjmu ani odvodům na sociální a zdravotní pojištění. Tato odměna může činit až 2 000 Kč na zaměstnance za rok. Odměňujte své zaměstnance, motivujte je k lepším pracovním výkonům a zároveň posilujte jejich pocit sounáležitosti s vlastní firmou nebo institucí! Dárkový kupon je viditelný výraz Vašeho zájmu a uznání.

Co nás zajímá

Týden v české politice

JIŘÍ VANČURA

K senátním volbám na Chomutovsku přišel každý desátý z oprávněných voličů a na Přerovsku o týden později každý šestý. Žalostnou účast na vybírání našich zástupců do horní komory parlamentu lze samozřejmě vysvětlit několika způsoby: všeobecnou a již dlouhodobou nedůvěrou k vrcholným zastupitelským sborům, nechutí vůči vládní politice, která se v současných uzlových bodech podstatně rozchází s obecným míněním, nebo odklonem od pravicové politiky, jemuž výsledky těchto doplňovacích voleb odpovídají. V každém případě jde o nezájem.

I na jediném, uplynulém týdnu lze ilustrovat, co se těší našemu zájmu a co naopak míváme se zjevnou lhotežností. Podle křiklavých deníků, do nichž v metru nahlížíme sousedům přes rameno, stěžejním předmětem pozornosti jsou postelové a jiné intimní historky, převážně z okruhu hvězdíček obojího rodu. Mravokárci často tvrdí, že k tak neplodnému a scestnému zájmu nás vedou právě bulvární média. Pravda pravdoucí, jenže snaha odvádět naši pozornost od věcí podstatných k banalitám je v nejlepším případě až na samém konci komerčního záměru. Nejde o ďábelský politický úmysl, ale o marketingová zjištění, že čtenář, o kterého bulváru jde, raději sáhne po listu, co na první stránce prezentuje šťavnatý mord, než po jiném, posuzujícím ten či onen obecně významnější problém.

Poslední dubnový týden přinesl i veselou historku, kterak místopředseda české vlády přiletěl do Moskvy s křížkem po funuse. Způsobila to závada na brzděném systému challengeru, a než bylo přistaveno další vládní letadlo, uběhla půlhodina. Třebáže pozdní přilet ještě znásobila obtížná jízda Moskvou, cesta Alexandra Vondry na Jelcinův pohřeb skončila happy endem: „Nakonec jsem měl velmi důstojné místo hned za Jelcinovou rodinou a za prezidentem Putinem.“

Důstojnost především. Bezděčně si připomeneš, jak bylo podle svědectví pamětníků každé německé knížátko blažené z pozvání do blízkosti Napoleona v době jeho nejvyšší slávy, jak ožívalo každým metrem, o který se mu mohlo přiblížit. Historka zábavná, jen jedna otázka při jejím tlumočení v tisku jaksi chyběla: musel český delegát na Jelcinův

pohřeb cestovat vládním letadlem? Použití komfortní linky do Moskvy přijde maximálně na třicet tisíc, vládní letadlo nejméně na desetinásobek. Kde zůstala stále opakovaná péče o daňového poplatníka, stálý nářek nad deficitním rozpočtem? Spadla by snad místopředsedovi vlády z hlavy korunka, poškodil by důstojnost země nebo dokonce svou, kdyby před atributem státnické důstojnosti dal přednost několika ušetřeným statisícům?

Peníze včetně těch, co neprošly vlastní kapsou, do oblasti občanského zájmu rozhodně patří. S jistým uspokojením byla proto přijata zpráva, že po přeletu do Johannesburgu vzala jihoafrická policie do vazby známého českého utečence Radovana Krejčíře. Zvěst, kterou o čtyři dny později narušilo sdělení, že z vazby na Bahamách byl naopak propuštěn další objekt našeho soudního stíhání Viktor Kožený. Nemůžeme sice doufat, že miliardy chybějící zásluhou těchto (a dalších) pánů ještě uvidíme, ale pocit zadostiučinění z mlýnů, které přes svou pomalost přece jen melou, patří k dobrým zprávám. I když si ze skepse nikoli vrozené říkáme: kdoví, jak to nakonec dopadne.

Zmíněný Viktor Kožený, který slovy na svou obranu i slávu věru nešetří, vydal pro ČTK prohlášení, že nikdy neporušil ani americké, ani české zájmy. Ponechme soudům, co jejich jest, za sebe však říkám: je to možné. Cožpak dnešní mnohamilionové až miliardové majetky vznikly výhradně loupeží? Neumožnily je především zákony z první poloviny devadesátých let, na jejichž znění se podílel i Kožený jako poradce Legislativní rady? A tak ožívá prastarý spor o slova zákonů připomínající dobré mravy. K zásadám právního státu patří pravidlo, že co není proti zákonu, není trestné – je to však i mravné? A náleží sama mravnost do politiky, nebo je pouhým pláštikem závistivců? Nepřipomínají staré příběhy a vážná podezření, která se už nedají prokázat, toliko neúspěšní nebo planí idealisté? Ještě že jim dokážou čelit lidé stateční. Třeba Jiří Čunek: „Mám podporu mnoha politiků napříč stranami, protože oni vědí, že ten boj vedu i za ně.“

Přemýšlení o mravnosti a o tom, kterak a čím za její absenci platíme, mělo by patřit k předmětům našeho zájmu víc než všechny aféry údajných celebrit dohromady. Je toho ovšem mnohem víc, co naši pozornost udržuje dole

Ilustrace Jiří Petrbok

při zemi a brání ve výhledu perspektivním. Zatímco na Prvního máje brněnská policie zastavila a pak rozehnala průvod neonacistů, kteří se netajili svou symbolikou a hulvátstvím, policie pražská pro ně čistila ulice, pozatýkala a pak na policejní služebně nechala svléknout donaha jejich odpůrce. Ve stejné době, kdy pražští policisté takto oddělovali extremisty levicové od extremistů pravicových, aby neonacisté mohli pochodovat uvolněnými ulicemi, na pražské Letné hřimal předseda vlády proti komunistům.

Stálo by za náš zájem a naši pozornost chladně uvažování, zda oba politické extrémy, ten „rudý“ i ten „hnědý“, co do rétoriky, činů i perspektiv jedno jsou. Zajímavou myšlenku vyjádřila nedávno (Listy 2/2007) profesorka Vladimíra

Dvořáková: stálé intenzivní zdůrazňování „rudé“ minulosti jako potenciální hrozby vede k hnědnutí současné politické scény. Podobně jako po válce, kdy za nejspolehlivější obranu proti nacistické diktatuře byla vydávána příprava a pak nastolení diktatury rudé. Tak jako je pro současnou českou vládu přitažlivý polský příklad, který pod korouhví antikomunismu posiluje krajní, populistickou a nacionální pravici.

Otázky a náměty, které by měly provokovat náš zájem, nejsou samozřejmě kladeny lhotežným čtenářům bulvárního tisku. Nelze doufat, že se část účastníků nějaké příští technoparty předčasně vytráť, aby ještě stihla účast na volbách, a nelze ani hořekovat, že přemýšlení o souvislostech není v povaze zástupců.

Autor je historik.

anketa

Hledá se prezident

Přinášíme další nominace známých osobností českého společenského a kulturního života na křeslo prezidenta republiky.

Dana Hábová, překladatelka

Hm, Václav Havel už to být nemůže, a dalajlama by musel dojíždět...

Nevidaným, ba asi i neviditelným prezidentem by byl výtvarník Pavel Reisenauer. Jistě by nerad marnil čas obědy, večery, natož snídaněmi s hostujícími státníky nebo dokonce českými politiky, a nikým nespáten by nám nadále posílal své nekompromisní kreslené zprávy o stavu země, jak už léta dělá například na titulní straně Respektu.

Mým dalším kandidátem je astrofyzik Jiří Grygar, muž vzdělaný a duchaplný. Přiměl by nás odtrhnout se od přízemních malicherných hloupostí a rozhlédnout se po vesmíru.

David Jařab, divadelní a filmový režisér

Myslím, že stejně jako pro mne i pro určitou část obyvatel naší republiky není zcela první a zásadní otázkou, kdo bude naším příštím prezidentem, ale kdo jím - snad - už nebude. Nepřikládám funkci českého prezidenta příliš zásadní váhu. Přestože se v masarykovské tra-

dici hledí na tento úřad s velkým respektem, dnešní doba ani ústavní zakotvení tomuto vidění příliš nevyhovují. Je samozřejmě pravda, že zjitřená doba připravila Václavu Havlovi také výsadní roli, ale i tato doba je pryč. Prezidentský úřad by tedy měla zastávat reprezentativní, více méně nepolitická osobnost, která má respekt, morální kredit a příliš nikomu nevdá. To by byla myslím ta nejlepší volba. Leč: je mi jasné, že výběr prezidenta se takovýmto klíčem řídit nebude. Z toho důvodu si přeji pouze, aby byla vybrána akceptovatelná a volitelná osobnost, která by mohla sesadit „z trůnu“ Václava Klause, člověka, který se prezidentem nikdy stát neměl a který ztělesňuje všechno to typické maloměstské čecháckovství: populismus, v mezích zákona udržitelný nacionalismus, oportunismus, totální beznázorovost (nebo zcela utilitární názorová klišé), vydávanou za nejostřejší a ideologicky nejpevněji formulovaný názor, narcismus a bohorovné přesvědčení, že já rozumím úplně všemu na světě, přestože jde o věci, o kterých mám informace na úrovni

základní školy. Václav Klaus je jeden z největších omylů „sametové revoluce“. Člověk, který svou neschopnost dokázal prodat jako svůj největší úspěch. Podařilo se mu sebejistotou omámit velkou část našeho národa. Myslím, že je to přesně ten člověk, který by už v žádné veřejné funkci působit neměl.

Ze jmen, která jsem slyšel a která připadají v úvahu, mne zaujala třeba: Schwarzenberg, Špidla, Motejl, Gruša atp., ale je mi to v podstatě jedno.

Miroslav Drábek, režisér divadla Kunsthaus a zakladatel

bezdomoveckého divadla Ježek a čížek

Prezidentem by měla být osobnost, která prokázala svou kvalitu i v dobách dřívějších, kdy panoval ve společnosti strach. Strach, který se neprojevoval jako dnes hromaděním věcí či populistickou demagogií. Osobnost, která je proevropská, velkorysá a světově uznávaná. Takovou osobností je Karel Schwarzenberg.

Inspirace pro další

Ženy ve společensko-politickém životě zemí Perského zálivu

Proměny úlohy žen v zemích Arabského poloostrova, známých zejména tím, že se zde těží ropa (Kuvajt, Bahrajn, Katar, Spojené a Saúdská Arábie), lze posuzovat podle různých kritérií. Jedním z nich mohou být statistiky Rozvojových cílů tisíciletí, přijatých agenturou UNESCO. Kromě nich se ale dají uvést ještě konkrétní příklady žen, které tyto změny z posledních desetiletí ilustrují.

BÉATRICE MAALOUFOVÁ

Dívky potřebují vzory. Ilustrace z grafického románu Marjane Satrapiové Persepolis 1 (česky BB/Art 2006)

Při pohledu na Rozvojové cíle tisíciletí je jasné, že jedinými arabskými státy, které budou schopné jich dosáhnout ve stanovených termínech, budou členské země Rady spolupráce arabských států v Zálivu (tvořené Bahrajnem, Kuvajtem, Katar, Saúdskou Arábií a Spojenými arabskými emiráty). Právě tyto státy se totiž vydaly opačnou cestou než zbytek arabského světa a podle zprávy Ekonomické a sociální rady pro západní Asii (ESCWA) mají státy s vysokými příjmy (tedy členové Rady) blízko k dosažení cílů stanovených Organizací spojených národů.

Primárních Rozvojových cílů je celkem šest, budeme se ale zabývat jen článkem druhým (dosažení všeobecného základního vzdělání), třetím (podporou rovnosti pohlaví) a pátým (zdravé mateřství).

Co se týče druhého cíle, došlo v zemích sdružených v Radě v letech 1990–2002 ke stejnému, tj. osmiprocentnímu zvýšení počtu dětí zapsaných na základní školy. Míra gramotnosti mezi arabskou mládeží zde dosahuje 94 procent a je tak nejvyšší z celého regionu.

V oblasti podpory rovnosti pohlaví a příležitostí pro ženy, která tvoří třetí cíl, se u zemí Rady uvádí vysoký GPI (Index rovnosti pohlaví), a to jak v primárním, tak i v sekundárním vzdělávacím sektoru. Podle posledních dat ESCWA se GPI zvýšil mezi lety 1990 a 2002 na prvním stupni z 0,89 na 0,97, na druhém potom z 0,85 na 0,94. Státy Rady jsou navíc jediné v arabském světě, v nichž na univerzitách studuje větší počet žen než mužů, s GPI dosahujícím úrovně 1,63.

Pozice žen v pracovní a ekonomicko-politické oblasti se tedy zlepšuje. S politikou je to horší. V roce 2007 měly ženy parlamentní zastoupení pouze v Bahrajnu, Ománu a Spojených arabských emirátech. V žádné z těchto zemí ovšem není zaveden formální zákaz vstupu

žen do politického života ani se o tuto otázku nevedou spory, na rozdíl například od Kuvajtu nebo Saúdské Arábie.

Členským státům Rady se podařilo udržet si pozitivní trend, započatý v sedmdesátých letech, i ve snižování mateřské úmrtnosti, která představuje pátý z cílů. Úroveň úmrtnosti je v těchto zemích nejnižší v celém arabském světě a zcela srovnatelná s „vyspělými“ zeměmi (ESCWA 2005).

Z výše zmíněných statistik vyplývají dva závěry. Za prvé, že členové Rady v průběhu posledních dekád investovali státní peníze do nejcennějšího zdroje – do svých občanů, včetně žen. Za druhé pak, že většina žen v oblasti se postupně zbavila role vyživovatelek a pečovatelek a transformovala se ve zcela zásadní součást pracovní síly. To je zjevné například z volby žen do představenstva obchodní komory města Džidda z roku 2005. V poslední době se ženy z oblasti Rady aktivně účastní politického života ve svých zemích, což dokládá mimo jiné boj kuvajtských žen za právo stát se kandidátkami v loňských parlamentních volbách.

Některé ženy se však již dostaly do významného společenského či politického postavení. Patří mezi ně manželka vládce Kataru šejka Mouza bint Násir Al-Misnad a současná předsedkyně Valného shromáždění OSN šejka Haja Al Chalifa z Bahrajnu. Obě náleží ke generaci narozené ještě před vznikem současného moderního arabského státu v raných sedmdesátých letech. Díky tomu mohou posloužit k dokreslení pokroku, jehož dosáhly ženy ze zemí Rady během doby jediného lidského života.

Stoupenec machiavelismu by mohl říci, že by si Katar nejspíš nevydobyval své prominentní postavení na poli regionální i mezinárodní ekonomiky a politiky, kdyby jeho součas-

ný vůdce šejk Hamad bin Khalifa al Thani nesesadil svého otce v nekrvavém převratu v roce 1995. Díky tomu se šejka Mouza bint Násir Al-Misnad stala první ženou hlavy státu v oblasti, která se účastnila státních a společenských akcí a vystupovala veřejně i v médiích.

Šejka Mouza v Kataru také stála u zakladu tzv. Doha Debates, které jsou „veřejným fórem pro dialog a svobodu vyjadřování“ (Doha Debates Online). Veřejné debaty uváděné moderátorem Timem Sebastianem, známým z pořadu BBC Hard Talk, jsou celosvětově přístupné na internetu a věnují se řadě otázek spojených s arabským světem. Na mezinárodním poli působí šejka Mouza jako jedna z volených členů Výboru pro dětská práva OSN a v roce 2003 se stala zvláště zmocněnkyní UNESCO pro základní a vyšší vzdělávání.

V roce 2006 byla jako první žena arabského původu jmenována předsedkyní Valného shromáždění OSN šejka Haja Al Chalifa z Bahrajnu. Před svým jmenováním využívala v boji za práva žen ve své zemi právnické erudice, kterou získala na univerzitách v Kuvajtu, v egyptské Alexandrii a Ain Shamsu a na pařížské Sorbonně. Působila také ve vysokých pozicích v několika bahrajnských, ale i arabských právních organizacích. Kromě toho je členkou Mezinárodního arbitrážního tribunálu při Mezinárodní obchodní komoře.

Pozice na národním i mezinárodním poli získala oběma ženám respekt jejich spoluobčanů, a co je ještě důležitější, jejich osobní podpora a angažovanost v národních i mezinárodních organizacích je inspirací dalším ženám z regionu.

Autorka je odbornice na problematiku Středního východu.

Přeložila Dina Podzimková.

Nemusíme mít hned prezidentku

Rozhovor s Nadiou Al Sakkáfovou

Šéfredaktorka listu Yemen Times hovoří o uplatnění žen v jemenské společnosti a limitech demokracie.

**NAĎA STRAKOVÁ
PAVEL VONDRA**

Co s sebou přináší funkce šéfredaktorky jemenských novin?

Být editorem novin není lehká záležitost – už proto, že novinářina v Jemenu je poměrně rizikové povolání. K tomu jsem žena, což mi v mém postavení vůbec neulehčuje. Navíc je mi teprve devětadvacet let a v Yemen Times pracují lidé, kterým je přes čtyřicet i více. Ti se dlouho smířovali s tím, že jim velí žena. Neustále jsme se kvůli tomu dostávali do sporu. Začala jsem jim tedy masírovat ego stylem: „Dobrá, víte lépe než já, jak se to dělá. Tak mi prosím poradte.“ Po nějakém čase jsem si získala jejich důvěru. Teď se občas stane, že někdo z mužů zapome ne, že jsem žena, a navrhne mi, ať se septám holek. Jako kdybych byla muž jako oni.

Nejdůležitější ale je, že od března 2005, kdy jsem se stala šéfredaktorkou, se počet žen v našem mediálním oddělení zvýšil. Takže Yemen Times teď mají devět novinářek.

Klíčem k úspěchu žen, které v Jemenu doslova prolamují ledy, je podpora otců. Bylo tomu tak i ve vašem případě?

To je svatá pravda. Náš otec, Albulazíz Al Sakkáf, zakladatel Yemen Times, byl skvělý muž

a vlastně vždycky víc podporoval své dcery než syny. Pamatuji si, že mě a mé sestry nutil, abychom se více seznamovaly s lidmi. Můj manžel mě naštěstí také podporuje a navíc mi pomáhá doma. Vlastně by se dalo říci, že pro mne pracuje. Když jedu například do zahraničí na konferenci, hlídá naši osmiměsíční dceru. To mi moc pomáhá.

Věnují se jemenská média problému uplatnění a práv žen?

Na genderovou problematiku se zaměřují všechna ženská a rodinná periodika. Rozhlas a televize se tomu tématu také věnují. Ve spoustě programů v jemenské televizi a rozhlasu se vedou o ženských otázkách diskuse, například v televizi běží program, který se jmenuje Howin svět, což vlastně znamená Evin svět, a tam mají různé diskusní pořady. V rozhlasu mají také segmenty nebo programy o ženách a o rodině. Bohužel ale stereotypem u těchto pořadů zůstává skutečnost, že je dělají jen ženy. Žádný muž nikdy nepřišel s nápadem udělat program o ženách.

Pomáhají tedy jemenská média nějak bourat stereotypy?

Ne tak, jak by bylo žádoucí. Je to dáno tím, že většinu médií řídí muži. Proto také podporujeme, aby v médiích pracovalo více žen, protože jen ony se dokážou nejlépe obhájit.

Máte představu, kolik žen nyní pracuje v jemenských médiích?

Ne více než 20 procent.

A ten počet neroste?

Ano, roste, hlavně díky televizi a rozhlasu. Máme teď více programů zaměřených na rodinu. Ještě před třemi či čtyřmi lety se ženy na veřejnosti nesměly vyjadřovat k politickým tématům. Teď máme takzvané ženské dopisovatelky, které mají velmi výrazný politický názor.

Co si myslíte o výsledcích nedávných jemenských prezidentských voleb a voleb do zastupitelských úřadů?

Byly to relativně demokratické volby, ale jen relativně. Teď řeknu něco, co bude asi znít poněkud zvláště – já jsem toho názoru, že demokracie není pro nás v danou chvíli tím nejlepším řešením. Máme vysokou negrarnotnost, spoustu problémů a k tomu naše rozhodování ovlivňují šejkové, klanové vztahy a podobně. Takže potřebujeme někoho, kdo nám ten spravedlivý systém nastaví správným způsobem. Někdo, kdo tomu rozumí, například intelektuálové.

Kdo má vinu na tom, že ve volbách tak těžce neuspěly ženské kandidátky?

Já myslím, že za to mohou politické strany. Naši politici jsou víc věrní svým politickým stranám než dodržování mezinárodních konvencí či základních lidských práv. Tím nás zradili. Myslím, že se z toho musíme poučit a přistě se na ně nespolehat. Podporuji proto myšlenku založit ministerstvo pro ženské záležitosti. Tím bychom měly oficiální organizaci, která by fungovala na úrovni například Národní komise pro ženy. Měly bychom tak více zdrojů i peněz a nepotřebovaly podporu žádné politické strany. Dokud muži nezmění svůj způsob uvažování, budeme muset jednat na vlastní pěst.

Myslíte si, že neúspěšný pokus některých žen o kandidaturu na prezidenta měl alespoň jistý psychologický dopad na jemenskou společnost?

Ženy, které chtěly kandidovat na prezidentský post, byly neznámé osobnosti. Co to mohlo být za ženy, které se najednou zjevily bez jakékoli historie a samy neměly příliš mnoho kontaktů? Musely si je nakonec udělat během kampaně. Na druhé straně jsem jejich kampaň velmi ocenila. Hlavně jejich odhodlání riskovat. Jejich chování mě však nepřesvědčilo. Nevím, jestli bych volila prezidentku, která hází po lidech boty. Víc bych si přála, aby aktivistky za ženská práva spolupracovaly na daleko nižší úrovni, než je ta prezidentská, například na úrovni místních zastupitelstev. Nemusíme přece hned pomýšlet na funkci prezidentky, zkusme začít odspoda. To je podle mého daleko praktičtější.

Jaká strategie by podle vás mohla ženám pomoci více se prosadit v politice?

Jsem všemi deseti pro systém kvót. Víím, že je to proti demokratickým principům. Ale nám dochází čas, nemůžeme si dovolit dále čekat a rozvíjet se pomalu jako jiné země. Systém kvót urychlí proces prosazování žen v politice a dosažení jakési spravedlnosti. Demokracie není cíl nebo meta; je to vlastně prostředek či nástroj. Cílem musí být spravedlnost a rovnost. Takže pokud nám demokracie v této chvíli nemůže pomoci, tak já místo demokracie chci dočasný systém kvót.

Někdejší ředitelka americké nadace Národní instituce pro demokracii (působící v Jemenu – pozn. autorů) Robin Madridová prohlásila,

že ztížené prosazování žen v politice není záležitostí kulturní, ale spíše politickou. Je přesvědčena, že politici nejsou ochotni se o své pravomoci dělit se ženami. Co si o tom myslíte?

Souhlasím s Robin Madridovou, nedostatek politické vůle je opravdu problém. Dám vám příklad. Před třemi lety probíhala obrovská kampaň na podporu snižování počtu dětí. To je v Jemenu velmi ožehavá kulturní a náboženská záležitost. Mnoho Jemenců neví, co je antikoncepce, a naše populace patří k nejrychleji rostoucí na světě. Na jednu ženu připadá až šest dětí. Populační exploze je nevyhnutelná. V této kampani se iniciativy ujal sám prezident Sálíh. Vystupoval v rozhlasu, v televizi, na veřejnosti a všude lidem říkal: „Musíte myslet na kvalitu, ne na kvantitu. Musíte mít méně dětí. Tím nechci určovat, co je halal nebo haram, a nařizovat vám, abyste přestali mít děti, ale dopřejte si mezi každým dítětem 4 až 5 let pauzy.“ Ženy na venkově se začaly ptát: „Tohle říkal Ali? Dobrá, tak v tom případě to tak budeme dělat.“

Začaly se podřizovat novému plánu a všichni začali brát kampaň za snižování počtu dětí vážně. Dokonce i staré ženy na venkově tvrdily, že Ali ví nejlíp, co je pro nás dobré. Pokud by řekl, aby dali ženám práva a vzdělání, nebo kdyby nařídil, aby na každém pracovišti pracovaly alespoň dvě ženy, pak se nad tím zamyslí a budou se opět ptát: „Tohle říkal Ali? No tak to tak uděláme.“

Prezident se rád prezentuje jako přítel žen a dokonce jich pár jmenoval do vlády. Daří se mu opravdu prosazovat ženy do politiky?
Ano.

Mohl by ale odvést daleko lepší práci, nebo ne?

Vždycky se dá udělat více. Ale je nutné mu jistý kredit přiznat. Nemyslím si, že by něco někdy namítal proti ženám ve vyšších pozicích. Na druhé straně Ali nepředstavuje celý systém. Podporuje ženy ve své politické straně nebo obecně ženy, které souhlasí s jeho režimem či agendou. Opozici by však takto nikdy nepodporoval. I když jsem se někde doslechla, že on sám je k ženám ve své rodině velmi konzervativní.

Co si myslíte o tom, že se Jemen v globálním průzkumu rozdílů mezi pohlavím, provedeném Světovým ekonomickým fórem, ze 115 zemí umístil jako poslední?

Musela bych vidět kritéria, která při zkoumání užili. Pokud jsou správná, pak je smutné, že jsme až na posledním místě. Problém je v tom, že ženy na vyšších pozicích v Jemenu tvoří pouze 3 procenta. To znamená, že 97 procent žije ve zcela odlišném světě, v úplně jiných podmínkách.

Nadia Al Sakkáfová. Foto archiv autorů

Politicky s knírem

Před několika týdnů byla v Turecku zahájena nevídaná kampaň, jejímž cílem bylo upozornit zdejší veřejnost na výrazný nedostatek žen v politice. Uskutečnila se pod patronací Asociace pro vzdělávání a podporu ženských kandidátek (KA-DER). Hlavním mottem, které tvořilo pilíř celé akce, byla zdánlivě banální otázka: „Musíte být mužem, abyste vstoupili do politiky?“

DANIEL VESELÝ

Poslední akce za posílení účasti tureckých žen v politice byla zaštitěna veřejně známými osobnostmi, ale to hlavní, co způsobilo velký poprask na turecké mediální i politické půdě, byl netradiční a provokativní způsob kampaně. Na obřích billboardech, které lemovaly turecké komunikace a ulice velkých měst, byly zvěčněny známé ženské osobnosti, vkusně oblečené podle západního stylu. Na sobě ale měly pečlivě uvázané pánské kravaty a tváře měly ozdobené falešnými tureckými kníry.

Ačkoliv je Turecko coby muslimská země k západním módním zvyklostem a výstřelkům v porovnání s ostatními státy vyznávajícími Alláhovu víru poměrně tolerantní, objevily se v reakcích na podobu kampaně negativní emoce. Konzervativní ohlasy bylo možné nejčastěji zaznamenat v centrální a východní části země, v menších městech a na tureckém venkově. Na ně reagovala jedna z aktivistek plakátové kampaně, známá spisovatelka a žurnalistka Ipek Calislarová: „Knírek je perfektním symbolem, jak upozornit na naši kampaň. Chceme zavést do turecké politiky trochu ženskosti. Žádáme snad mnoho?“

Reformy na papíře a v realitě

Od založení republiky v roce 1923 Mustafou Kemalem formovaly tureckou společnost odvážné sekulární reformy. Týkaly se i postavení žen, ovšem jejich participace na životě společnosti má hlubší kořeny. Ještě v době, kdy bylo Turecko součástí Otomanské říše, přesněji před pěti staletími, zde existovaly vyšší školy a univerzity pro privilegované ženy. I díky nim se později mohla mladá Turecká republika pochlubit prominentními protagonistkami, které hrály nemalou roli při jejím zrodu a v raných letech její existence. Ještě před založením republiky existovalo také mnoho ženských spolků, jejichž cílem bylo poskytnout patřičné vzdělání daleko širšímu počtu žen. Snahy těchto spolků byly zaměřeny především na oby-

vatelky tureckého venkova, které byly a stále jsou v nemalé míře negramotné. Úloha, kterou těmto ženám přisuzuje tradiční patriarchální společnost, tedy obstarávání domácnosti a péče o děti, však byla a nadále zůstává málo otřeseným tabu.

Se založením Tureckého státu bylo oficiálně vyhlášeno, že ženy mohou požívat stejných práv jako muži. Uplatňování islámského práva v rámci otomanského impéria však zapustilo v turecké společnosti pevné kořeny. Kemalovy reformy a zemské právo, jež nahradilo starý otomanský systém, měly na papíře ženy „absolutně“ osvobodit od všech přetrvávajících pout a závazků vůči maskulinní společnosti. Ženy se mohly svobodně rozhodnout, zda chtějí nosit šátek. Byla ustanovena naprostá rovnost mezi partnery v manželském svazku, byl povolen rozvod v případech, že manželství neplní svou funkci, v dědickém řízení byla ženám poskytnuta stejná práva jako mužům. V neposlední řadě pak ženám bylo povoleno vyvíjet politickou činnost. Zemský zákon z roku 1926 zrušil také polygamii a zapuzení žen, na které padlo podezření z nevěry.

I když byl odpor proti těmto změnám značný, pro velký okruh tureckých žen se reálně rozšířila možnost prosadit se ve veřejné sféře, zvýšily se jejich šance jako uchazeček o zaměstnání a výrazně vzrostlo procento vzdělaných žen. Nejúspěšnější ženy dokonce získaly ekonomickou nezávislost a prosadily se ve vyšší politice.

V současném Turecku tvoří ženy plnou třetinu z celkového počtu lékařů. V justiční a pedagogické sféře je situace obdobná. Dramatický profesní růst žen bylo možné zaznamenat především od osmdesátých let minulého století. Vzniklo také velké množství ženských nevládních a charitativních organizací i genderová výzkumná centra. I přes zvyšující se podíl žen na chodu turecké společnosti ale jejich diskriminace v různých oborech činnosti přetrvává.

Na místní úrovni a nalevo

Zvlášť zajímavou kapitolou je v tomto ohledu participace žen v turecké politice. V roce 1934 získaly ženy právo volit v národních volbách. Na politickou činnost se v Turecku často vynakládají nemalé osobní finanční prostředky, které zde většina žen samozřejmě nemá. Stále také převládá názor, že politika je čistě mužskou doménou, neboť je zapotřebí tvrdých loktů i praktik a také mnoho času. Většina žen v Turecku si však přesto myslí, že by jim politická kariéra nepřekážela v rodinných povinnostech, a poukazují na konkrétní případy.

Tureckým ženám byl umožněn vstup na parlamentní půdu ve stejném roce, kdy získaly volební právo. Mustafa Kemal tehdy tímto populistickým gestem čelil obvinění z nezákonných politických praktik. Šlo ale opravdu pouze o gesto a nepříliš přesvědčivou kosmetickou úpravu. Ve stejné době však začaly také vznikat první ženské politické strany, jejichž činnost a vliv ale byly omezeny především na sociální a charitativní oblast.

Do devadesátých let minulého století tak zastávalo jen pět žen postupně deset ministerských pozic v různých vládních koalicích. Obecně lze tvrdit, že jsou ženám více otevřené malé a spíše levicově zaměřené strany, kdežto vládnoucí seskupení, většinou konzervativního rázu, opanují zpravidla muži. Vstřícnější k političkám je také politika na lokální úrovni. Možná i proto, že tu často běží o řešení převážně sociálních a rodinných záležitostí. O rostoucí roli žen svědčí to, že dnes v Turecku existuje na dvě stě politických stran, sdružení, sociálních a charitativních spolků zastoupených výhradně ženskými aktivistkami. Tyto spolky vyvíjejí trvalou snahu o plnější integraci ženského elementu do mužské, vojenstvím ovlivněné politiky Turecké republiky. Poslední kampaň je ve skutečnosti jen drobnou součástí tohoto úsilí.

Autor studuje dálkově žurnalistiku na FF UP v Olomoci.

par avion

The Moscow Times

Anglicky psaný list The Moscow Times se 25. dubna vrátil ke smrti prvního ruského prezidenta Borise Jelcina. „Jelcin stejně miloval autoritu i svobodu. Znal rozdíl mezi tím, co noviny píší teď a co historie zaznamená na staletí, a netoužil být v učebnicích jako první diktátor Ruské federace. Nerozdal největší firmy v zemi svým kamarádům a nevěznil své nepřátele, nepřevzal kontrolu státních televizí a nepřekroutil perverzně smysl voleb. Za to v televizi z Jelcina dělali blázna a generální prokurátor se hrabal v záznamech tajných služeb a hledal špínu na Jelcinovu dceru. Putin se prý z Jelcinových chyb poučil: televize si z Putina legraci nedělá. Otázkou ale je, co tomu řekne historie,“ míní autor komentáře. Jelcin podle deníku nedokončil rozvoj ruské ekonomiky a nezreformoval tajné služby. „Ale měl svobodného ducha a o svobodu se s námi všemi dělil. Pod Jelcinem zažilo Rusko ve dvacátém století poprvé, co je to svobodná společnost. A tato společnost existuje i dnes, i přes zavírání televizních stanic, přerozdělení významných průmyslových odvětví a agentů tajných služeb v chodbách nejvýznamnějších státních úřadů. Svoboda

je totiž něco, co ani Putin nedokáže znovu znárodnit,“ končí list.

ИЗВЕСТИЯ

Psychologickým faktorem v obchodování s byty se v sobotu 5. května věnoval prokremelský deník Izvestija. „Čím jiným lze objasnit současný fenomén, kdy: za prvé – otázky bydlení jsou stejně jako dřív velmi aktuální, za druhé – příjmy obyvatelstva společně s ekonomikou rostou, za třetí – prostých a pro obyčejného člověka pochopitelných možností uložení kapitálu je málo? Izvestija už psaly, že nemovitosti, jakkoliv jsou žádané, nejsou chleba nebo cukr,“ píší tyto noviny. Podle nich se na trhu s byty v Moskvě strhla válka nervů. Ceny od roku 2005 stoupaly a řada expertů mluvila o nevyhnutelnosti jejich pádu, o krachu celého odvětví. Válku však prý vyhráli obchodníci: ceny nespadly, jen zakolísaly. Deník cituje odborníka na nemovitosti Olega Repčenka, podle něhož situaci definitivně projasnil letošní duben. „Ceny bydlení, jež přeshlapovaly na místě, s příchodem jara nejenže neobnovily svůj růst, ale začaly se čím dál rychleji snižovat. Znamená to, že nynější stagnace moskevského trhu s byty je zcela jinou stagnací, než tomu bylo v roce 2004,“ řekl Repčenko Izves-

tijím. Podle deníku je však stále otázkou, zda se najde víc prodejců, kteří budou nabízet své domy i za snížené ceny, nebo zákazníkům, kteří stejně jako nyní budou trh bojkotovat.

Коммерсант

Prokremelské mládežnické organizace Naši, Mladá Garda a Městnaje ukončily blokádu estonského velvyslanectví v Moskvě, kterou několik dní s požehnáním úřadů udržovaly kvůli přemístění sochy neznámého vojáka a ostatků několika vojáků Rudé armády z centra Tallinu na tamní vojenský hřbitov. Deník Kommersant k tomu 4. května poznamenal, že ačkoliv se záminkou k ukončení akce stal odjezd estonské velvyslankyně na plánovanou dovolenou, protest byl ukončen především proto, aby se mohly vyplnit požadavky světového společenství – proti situaci, kdy ruské úřady excesům před ambasádou nebránily, vystupovaly Spojené státy, Evropská unie i Severoatlantická aliance. „Ještě včera v noci skupina mladých lidí házela na vyslanectví kameny. Viděli jsme dva, jak vylezli na střechu vedlejšího domu a začali házet. Jednou se trefili,“ řekla listu tisková mluvčí hnutí Naši Anastasja Suslovová; „honili je milicionáři, OMON [tj. policejní oddíl zvláštního nasazení] i naši aktivisté, ale podařilo se jim utéct,“ popsala Kommersantu,

jak se Naši distancovali od méně příjemných stránek několikadenní blokády. A jak na celý konflikt reagovali ruští obchodníci? „Přestože se ruská oficiální místa k případné ekonomické blokadě Estonska nevyjadřovala, podnikatelé a firmy v regionech na sebe dobrovolně vzali tuto odpovědnost,“ poznamenává suše deník. A pokračuje informací, že kritika ze strany Západu nezůstala bez hlasité odpovědi. Ruský ministr zahraničí Sergej Lavrov vyzval estonskou stranu, aby se vyvarovala provokací vůči Rusku, žádal vyšetřování smrti ruského občana za nepokojů v Estonsku a možnost přístupu k ruským občanům zadrženým při těchto nepokojích. „Později k večeru přešla ruská diplomacie do protiútoků. Následovala ostrá odpověď Moskvy na výhrady ze strany EU a NATO,“ podotkl list a připomněl slova ruského vyslance u OBSE, který si stěžoval na „hrubá porušování lidských práv v Estonsku, která jsou následkem lhostejnosti EU a NATO. Tyto organizace nabídlý členství zemi, která popírá hodnoty, na nichž stojí evropská kultura i demokracie,“ cituje diplomata Kommersant a končí slovy: „Prohlášení ukazuje, že konflikt s malým Estonskem hrozí přerůst ve velkou konfrontaci Ruska s Evropskou unií a Severoatlantickou aliancí. A o to snad Moskva nyní nemá příliš zájem.“

Z ruskojazyčného tisku vybíral Jakub Dospiva.

Na levém okraji mužského světa

Případ Louisy Hanouneové

Louisa Hanouneová je v arabském světě první a zároveň zřejmě jedinou ženou, která kandidovala na prezidentku. Její příběh v mnoha ohledech odráží i vývoj ženské otázky v muslimském Alžírsku během posledních pěti desetiletí.

ZDENĚK BERÁNEK

Před třemi lety se Louisa Hanouneová, šéfka Strany pracujících (PT, Parti des Travailleurs, Hizb al-cUmmál), stala na několik dní předmětem zájmu globálních médií. Ohlásila totiž svou kandidaturu na prezidentský úřad Alžírské lidové demokratické republiky. Vznikla tak teoretická šance, že by se do čela země s tradičně patriarchálním uspořádáním společnosti postavila žena. Zároveň by se tak Louisa Hanouneová mohla stát první prezidentkou v arabském světě. Senzace se ale nakonec (podle očekávání) nekonala a vítězem voleb, o jejichž regulérnosti lze pochybovat, se stal dlouholetý obyvatel nejvyšších pater alžírské politiky Abdalazíz Buteflika.

Boj za nezávislost

Dcera chudých rolníků z oblasti Jijelu na východě Alžírsku se narodila jen několik měsíců předtím, než vyhlásila Fronta národního osvobození v listopadu 1954 válku francouzskému kolonialismu. Africký kontinent se tehdy začal probouzet k novému životu a mnozí optimisté doufali, že spolu s útlakem západních velmocí zmizí i staré společenské uspořádání. I Fronta národního osvobození slibovala po získání nezávislosti rozsáhlé změny v hospodářské a společenské sféře. Rozsáhlá účast žen jak na logistickém zajištění odboje, tak přímo v bojových operacích proti francouzským bezpečnostním složkám pak měla být předzvěstí rozsáhlého rozšíření jejich participace na veřejném životě.

S účastnicemi alžírské války za nezávislost se podle vlastního vyprávění setkala i Louisa Hanouneová. Její rodný dům se předtím, než byl Francouzi vyhozen do povětří, stal úkrytem partyzánského oddílu. Tehdy údajně poprvé viděla malá Louisa nějakou ženu psát. Sama se pak ihned po skončení války v roce 1962 stala ve své rodině první dívkou, jež začala navštěvovat základní školu.

Iluzorní změna

Podoba nezávislého Alžírsku byla po získání nezávislosti dána poměrem sil mezi dvěma vzájemně soupeřícími proudy uvnitř národněosvobozeneckého hnutí. Velmi zjednodušeně můžeme první z nich označit jako proud sekulární, který své požadavky formuloval v rámci západních republikánských ideálů či v souladu s levicovými doktrínami. Druhý proud, jehož síla byla v době získání nezávislosti velmi omezena, se odvolával spíše na islámské hodnoty a příslušnost k arabsko-islámskému kulturnímu prostoru. Výsledným kompromisem byla ústava, jež se sice dovolávala islámu jako zdroje duchovní síly v boji proti kolonizátorům a hlásila se k arabství, avšak také zavazovala příští vlády k budování sociálně spravedlivé společnosti, přičemž explicitně zdůrazňovala rovnost práv a příležitostí u obou pohlaví.

Mladé Alžířanky tak mohly, podobně jako za doby koloniální nadvlády, navštěvovat střední i vysoké školy, ovšem s tím rozdílem, že jim nezávislost měla otevřít cestu k daleko širšímu uplatnění. Studentský život na univerzitách navíc mnohým ženám poskytl iluzi možnosti angažovat se v celospolečenských, ba i v celosvětových problémech. Mladá studentka práv Louisa Hanouneová tak v kampusu univerzity v Annabě debatovala o pokroku, socialismu a spravedlnosti a demonstrovala za práva Palestinců, Vietnanců či jihoafrických černochů.

Na první pohled se skutečně mohlo zdát, že postavení Alžířanek ve společnosti se pod-

Vzácný okamžik alespoň zdánlivé rovnosti pohlaví v politice – jednání v alžírském parlamentu. Foto archiv autora

statně zlepšilo. Na Francouzi uvolněná místa učitelů masově nastupovaly alžírské absolventky pedagogických fakult, mladé ženy obsazovaly i místa v nově budovaných továrnách a během národních svátků byla celé zemi připomínána jména Hassiby ben Bouali či Zohry Driff – hrdinek války za nezávislost.

Ve skutečnosti se ale jednalo pouze o fasádu. Při detailním pohledu na statistické údaje a sociologické výzkumy je zřejmé, že se situace žen v nezávislém Alžírsku nijak zásadně nelišila od koloniálního období. Je pravda, že mnoho žen pracovalo ve státní správě, ve školství či v průmyslu, jejich zastoupení v lokální či celostátní politice však bylo mizivé. To by ještě Alžírsko nijak zvlášť neodlišovalo od některých evropských zemí, byly tu však další faktory. Kupříkladu stále legální polygamie. Ta se sice celkově týkala jen asi dvou procent ženatých mužů, nicméně v některých zemědělských oblastech měl více než jednu manželku každý třetí muž. Detailní průzkumy zaměstnanosti žen pak ukázaly, že většina Alžířanek skutečně určitou část života pracuje (mimo domov), avšak ve většině případů jde jen o relativně krátké období mezi zakončením vzdělání a svatbou. O existenčním osamocení u většiny ženské populace těžko mohla být řeč.

Radikalizace

Patriarchální uspořádání společnosti se samozřejmě odráželo i ve složení a fungování alžírských elit, pro které rozhodně nebylo prosazování rovnosti pohlaví prioritou. Dosud relativně umírněné bojovnice za práva žen se tak podobně jako jiné opoziční skupiny dále radikalizovaly. Patřila mezi ně i Louisa Hanouneová, členka Socialistické organizace pracujících. Spolu s jinými se účastnila protestů proti novele zákona o rodině, který nejen že nepostavil polygamii mimo zákon, ale navíc pro některé právní úkony stanovil pro ženy instituci mužského poručníka. Během protestů byla Louisa Hanouneová roku 1986 zatčena a strávila půl roku ve vězení.

Nová etapa života se pro ni otevřela po roce 1988, kdy musel režim ustoupit tlaku sekulární i islamistické opozice a povolit existenci politických stran. Stála u zrodu nově vytvořené Strany pracujících (PT) a záhy se stala její mluvčí a faktickým lídrem. Stranu založili sekulárně zaměření aktivisté, především členové odborů, ale i dělníci či drobní rolníci. Důležitým vkladem byla samozřejmě i dřívější příslušnost její šéfky k feministickým sku-

pinám. Program strany, jež bývá označována jako trockistická, je však mnohem spíše zaměřen na ekonomické problémy. Od začátku devadesátých let tak ostře vystupovala proti privatizaci a přílivu zahraničních investorů, tedy opatřením, jež alžírská vláda přijala po krachu centrálně plánované ekonomiky v souladu s doporučeními Mezinárodního měnového fondu a Světové banky.

Boj proti privatizaci, za mír a ženská práva

Boj za rovnost obou pohlaví sice zůstával součástí programu PT, byl však zastíněn výše zmíněnými požadavky. Od radikálních feministek se navíc PT v čele s Louisou Hanouneovou odlišovala i postojem vůči radikálním islamistům, kteří tehdy v rámci boje s armádou útočili i na civilní obyvatelstvo. PT se jasně stavěla proti vládní politice jejich „totálního vyhlazení“ a účastnila se jednání, která roku 1995 vyvrcholila dohodou sekulárních a islamistických opozičních stran v sídle římské katolické komunity Sant'Egidio.

Skutečný vliv politických stran nicméně zůstává v Alžírsku, podobně jako v dalších arabských zemích, kde existuje multipartismus, velmi omezený. PT navíc patří mezi těmito stranami k těm slabším. Její elektorát se rekrutuje z řad sekulárně smýšlejících obyvatel velkých měst. Velkou část z nich ovšem může odrazovat radikálně levicový program. Pokud nebudeme brát v úvahu sporné výsledky voleb (ve zmiňovaných prezidentských volbách roku 2004 získala Hanouneová údajně pouhých 1 procento hlasů), o omezeném významu strany svědčí dosti skromná členská základna a organizační struktura, kterou naprosto nelze porovnat se stranami umírněných islamistů nebo dokonce se stranami prorožimními.

Osobu předsedkyně navíc jednoznačně handikapuje její pohlaví. Jak již bylo naznačeno, v severoafrickém regionu je prostor vyhrazený ženám stále často vyznačen stěnami domu či bytu. Pro své politické soupeře tak Louisa Hanouneová není ani tak partnerem k dialogu či dokonce hrozbou, ale mnohem spíše kuriozitou, kterou rádi dávají k lepšímu při neformálních hovorech se západními novináři. A nic na tom nemění ani fakt, že PT je takřka jedinou opoziční politickou stranou v Alžírsku, která je schopna jednoznačně formulovat svůj program, aniž by se vymezovala jazykově, regionálně či nábožensky.

Autor je doktorand na Ústavu Blízkého východu a Afriky FF UK.

Dvě povídky / Magdaléna Platzová

Pokračování ze s. 1

Ale při té vážnosti jsem si připadal trapný a styděl jsem se. Zatímco ona do svých slov vstupovala celá, já jí vždy něco zamlčel.

Z hospody jsem vyšel po půlnoci. Rozhodl jsem se jít domů pěšky. Po zdech domů a po chodnících kmitaly stíny, přes měsíc spěchaly rychlé mraky. Vzpomněl jsem si, jak jsi mívával takové větrné noci rád, a že je to právě rok. Začal jsem s tebou hovořit.

Rozhovor s mladou inteligentní dívkou, říkal jsem ti, je velmi osvěžující a zároveň bezútěšný. Je totiž nemožné doufat, že by mě někdy mohla úplně pochopit, aniž bych se jí zošklivil. To ze mne nemluví komplexy, vždyť mne znáš. Nepřipadám si o nic horší než druzí, jen chci říct, že od jistého věku jsme v očích mladých, krásných a bystrých lidí ubozí všichni, pokud si nedáme pozor. Každý věk snese jinou míru odhalení.

Pokračovat v rozhovorech s Lucií bych tedy mohl jen za cenu zastírání a manipulace, směl bych se přiživovat na jejím mlá-

dí a sám ze sebe ukazovat jen to, co pečlivě vyberu a uznám za vhodné. Asi by mi na to nepřišla, ale nebylo by to příliš namáhavé? Ano, namáhavé!

Ona to, Milane, pochopí jinak. Jestli jí po dnešním večeru nezavolám, bude si myslet, že mám strach z toho, co by se mohlo stát. A já naopak mám strach z toho, že by se nemohlo stát vůbec nic.

„Ale za pokus by to stálo, ne?“

Ptal jsem se sám sebe, jako bych já byl ty. Dělavám to docela často, když jsem opilý.

„Ty to nechápeš? Bojím se, že se se mnou nechce milovat.“

Chci se tě zeptat na jednu věc:

Připomeneš mi, Milane, kdy jsme ty, já a naši přátelé přestali mluvit vážně? Ve které fázi jsme začali zlehčovat všechno, včetně nás? Odkdy jsme nedokázali bez ironie vyslovit určitá slova? Já se o to dnes večer znovu pokusil, upřímně, navzdory trapnosti. A všiml jsem si, že ta dívka, Lucie, mne poslouchala nějak příliš pozorně. Jako bych byl cizinec přicházející z jiné planety a ona

se mě snažila pochopit, protože to pro ni mohlo být poučné, rozumíš? Její pootevřená ústa a nachýlený trup, celé to matné bílé tělo vyjadřovalo snahu. Cítil jsem se velice sám.

Myslel jsem na tebe.

Jak jsi vloni, právě touhle dobou, vyšel z bytu a zamkl za sebou dveře. Dal ses dolů známým schodištěm, ale v jednu chvíli, na odpočívadle, místo toho, abys pokračoval v cestě, jsi otevřel okno a skočil.

Rád si představuju, že to okno už bylo otevřené. Že bylo nízké a velké, takže jsi jím mohl projít pohodlně jako dveřmi. Tvoji smrt bych chtěl chápat jako spontánní čin. Ale děje se něco s přímostí myšlenky?

Nejdřív jsi musel na zem odložit svou koženou ohmatanou tašku. Potom otočit klíčkou a vši silou jí trhnout. Musel jsi vylézt na rám, který byl spuchřelý. Možná ti sklouzla noha a ty ses pokusil znovu. Sundal sis brýle? Jistě jsi tu možnost alespoň uvážil.

Víš, teď mě napadá, že právě tyhle hrboly, okliky a zadrhnutí a také ta velká únava z nich jsou tím, co jsem Lucií zamlčel.

Dobřej život

Oběma rukama mi odstrčila hlavu a sevřela nohy.

„Nemůžu!“

Teda to už jsem byl vážně naštvanej.

Nechci se chlubit, ale s holkama to umím, s Veronikou jsem se seznámil odpoledne a večer už jsem ji měl. Je to dobrá holka. Rád ji píchám ze všech stran a úhlů, ale nejradši zezadu.

Kromě šukání děláme spoustu jinejch věcí, nejčastěji chodíme do lesa a do kina, je to luxus, kterej si dopřávám. Do kina a potom na pivo. Když je těch bijáků a piv víc za sebou a je ke konci měsíce, musím si vybrat v práci zálohu, a když už je vybraná, zajít do banky a vytáhnout něco z nedotknutelnýho konta po babičce, na kterým už toho teda moc nezbejvá. Nemám žádnou skvěle placenou práci, jsem osvětlovač v televizi. Pro jednoho to vystačí, ale dva z toho vyžijou jen tak tak, vlastně spíš ne.

Veronika je femme de luxe, jak říkával můj děda, taková ta holka, co jí nemůžete koupit nic úplně levnýho, protože jí to nesluší, holka, co na ni jdou jen poctivý věci, zlato a tak. Je to velká ženská s dlouhejma nohama, jakou jsem si vždycky přál mít, a nevádí mi, že stojí peníze, fakt ne, kdybych na to měl, zabalil bych ji celou do kůže a hedvábí a pak to z ní zase strhal a píchal ji, až by vypustila duši.

Teda vadí mi, že se vůbec nesnaží sehnat si práci. Jasně, že by to pro ni jako pro cizinku bylo těžší. Ale i kdyby měla jít mejt nádobí, pomoci by mohla. Místo toho píše teze, žádá o stipendium a chce jít studovat. Tím mi teda leze na nervy. Už přece vysokou má, tak o co jí jde? O blbej doktorát? Všechno to intelektuálský pinožení mě štve. Já vysokou nemám, ale mám dobřej život.

Zajímá vás, co si myslím? Všechno studium z knih je k ničemu. Platí jen to, co si člověk vydře sám, sám ze sebe. Vyrůst třeba pokrouceně a nehezky, ale sám. Uhlazenost se mi hnusí i všechno, co jde moc snadno, a z Veroniky tuhle snadnost, nebo co to je, cejtim, prostě to má. Například umí tři cizí jazyky a myšlenky ji napadají samy od sebe, zatímco já na ně musím dlouho čekat, různě je překuchávat a obracet, aby ze mě vypadlo něco, co má hlavu a patu. Taký nikdy není opravdu trapná, alespoň já ji přitom neviděl. Možná je to tím, že je z takzvané dobré rodiny a já jsem křupan, s matkou, co neměla ani střední, a otcem zámečnickem, kterej se jednoho dne před dávnými lety udusil vlastním vztekem. Můj otec, a víc o něm mluvit nebudu, podědil zámečnickou dílnu po dědovi a nikdy si netroufl se na ni vykašlat. Proběsnil celej život v pustým, hnusným, malým městě na jihozápadě a chtěl po všem, co nemohl mít, si vyběhl v chronicejch nevěrách. Taký namaloval jeden obraz, je na něm tlustá mříž. Trochu moc popisný, já vím, nicméně je to jedinej obraz, kterej kdy vytvořil, a moje matka ho má pověšený v kuchyni.

Matka má přitele, žijou spolu spokojeně v domě, kterej táta vybudoval. Součástí domu je kamenná věž. Když zrovna nelítal za ženskéjma, tahal kameny, přitesával, řezal trámy, hobloval. Zámečnickou dílnu přenechával tak dlouho jinejm, dokud nezkrachovala, načež ho kleplo. Věž je to nejpěknější, co po sobě nechal.

Mám jeho kutilství v krvi. Ještě jako kluk jsem si na našem pozemku postavil dřevěnou boudu a jednou, až budu mít víc peněz, chtěl bych si koupit kus půdy někde v lesích

a takovou boudu, jen větší, postavit tam. Myslím, že není nic lepšího než si holejma rukama postavit dům. Zatím vyrábím alespoň nábytek. Postel na šukání, stůl na psaní. Hotový věci nebarvím, dřevo mám rád nahý.

Čím dýl s Veronikou žiju, tím jsem spokojenější. O některých věcech už vůbec nemluvíme a tak to má být. Ráno vstávám první. Uvařím čaj i pro Veroniku a pak spolu snídáme. Je to trapný, ale ten kousek chleba s Nutellou, kterej si namáčím do čaje, si nemůžu odpustit, a nemám rád, když Veronika nevyleze z postele a nechá mě jíst samotnýho. Stejně je celý den doma, potom si může zas lehnout. Nic po ní

nechci. Žehlím si sám, uklízíme společně, takže jen nakoupí a uvaří večeri, což se jí pokaždý taky nepodaří. Zase má jiný přednosti. Když už jsem u toho, musím říct, že na tom něco je, když na vás doma čeká ženská, co nikam nechodí. Odpočínutá ženská, která vás nemůže jen tak odmítnout, jestli víte, jak to myslím.

Co moje holka celý den dělá, ptáte se? Píše teze a prochází se. Taky dost čte. Já nejsem žádný primitiv, mám knihy rád. Teda nehlutám je jako Veronika, ale čtu poctivě a o přečteným přemýšlím, nebo spíš sním. Já vůbec věřím spíš na sny a přemýšlím informací, kterejma mě někdy Veronika častuje,

mě otravuje. Už jsem jí zakázal, aby mi při procházkách vyprávěla, kterej strom zasadil kterej král a z kterého století je každé barák, na kterej natrefíme. Fakta mi překážejí, nemůžu si pak představovat svoje.

Kupuju hlavně pejprbky za pět euro, nejvíc povídky a básně. Mám už všechny sbírky Alberta Moravii a celého Maupassanta, i když u něj si člověk nikdy není jistý, kolik toho naškrábal. Ty dva mám nejradši, protože věděli, co je to dobrý život. Z básní Rimbauda. Z filozofie, což je Veroničin obor, jsem toho moc nečetl. Před pěti lety jsem objevil knížku jednoho Američana, jmenuje se Thoreau, a s tou si vystačím. Nemyslím, že byste ho mohli znát. Byl to chlápek, kterej poslal do háje všechny školy a tituly a zdechnul se do lesů.

Někdy, když zrovna nešoustáme, si večer s Veronikou v posteli nahlas čtem. Chvilí já, chvíli ona. Pak zhasnem a spíme. Takový věci, podle mě, patří k dobrému životu. Nebo nedělní trh. Pořádně se vyspat, vykoupat se, nasnídat a potom se s velkým košíkem loudat do města. Nakoupit všechno pěkně čerstvý, sednout si v kavárně na zahrádku, dát si pivo. Loudat se domů a vařit oběd, potom se natáhnout, zašukat si, jít na procházku a večer do kina, anebo si pozvat kamarády, to je taky dobrý život.

Anebo výlet k moři.

K dobrému životu rozhodně nepatří odstrkovat chlapovi hlavu.

Ten večer jsem přišel domů jako obvykle a Veronika nikde. Stává se to, když špatně odhadne čas a zdrží se v samošce nebo venku. Ukrojil jsem si kus chleba, pustil si Queeny a natáhl se na kanape. Někdy je taky pěkný být chvíli sám.

Jak jsem tak ležel, začal jsem si představovat, co všechno s Veronikou udělám, jen co se dostaví.

Jenže když přišla, chtěla si povídat.

Řekla, že byla v knihovně a prohlížela si tam nějakou knihu fotografií z domů smrti, který založila matka Tereza v Kalkatě. Dobrovolníci a jeptišky tam pečují o umírající lidi, co nemaj kam jít. Ještě neviděla tak hrozný téma v tak úžasným provedení, prej v té knihovně brečela.

Potom jsme vařili večeri, ale jedl jsem sám, Veronika se celou dobu tvářila, jako by spolkla nějakýho hnusně velkýho brouka. Po večeri jsem se s ní chtěl mazlit, jenže mě odstrčila.

Když mě odstrčila i v posteli, dostal jsem chuť ji praštit.

„Co je?“

„Ty fotky,“ řekla. „Pořád je před sebou vidím.“

„Proč se na takový věci koukáš, když jsi tak precitlivělá?“

Praštil jsem do polštáře. Nenáviděl jsem tu holku, která mě kvůli nějakým fotkám odstrkovala od svojí kundy, fakt že jo.

„Co na ně koukáš?“ Zařval jsem.

Zřejmě jsem jí připadal směšnej.

Sebral jsem deku a odešel do obývacího. Nepřišla.

Druhej den byla sobota, měli jsme naplánovaný výlet k moři.

Seděli jsme proti sobě u snídaně a já jí navrhnul, jestli nechce ještě odpoledne sednout na autobus a odjet domů.

Koukala na mě: „Jak to myslíš?“

Krčil jsem ramenama: „Rozhodni se sama. Nejsem žádný tvůrčí fotr, ani zaopatřovací ústav. Jestli už mě nechceš, jestli se ti hnuším, tak bys udělala líp, kdyby ses vrátila k mamince.“

„Přece jsem ti to vysvětlila.“

„Nejsem blbej.“

Začala brečet.

Podíval jsem se z okna, byl krásnej zimní den.

„Tak jo,“ povídám, „jdi se sbalit.“

V autě mi zase vykládala, jaké na ni udělala ta kniha dojem, prej si vůbec není jistá, že se už brzy nesebere a neodjede do Indie.

„A co doktorát?“ Přišlo mi to legrační. Na něco takovýho je potřeba jiný formát, ne Veronika. Tý stačí pobřečet si nad fotkama.

Nejdřív ze všeho jsme hledali nocleh. Nakonec to byla taková myši díra, ale levná, s vyrudivým sametem a prošlapanejmá běhounama. Nábytek musel pamatovat ještě Maupassanta, kterej tu v městečku kdysi pobýval. Abych řekl pravdu, vypadalo to na bejvalej bordel. Odnesli jsme si věci nahoru.

Náš pokoj byl malinký a růžovej, všude kanýry. Madrace byla určitě původní, vysoká a plná propadlin, když jsem na ní vyskočil, rozhoupala se a dábelky zaskřípala. Postel byla tak obrovská, že jsme se kolem ní museli protahovat, a na dveřích, přímo proti ní, veliký zrcadlo. To se mi líbilo. Přitáhl jsem si Veroniku k sobě, byla trochu tuhá, ale nebránila se.

Svlíkl jsem ji a nastavil čelem k zrcadlu. Klečela s roztaženejmá nohama, já si klek za ní a vytáhnul ptáka. Nabral jsem ji, až vyjekla, a začal přirážet, hezky natvrdo. Jednou rukou jsem si ji přidržoval pod pasem a druhou za vlasy, aby neuhejbal. Chtěl jsem, aby to viděla. Mě a sebe, jak ji píchám.

Potom se zase oblíkla a šli jsme se projít na pláž. Drželi jsme se přitom za ruce. Já osobně mám moře nejradši v zimě.

Magdaléna Platzová (nar. 1972) vystudovala filosofii na Karlově univerzitě v Praze. Působila jako herečka, novinářka a překladatelka na volné noze. V letech 2001–04 pracovala jako literární redaktorka. Je autorkou tří divadelních her. V roce 2003 jí vyšel soubor povídek tematicky vázaných k chorvatské Dalmácii – Sůl, ovce a kamení. O rok později vydala novelu Návrat přítelkyně; loni vyšel její román Aaronův skok.

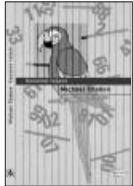
Dita Pepe: Z cyklu Autoportréty s muži, 2003

galerie

Inscenované portréty a především autoportréty Dity Pepe (nar. 1973 v Ostravě) patří k nezapomenutelným fotografickým událostem konce devadesátých let. Příběh podivně vážného zasazování sebe samé do více či méně kýčovitého, a tedy šťastně uceleného prostředí, střídání masek a kostýmů podle daného estetického schématu je provázáno s tématem autorčiny magisterské práce „Fotografie jako forma terapie“, ale především s jejím dlouhodobým uměleckým plánem. Citově zabarvená a pečlivě provedená infiltrace do cizího životního konceptu s sebou nese nebezpečnou hru s identitou. Vybrané ukázky v této galerii A2 pocházejí z pozdějšího cyklu Autoportréty s muži (2003). Podtržená umělost životů (naaranžovaným pozadím snímku, pohlednicovým koktejlem umělého i denního světla, jedovatostí barev, aluzivní kompozicí) vyvolává zároveň údiv, smích a komplikované pochybnosti o vlastní... póze?

Libuše Bělunková

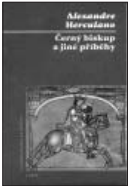

Michael Chabon
Konečné řešení – detektivní příběh
Přeložili David Záleský a Markéta Záleská
Odeon 2007, 112 s.

Staroba a pátrání. Jednoduchá, čistá variace romanopisce Chabona (Úžasná dobrodružství Kavaliera a Claye – Pulitzerova cena; česky Odeon 2004) na téma poslední případ Sherlocka Holmese se vyznačuje uměřenou hravostí, něžným vtípem a stínem sentimentu. Téměř stoletý hrdina novely je zde nazýván pouze stařec, má však veškeré Holmesovy atributy. Zápletka není překomplikovaná a v řešení případu ukradeného papouška hraje nejvýraznější roli detektivova intuice, náhoda a násilná logika. Chabon, milovník temných kriminálních příběhů (viz seznam jeho oblíbených autorů žánru na konci knihy), tu na pozadí druhé světové války zálibně rozvíjuje zbylý pach anglické imperiální důstojnosti a zároveň starce mučí familiérní blízkostí neuspěchané smrti. Holmes drží svůj zakonzervovaný svět nedůtklivě pohromadě (motiv péče o staré úly; vzpomínky na síť informátorů-včelek), do čehož vpadají slova o židovských uprchlících a obrazy válečného zázemí. Jediný, kdo se tu ničemu nepodivuje a prostě koná, je papoušek. Když je třeba, převezme i roli vypravěče. Záměrná narativní doslovnost a literární uhlazenost Chabonova textu (pocty A. C. Doyleovi) o starobním pátrání (2004) vynikne na pozadí jiné knihy, již nedávno vydal též Odeon, Dürrenmattova absurdního fragmentu detektivního románu Penzista (rozepsan 1969).

Libuše Bělunková

Alexandre Herculano
Černý biskup a jiné příběhy
Přeložila Irena Kurzová
Torst 2006, 118 s.

„Vy, kteří nevěříte na čarodějky, na bludné duše ani na ďáblovy kousky, přisedněte si pěkně se mnou ke krbu a já vám povím příběh dona Dioga Lopese, pána z Biskaje.“ Takto by mohlo znít autorské pozvání k výboru próz uvedenému v rámci Lusobrazilské knihovny Torstu. Jeden z představitelů portugalského romantismu, historik, prozaik a básník Alexandre Herculano (1810–1877) se ve svém díle snažil posílit národní uvědomění a oživit tradiční morální hodnoty. Jak vysvětluje autorka studie Silvie Špánková, jeho prózy se blíží romantickému palimpsestu, vícevrstevné struktuře pravdivého a pravděpodobného, v němž je původní záznam události přetvářen dle ideálů romantických. Předkládané příběhy proto těží tematicky i žánrově z dědictví středověku (Zpustošení Áurie – španělská legenda, Paní Kozonožka – žakérova romance, Zavražděný mistr – z templářské kroniky, Boží soud – ze španělské kroniky), ale pohnutky a povahy postav jsou blízké i dnešnímu čtenáři. Herculano čerpá náměty z kronik, lidových příběhů či žakérských písní, líčí boj dobra a zla, nenávisti a odpuštění a najdeme zde i motivy typické pro baladu (porušení slibu a trest). Uvedené dílko se čte s chutí nejen u krbu – podíl na tom má i živý překlad, zasvěcená studie a podrobné kalendárium – doufejme proto v brzké pokračování této edice.

Anna Vondřichová

Mircea Eliade
Paměti
Přeložil Jiří Našinec
H&H 2007, 592 s.

Mirceu Eliadeho u nás známe jako autora románů, povídek i studií o historii náboženství. Pestrou paletu aktivit, jimiž se Eliade zabýval, ukazují i jeho právě vydané Paměti, de facto nedokončené deníkové záznamy. Popisují autorův život od indických jógových zkušeností přes diplomatickou dráhu po univerzitní kariéru, úvahy o ženách se mísí s kosmologií, nahlédneme i do zákulisí vzniku Eliadeho textů. Po vlastních zkušenostech 20. století nám může být blízký Eliadeho smutný pohled na Rumunsko, zemi, která byla semleta „mlýny dějin“ a vyjma krátkého období se potácela od totality k totalitě. Eliade nebyl v těchto procesech jen glosátorem, ale sám se angažoval, na jedné straně napadán tradicionalisty jako modernista, na straně druhé vždy věrný pravoslaví a po určitou dobu dokonce příznivec Železné gardy, jejíž činnost pro něj byla jakýmsi mysticismem (překladatel Jiří Našinec doplnil knihu doslovem, kde se důkladněji zabývá právě tímto aspektem Eliadeho života). Paměti jako celek mají ale jeden vážný problém. Z textu není jasné, nakolik ho autor vytvářel pro sebe a nakolik pro širší publikum. Na rozdíl od životopisů psaných třetí osobou jsme zde zaplaveni podrobnostmi a lidmi, o nichž nic nevíme (v současnosti by takový obsah patřil někam do internetového blogu). Kniha se nedá označit právě za čtivou, určena je vážným zájemcům o Eliadeho život.

Pavel Houser

Libor Nedorost
Češi v 1. světové válce, 3. díl – Do hořkého konce
Libri 2006, 299 s.

Posledním svazkem se završila historiografická trilogie Libora Nedorosta o první světové válce. Ten mapuje závěrečné období první světové války na zahraničních bojištích od Brusilovovy ofenzivy, zahájené 4. června 1916, až po poslední záchvěvy války na podzim roku 1918. Připomeňme, že první svazek byl věnován charakteristice rakousko-uherské armády před vypuknutím válečné konflagrace a druhý popis bitev na různých válčističtích Evropy. Celá trilogie si rozhodně vzhledem k rozsáhlosti projektu zasloužila výpravnější vydání nejen po vnější, nakladatelské stránce – třeba pevnou vazbu –, ale zejména důkladnější poznámkový aparát, rozsáhlejší seznam literatury a oddělení seznamu pramenů od bibliografie. Ke konci celé trilogie měl rozhodně být zařazen souhrnný rejstřík, který by pomohl lokalizovat toponyma, jež hrají v knize velkou roli, i propria. Hledám-li odkaz na konkrétní jméno, musím se probrouzdat nejen jedním, ale hned třemi svazky. Silnou stránkou projektu jsou tzv. Alltagsgeschichte, méně už vojenské dějiny, postrádající zařazení do širších obecně historických souvislostí. Výhodou takto pojatých dějin je to, že jsou snosem minuciózně rozpracovaných faktů, avšak tato data často nevstupují do patřičné výkladové perspektivy. Nad faktografickou solidností převládá celková roztržitost. Redakce měla autora přimět k větší kompaktnosti a strukturovanosti celku.

Michal Janata

Alexandra Berková
Magorie aneb Příběh velké lásky
Eroika 2006, 104 s.

Po šestnácti letech se v knihkupectvích opět objevila novela Alexandry Berkové Magorie, v roce 1991 odměněná Cenou Egona Hostovského. Kniha, která v podstatě nemá příběh, nemá děj a i její postavy jsou jen matné, se odehrává v době, kdy, slovy Berkové: „Císařpán nás dobře vedl, ale my špatně šli a čí to byla vina? Naše!“ Novelu autorka dopsala v květnu 1989, v době, kdy spousta lidí čekalo, že musí přijít déšť na suchou krajinu, ale pořad nepřicházel. V době, kdy jsme žili v Magorii, kde „slepý všechny vedl a hluchý k tomu zpíval, voda tekla do kopce a lípa rostla vzhůru kořeny, neschopní týrali schopné a zloději užívali všech poct, ba jeden karabiník byl lépe placen než tučet učitelů“. Berková svými metaforami, obrazy, krátkými pohádkami a příběhy hlavních postav Blanokřídle, Jiřika, Jaryna, Janinky i Bahnoslava Rypce brilantně vystihuje jejího ducha a atmosféru. Na člověka, který tu dobu prožil a pamatuje si ji bez zbytečných příkras a nostalgie, anebo který je s reáliemi doby socialistické alespoň obeznámen, padá při četbě beznaděj, prázdnota a zoufalství. Pro jiného může být Magorie jen snůškou nic neříkajících slov. Čtenáře však nad knížkou může mýstý i lehce zamrazit. Mnoho obrazů, příběhů a charakterů totiž úspěšně dokumentuje i situace současné.

Leoš Kyša

Mystika a reformace – Theologia Deutsch, text a dějinný kontext
Přeložil Martin Žemla
Vyšehrad 2007, 259 s.

Pěkně vypravená kniha nám zprostředkovává jedno z hlavních děl křesťanské mystiky, které bylo poprvé vydáno Martinem Lutherem v roce 1518 a které výrazným způsobem ovlivnilo evropské duchovní dějiny. Vyčerpávající úvod k překladu pořídil Martin Wernisch: probírá myšlenky zakladatelů německé mystiky Eckharta, Taulera, Seusa a přechází k Lutherově mystické teologii, aby dospěl až ke Komenskému a Böhmovi, k Barthovi a Tillichovi. Jsou zmíněni i filosof Schopenhauer a religionista Otto, u kterých se také naplno rozezvučela inspirace mystikou, její pohyb k vnitřnímu člověku (jak to chápal již Pavel z Tarsu), který svým probuzeným vnitřním okem duše bezprostředně zří božské bytí. Člověk se zbavuje povrchnosti, egoismu a zajatosti světem, stává se svobodným duchem, a tak se dotýká určitého stupně své dokonalosti, dosahuje heideggerovsky pravého bytí svého i bytí vůbec. Tak zároveň začíná jednat jako působící konkrétní dobro, jedinec posléze vyzařuje klid, pokoj, lásku a spravedlnost. V mystickém duchovním vývoji se otevřený člověk probouzí k určitému vyššímu stupni dokonalosti, a to v zhlédnutí toho, co je zřídlem a počátkem (bytí). V kierkegaardovském paradoxním skoku dosahuje vznešené věčnosti. Mystický text je i kvalitně opoznámkován a nechybí ani jmenný rejstřík.

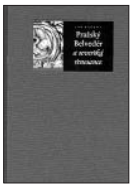
Jiří Olšovský

Majsebuch 2. aneb Kniha jidiš legend a příběhů, jak ji roku 5362/1602 vydal v Basileji Jaakov bar Avraham
Přeložil Jindřich Vacek
Jindřich Vacek 2006, 173 s.

Milovník věkovitých příběhů jistě neodolá knize Majsebuchu. Začte-li se do ní, brzy sezná: lidé se příliš nemění. Formálně upomínají jidiš legendy a příběhy na dobu vytváření základů hebrejské narativní prózy, období babylonského Talmudu, sepsaného kolem roku 500 n. l., ale zřejmě odkazují k časům alexandrijské vzdělanosti helénské doby, a jistě k věku vyprávění o Josefovi a jeho bratrech; jedná se o období asi 1500 př. Kr., kdy v Egyptě vládla 18. dynastie s proslulým faraonem Achnatonem a jeho chotí, ještě proslulejší Nefertiti. Striktně uchovávaná židovská tradice skýtá významný pramen k bádání o starověku. Tematicky se židovské legendy Majsebuchu týkají profánního světského života i duchovní a náboženské intimity; některé zachycují téma biblického krále Šalamouna, jenž byl vedle Alexandra Makedonského nejoblíbenější postavou středověkých vyprávění. Jak anekdotická exempla, tak morality a povídky mají děj realistický, nadpřirozený anebo mystický. Pro české čtenáře má soubor Majsebuchu přitažlivost i tím, že zachycuje dění doby rudolfínské, kdy v Praze působil rabi Löw a nadcházel úsvit novodobého chasidismu. Zachycují však i dění historicky starší od časů vzniku, dobu rabiho Jehudy Chasida, románských básníků, studentů, vládců i prostých lidí, kdy se začínala formovat evropská kultura.

Vít Kremlička

Jan Bažant
Pražský Belvédér a severská renesance
Academia 2006, 384 s.

V úvodu knihy se autor právem podivuje nad tím, že „o pražském Belvedéru se sice zmiňuje každá kniha o Praze či o zaalpském umění šestnáctého století, ale nikdo se jím nezabýval do hloubky“. A právě to se nyní Bažantova obsáhlá kniha snaží napravit a překonat tak dvě předchozí, naprosto nedostačující publikace Belvedéru věnované. Bažant jde do větší hloubky, stavbu systematicky popisuje a zasazuje ji do českého i evropského kulturně-historického kontextu. Napravuje mnohé omyly či legendy, které o stavbě kolují, vykládá a dokládá, co chtěl touto stavbou císař Ferdinand I. říci, co chtěl, aby o něm a jeho době vypovídala do budoucna. Stavba, která upoutá už z dálky při pohledu na hradčanské panoráma, je jedním z prvních ohlasů italské renesance v zaalpské Evropě. „Pražský Belvédér je (...) unikátní stavbou (...) a právě v důsledku této ojedinělosti stál stranou zájmu historiků umění, což je pouze zdánlivý paradox, protože dějiny umění jednoznačně preferují sériovou tvorbu,“ konstatuje autor v závěru knihy, která je bohatě doprovázena ilustracemi a fotografiemi a na konci i podrobným popisem reliéfu. Po jejím přečtení se změní náš pohled na Belvédér, naše poznání této výjimečné stavby, která je dokonalá ve všech svých detailech i v celku, ve své poloze, ve svém vnějšku i vnitřku a ve své výzdobě; která geniálně souzní se záměry stavebníků i panovníka.

Milan Valden

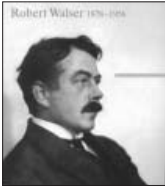
Galina Vaněčková

Letopis' bytija i byta – Marina Cvetajeva v Čechii (1922–1925)

Slovanská knihovna, Dom-muzej Mariny Cvetajevov 2007, 320 s.

Galina Vaněčková se Marinou Cvetajevovou nejenom zabývá: Vaněčková Cvetajevovou žije. Pozitivně se to několikrát jak v literárněvědné, tak ve vydavatelsko-organizátorské rovině projevilo už dříve. Vrcholu však její mnohaleté usilování dosáhlo až v této publikaci. Vaněčková se v ní soustřeďuje na tři roky a tři měsíce (1922–1925), po něž Cvetajevová žila v Praze. Jádrem publikace zabírá zevrubné kalendárium, v němž se den po dni zaznamenává, co Cvetajevová kdy napsala, dopsala či začala psát, ale také s kým se kdy setkala, komu poslala a od koho dostala dopis nebo co se o ní, případně od ní objevilo v tisku. Čtenář – a to i čtenář Cvetajevové obстойně znalý – tak nabývá možnost dotvářet si svou představu o ní, zejména o jejím „českém“ období, hlouběji poznat nejednoduché sociálně biografické zázemí takových opusů jako Poema Hory, Poema Konce a Krysař. Přispívají k tomu i doplňkové texty, zejména velký blok osobních medailonů lidí, kteří pro Cvetajevovou něco znamenali – většinou jde o čelné osobnosti ruské emigrantské enklávy v Praze. Pochvalu si zaslouží bohaté, převážně dobové dokumentaristicky zaměřené fotografické vybavení knihy stejně jako přehled básnických bydlíšť v ČSR, úplný soupis děl, jež u nás napsala, a knih, jež jí v této době vyšly. Otázku zato vyvolává, proč Vaněčková v seznamu doporučené literatury až na dvě výjimky vynechala česká cvetajeviana včetně svých vlastních.

Jiří Honzík

Bernhard Echte

Robert Walser 1878-1956

Přeložil Radovan Charvát

Opus 2007, 47 s.

Brožura vydaná u příležitosti výstavy k 50. výročí úmrtí Roberta Walsera v Galerii Klementinum obsahuje Walserův stručný životopis a bohatý fotografický doprovodný materiál. Jak napsal Jiří Stromšík, lidské i spisovatelské osudy Roberta Walsera jsou čítankovým případem zneužnaného umělce; i když si za svého života získal obdiv F. Kafky, M. Broda a H. Hesseho, až dlouho po Walserově smrti literární vědci uznali, že jeho tvorba patří k základním dílům moderní prózy německého jazyka. Navzdory tomu, že nedávno vyšly český dva autorovy romány a jeden z nich byl čten na pokračování v Českém rozhlasu, u nás zůstává jeho jméno nadále málo známé – i na samotnou výstavu v Galerii Klementinum přišel rekordně nízký počet návštěvníků. Možná ale počet 525 odpovídá okruhu těch, kteří mohou být osloveni autorem odmítajícím „vyběhnout na životní dráhu, která má být něčím velkolepým. Co je na ní velkolepého? Předčasně shrbená záda, pobledlé tváře...“, vyhaslé pohledy postrádající nadšení, vyzáblá čela a vědomí, že jsem nebyl nic než svědomitý blázen.“ Přesto ale Walserův postoj není zatracující, podle Stromšíka se spisovatel díval na měšťácké hodnoty s odstupem a ironií, ale hlavně s provinilým a omluvným úsměvem. Také o Walserově komplikovaném vztahu ke světu lidí spořádaných a usedlých, naplněném konflikty a útěky, svědčí vydaná brožura. Doufejme, že časem ji doplní překlad nějaké z Walserových biografii.

Jan Lukavec

www.kanzelsberger.cz

program literární kavárny
Dům knihy Kanzelsberger
Václavské nám. 4 | Praha 1 | (Můstek)

středa 16. 5. | 10:00 | Dětské dopoledne
pravidelné pásmo poučení a soutěží o ceny pro malé čtenáře

čtvrtek 17. 5. | 17:00 | Eva Pilarová & Josef Fousek
křest knihy Pohlazení s verši Josefa Fouska
a fotografiemi Evy Pilarové

pátek 18. 5. | 17:00 | Jiří Albrecht
autor představí druhý díl své knihy o plavbě kolem světa

úterý 22. 5. | 17:00 | Astra Revival
v jarním dílu hudebních setkávání věnovaném operetě vystoupí
solisté Hudebního divadla v Karlíně Galla Macků a Karel Bláha

středa 23. 5. | 17:00 | Soňa Pavelková
nejmladší finalistka posledního ročníku SuperStar bude
podepisovat svoji stručnou autobiografii o cestě soutěží
i pohnutém osudu

vždy aktuální program najdete na www.kanzelsberger.cz

odjinud

Soubor *Korespondence* T. G. Masaryka a **Karla Kramáře** (ed. Jan Bílek a Helena Kokešová, Masarykův ústav AV ČR 2005) a sborník příspěvků z konference o **Jaroslavu Gollovi** *Jaroslav Goll a jeho žáci* (ed. Bohumil Jiroušek a Josef Blüml, Jihočeská univerzita, České Budějovice 2005) recenzovala v 19. svazku sborníku Z Českého ráje a Podkrkonoší (2006) Eva Bílková.

S časopisem *Čechische Revue*, založeným před sto lety **Arnoštem Vilémem Krausem** (1859–1943), seznamuje Lenka Vodrážková-Pokorná v revui Germanoslavica č. 1–2/2006.

K letošnímu roku **F. X. Šaldy** (22. 12. 1867 – 4. 4. 1937) nasměroval Jan Wiendl studii v Hostu č. 4/2007 Ale sny se slétají jako ptáci k rozsévajícímu (Šalda a Březina – sen o rádu).

Ke **Karlu Hlaváčkov** i **Jiřímu Karáskovi ze Lvovic** jako svým raným čtenářským láskám se přiznal Jiří Suchý v rozhovoru pro Respekt č. 17/2007.

Do dubnového kalendária věstníku židovských náboženských obcí v českých zemích a na Slovensku Roš chodeš zařadil Tomáš Pěkný jubileum básníka a divadelního kritika **Emila Faktora**, pražského rodáka, autora životopisu slavného herce Alexandra Moissiho, jenž nalezl smrt před 65 lety v ložském ghettu.

Z pozůstalosti Jiřího Cieslara otiskly Literární noviny v čísle 15/2007 autobiografický text **Alfréda Radoka** – o jeho uměleckých začátcích u **E. F. Buriana**, Stanislavského pojetí divadla a o nevyužitých nabídkách spolupracovat s **V + W**.

O dramatizaci románu **Bohumila Hrabala** *Obsluhoval jsem anglického krále*, úspěšně hrané koncem minulého roku krajanským Divadlem za rohem v kanadském Vancouveru, referovala v Českém dialogu č. 3–4/2007 Markéta Goetz-Stankiewicz.

Z recenze Jindřicha Černého v Lidové demokracii 26. 3. 1965 o premiéře semaforové inscenace hry **Jiřího Suchého** *Sekta* citovala Marta Švagrová v článku v Lidových novinách 21. 4. 2007 před premiérou „jazzové opery“ Suchého a Šlitra *Dobře placená procházka* v Národním divadle 22. 4. t. r.

Medailon “básníka ticha” **Jana Skácela** publikoval v Duze č. 1 (jaro 2007) Jiří Poláček.

S „bytošně lyrickým básníkem“ **Jiřím Rul-fem**, který zemřel 12. 4. t. r. krátce po svých šedesátých narozeninách, se v Právu 13. 4. 2007 rozloučil Radim Kopáč, v Reflexu č. 16/2007 Ondřej Formánek a v Tvaru č. 8/2007 Pavel Janáček.

Díla **Edy Kriseové**, **Sylvie Richterové**, **Daniely Hodrové**, **Alexandry Berkové**, **Lenky Procházkové** a **Zuzany Brabcové** pojednala Alena Zachová v přehledové studii *Současná literatura psaná ženami* (Češtinář, roč. 17, 2006/07, č. 4, duben 2007).

František Knopp

Velká Británie

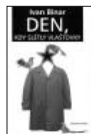
Není to tak dávno, co vyhlásila vítěze porota Costa Book Awards (dříve známé jako Whitbreadova cena), letos jmenovitě Stef Penneyovou a její román The Tenderness of Wolves. Pokud jde o další z řady literárních klání, slavnou Man Booker Prize, boje pro rok 2007 se kvapem blíží – veřejnost již byla obeznámena se jmény 5členné poroty, širší nominace budou známy v srpnu. Mohlo by se zdát, že pro další významnější literární ceny na britském, respektive anglofonním literárním trhu není místa. Podle členů představenstva společnosti Man Group, která již léta sponzoruje právě prestižní Man Booker Prize, tomu tak však není. Nabyli přesvědčení, že anglicky psané literatuře chybí srovnání s literaturou světovou, že omezení jejich Man Booker Prize na literaturu země Commonwealthu a Irska je příliš diskriminující. Proto v červnu 2004 přišli s nápadem založit ocenění nové, které by se tentokrát zaměřilo na „originalitu, na hledání výrazných osobností, jež navýsost při-

spívají rozvoji světové literatury, přesněji na díla žijících autorů, kteří píšou buď v anglickém jazyce, nebo jejichž díla byla do angličtiny přeložena“. Jejich ocenění vzniklo s tím, že se bude konat každé dva roky; tři z porotců, jejichž jména budou vždy zveřejněna s ročním předstihem, pak vždy na jaře následujícího roku vyhlásí 15 jmen, která se následně utkají v boji o titul nekorunovaného krále světové literatury. Vítěz si odnese i rekordní sumu – 60 000 £. Jak zmiňuje John Ezard v deníku *Guardian* ve svém komentáři k letošním nominacím na cenu Man Booker International, již slavný Hemingway kdysi toužil po tom, aby mohl změřit síly s ostatními světově známými kolegy. Čtyřicet šest let po jeho smrti se jeho přání vyplnilo – kromě již tradiční Nobelovy ceny za literaturu se mohou konečně utkat autoři všech zemí světa, píšící nejrůznějšími jazyky a vyjadřující se k nejružnějším otázkám. Záměr je to bezpochyby bohulibý; na druhé straně, podívalme-li se na seznam nominovaných, obzvláště ten letošní, stejně se neubráníme dojmu, že jde jen o jistou variantu slavné starší sestry, tedy Man Booker Prize. Pakliže ještě předloni zářila na nominačním seznamu přinejmenším z poloviny jména neanglicky píšících autorů, letos se mezi renomované britské, americké, kanadské či australské autory prodrali pouze čtyři neanglicky píšící autoři. Otázkou je, zda je potřeba ještě více zviditelňovat dílo takových spisovatelů, jako jsou John Banville, Salman Rushdie, Margaret Atwoodová, Ian McEwan, Chinua Achebe nebo Michael Ondaatje aj., zda Man Booker International trochu nepolevila ve svém záměru představit anglické a americké veřejnosti i literaturu jiných kontinentů, a posílit tak, po čemž volal i sám Salman Rushdie na loňském Pen Voices v New Yorku, podíl překladové literatury na těchto trzích. Letošním cenám Man Booker International se to asi moc nepovede (už jen složení poroty v čele s profesorkou na univerzitě v Princetonu Elaine Showalterovou a s dvěma význačnými osobnostmi světové literatury – Nadine Gordimerovou a Colmem Tóibinem – poněkud snižuje důvěru v nestranost této poroty). Je možné, že porotci půjdou ve stopách prvního ročníku, kdy nečekaně zvítězil albánský spisovatel Ismail Kadaré, a vítězem nakonec zvolí nějaké méně známé jméno (mezi anglicky píšícími autory takové jméno v letošních nominacích opravdu nenajdeme) – konkrétně že sáhnou po některém z oněch čtyř neanglicky píšících autorů, tedy že si vyberou buď Amose Oze, Michela Tourniera, Harryho Mulishe či Carlose Fuentes. Za černého koně soutěže je odborníky považován právě nizozemský prozaik Harry Mulish, ale nic není, podobně jako u Nobelových cen za literaturu, předem jisté. Jak to nakonec dopadne, se dozvíme až počátkem června 2007.

Markéta Musilová

soutěž

Den, kdy slétly vlaštovky

Napište nám, jak se jmenuje pohádková kniha Ivana Binara, která u nás vyšla v roce 2003. Jeden ze čtenářů, kteří správně odpoví, získá knihu Ivana Binara Den, kdy slétly vlaštovky. Uzávěrka soutěže je 16. 5. 2007. Pište na adresu redakce, nebo na e-mail soutez@tydenikA2.cz.

knihy v redakci

Dana Kutálková: Jan Kutálek (1917–1987) / Art D 2007, 88 s. **Paulo Coelho: Čarodějka z Portobella** / Argo 2007, 264 s. **Hynek Bartoš: Očima lékaře – studie k počátkům řeckého myšlení o lidské přirozenosti z hlediska rozlišení duše-tělo** / Pavel Mervart 2006, 285 s. **Brian Azzarello, Jim Lee, Scot Williams: Superman pro zítřek, kniha první** / BB art 2007 **Skruté vrstvy – rozhovory o kulturních a uměleckých aktivitách v Ústí nad Labem a na Ústecku od konce 70. let do roku 2006** / Grafobal Přes 2007, 198 s. **M. Scott Peck: Postel u okna – psychologický román s detektivní zápletkou** / Portál 2006, 397 s. **Lukáš Novotný: Karlovy Vary – Zmizelé Čechy** / Paseka 2007, 73 s. **Prorocství a apokalypsy – novozákonní apokryfy 3** / Vyšehrad 2007, 563 s. **Petr Kouba: Fenomén duševní poruchy – perspektivy Heideggerova myšlení v oblasti psychologie** / Oikymen 2006, 263 s.

Vějíř lady Windmererové A Good Woman

Režie Mike Barker, 2004, 93 min.

Filmaři k adaptacím děl Oscara Wildea bohužel přistupují buď s naprostou pietou, která však výslednému ději neprospěje, anebo se snaží s motivy pohrát po svém. Mike Barker se pokouší vnést do svého „vtipného dramatu“ o záletnících a záletnicích břitký humor anglického literáta, otupuje však ostří melodramatickými úlety směrem do sladkobolného příběhu „jsem tvá matka, ale nemůžu ti to říct!“. Film má tempo právě tehdy, když se nic neděje, pouze sedí a povídá. Strnulý naopak zůstává, když se nám snaží vypravěč sdělovat důležité pochody v duši, intrikuje, prolíná osudy jednotlivých aktérů. Ti jsou povětšinou obsazeni velmi příjemně, klasicky se nejlépe dívá na Scarlett Johanssonovou. Helen Huntová je šarmantní, ale bohužel je její role od ironického Wildeova nadhledu až příliš vzdálená. Opakem jsou mužské party, kdy až na bezvýrazného Marka Umberse jsou páni tím, kdo se stará o dynamiku a vtip filmu. Filmařsky je snímek oku lahodný, sází na kostýmy a romantické scenerie italského pobřeží, využívá měkkého svícení a kontinuálního neviditelného střihu. Hudbou a některými záběry (závěrečný odlet vstříc zapadajícímu slunci!) však dělá z adaptace pouze průměrný titul, kterých bylo a je již dost. Absence bonusů na DVD proto ani nezamrzí.

Lukáš Gregor

Fast Food Nation

Režie Richard Linklater, 2006, 109 min.

Režisér Richard Linklater (autor revolučního Temného obrazu) patří v poslední době k nejpłodnějšímu americkým režisérům s často dvěma filmy ročně. Není pak divu, že některé jeho snímky nejsou nejpovedenější, a k nim patří i Fast Food Nation. Jako by tu navazoval na dokument Super Size Me, když se snaží ukázat, že za hamburgery stojí obrovská mašinerie na zabíjení krav. Linklater jde ale ještě dál, a tak v těchto továrnách na maso pracují vykořisťovaní Mexičané a tím, kdo to může všechno zastavit, jsou uvědomělí studenti. Tyto motivy pak rozvrstvil do tří dějových linií, propojených úspěšným fastfoodovým řetězcem Big One (Macek). Mladý manažer jede zjistit do výroby masa, proč je v něm příliš vysoké procento kravského trusu, skupina mladých Mexičanů se snaží ve stejném podniku vydělat pár dolarů pro spokojenější život a skupinka studentů (zaměstnaných v koncových prodejnách) přemýšlí o tom, jak dát Američanům najevo, že by se měli trochu uskromnit. Zpočátku sice snímek nevypadá tak politicky, s postupem času jsme však svědky stále delších přednášek o tom, jak je vše prohnílé. Škoda, že režisér více nevyužil humoru, takhle snímek vyznívá jako suchopárny dokument pro studenty. Za zmínku stojí překvapivé množství hereckých celebrit (Bruce Willis, Ethan Hawk nebo Kris Kristofferson) ve vedlejších rolích.

Jiří G. Růžička

Spider-Man 3 Activision 2007

PC, Xbox 360

Historie herních adaptací filmových předloh není příliš slavná a téměř vždy šlo o produkty, které pouze sekundovaly hollywoodskému trháku – a podle úspěšnosti filmu samotného pak buď profitovaly nebo se propadly. Spider-Man 3, pokračování osudů Petera Parkera, si hru bezesporu zaslouží, ale že produkční firma Activision ve spojení s vývojáři Treyarch vytvoří něco, co v mnoha směrech přebíjí film, to nečekal nikdo. Hra se definuje jako freeform městská akce, tedy hra s absolutní svobodou pohybu po městě a možností volby dalších úkolů. Jde tedy o koncept Grand Theft Auto s příměsí dramatického vyprávění v jednotlivých misích. Mise jsou řešeny jako uzavřené příběhy v délce přibližně jedné hodiny a zpracovávají jak samotné téma filmu, tak vedlejší motivy z komiksů. Dynamice vyprávění napomáhají časté animace nebo intraktivní scény a – soubor. Možnosti „Spideyho“ jsou téměř nevyčerpatelné, po správně zmáčknutých klávesách vykonává řadu speciálních úderů a s pomocí bullet timeu si nejlepší z nich můžete vychutnat zpomaleně. Do moderní hry se tak dostávají ozvěny propracovaných mlátiček jeden na jednoho, jako byl Mortal Kombat. Směs příběhovitosti, skákání mezi mrakodrapy, animací a akční nirvány působí velmi dynamicky a rozhodně se dá doporučit.

Pavel Dobrovský

Efterklang Under Giant Trees

Leaf Label 2007

Ambientní plochy jsou sice hudební větvi, z níž už bylo odřezáno maximum a teď nezbyvá než experimentovat jen s minimálními možnostmi, jenže projektu Efterklang se i na tak malém prostoru podařilo vytvořit vlastní realitu. Možná trochu písničkářství, možná trochu moderní klasika. Ale určitě je to natolik specifický žánr, že o Efterklang stojí za to se aspoň v téhle krátké recenzi zmínit. Jejich stylu „minutu-smyčce-minutu-klavír-minutu-beaty-a-minutu-zpěv“ sice nepodlehnete tak snadno, spíš vás možná začne pro svou „kolovrátkovost“, kdy skladby celou dobu vycházejí jen z několika zvuků, nudit; ovšem pokud se do pěti nových balad dokážete zaposlouchat, otevře se vám animovaný svět plný anomálií, známý z jejich videoklipů. Zvláštní ruchy zní jako pochodování armády brouků, drnkání na housle zase jako nárazy komářích křídel do hustého kouře nad praskajícím ohněm. I proto má tato hudba jednu zásadní nevýhodu: přes silné mužské vokály ji velmi jednoduše přehluší i tekoucí voda v koupelně. Pět písniček na jejich aktuálním počtu Under Giant Trees je proto přiměřených. Utečou poměrně rychle, přesně v tom okamžiku, kdy byste si chtěli pustit jinou desku. Hudba Efterklang by se dala popsat tím strašným slovem „zajímavá“. Ovšem nevím, jestli to v dnešní době stačí. Jim asi ano.

Ondřej Stratilík

INZERCE

Mrtvý holky

Miloš Urban

Mrtvý holky (Miloš Urban)

www.listovani.cz

13. 5. **Skleněná louka**
Brno, Kounicova 23 20:00
www.sklenenalouka.cz

14. 5. Poetická kavárna **Obratník**
Praha, Jindřicha Plachty 28, Anděl 19:00
www.obratnik.cz

LiStOVáNí.cz a Miloš Urban Vás zvou na křest nové knihy Mrtvý holky!!!

naši partneři:

statutární město Brno

ARGO

kult.

REYVE

ABYRINT

Antonio Fava

BOMBY, PRACHY A LÁSKA!

komedie dell'arte

premiéra: 14. května
15., 16., 21. a 31. května, 7. a 12. června

Komedie, která vás rozesměje, rozpláče, chytne a nepustí! Komedie dell'arte je totiž komická i tragická zároveň, je v ní život v celé své šíři.

ŠVANDOVO divadlo na smíchově

Štefánikova 57, tel.: 257 324 219, 257 318 666, www.svandovodivadlo.cz

Židovské muzeum v Praze / Galerie Roberta Guttmanna

U staré školy 3, Praha 1 – otevřeno denně 9:00–18:00 kromě sobot a židovských svátků

3. května – 22. července 2007

„Od té doby věřím na osud...“

Transporty protektorátních Židů na území Polska v letech 1941–1942

Galerie Roberta Guttmanna

tel.: +420-221 711 511 / fax: +420-221 711 584 / www.jewishmuseum.cz / office@jewishmuseum.cz

With the support of the European Union

Education and Culture

MEZINÁRODNÍ OBĚTEM HOLOKAUSTU

FOUNDATION FOR HOLOCAUST VICTIMS

Claims Conference

The Conference on Jewish Material Claims Against Germany

ועידת התביעות

UNIŠEK – poukázky na kulturu a vzdělání od Chèque Déjeuner. www.seky.cz

Todosch „Ein Magnet schwebt über einer supraleitenden Scheibe in flüssigem Stickstoff“, vernisáž v pondělí 7.5. 19:00 + Guma guar Dj's, **8.5. – 22.5. 2007** **prostorová instalace v galerii NoD**, Experimentální prostor Roxy/NoD, Dlouhá 33, Praha 1, otevřeno denně: po - so 11 - 01, ne 13 - 01, www.roxy.cz

Experimentální prostor Roxy/NoD je provozován za podpory hl. města Prahy

Milíčova 13, Praha 3

www.argo.cz, argo@argo.cz

distribuce www.kosmas.cz

MARGARET ATWOODOVÁ

Penelopíada

Mýtus Penelopy a Odyssea

Přeložila Eva Klimentová, 208 Kč

Nejvýznamnější současná kanadská spisovatelka převyprávěla svoji verzi Homérova mýtu o Odysseově příslušné věrné manželce Penelopě, která na svého muže čekala dlouhých dvacet let. Autorka čerpala i z ústní a místní tradice a soustředila se na vyprávění o Penelopiných rodičích, o jejím životě před svatbou i o svatbě, jakož i na skandální zvěsti, které o Penelopě kolovaly. Po tisíciletí je uctívána coby vzor věrné manželky, která i přes četné nabídky mnoha cítilů počkala na svého muže. Ten po návratu zabije nejen všechny nápadníky, ale kupodivu i dvanáct Penelopiných služebných. Atwoodová se rozhodla vtipně a napínavě podat tuto starověkou epizodu a zcela po svém objasnit, co mohla mít Penelopa ve skutečnosti za lubem.

Kniha je součástí mezinárodního projektu Mýty.

Nostalgická Procházka v novém

Opera očima filmového režiséra

Na konci dubna měla v Národním divadle premiéru Šlitrova a Suchého buffopera *Dobře placená procházka* v režii Miloše a Petra Formanových.

MILAN ČERNÝ

INZERCE

Ateliér Josefa Sudka

PPF

**G.R.A.M.
Wiedergänger
/ Přízraky**

27. 4. — 27. 5. 2007

Ateliér Josefa Sudka

Újezd 30, Praha 1, www.sudek-atelier.cz
Otevřeno denně kromě pondělí 12–18 hodin
Zřizovatelem a provozovatelem je PPF Art

S nápadem pozvat na jeviště Národního divadla matadora semaforické éry přišli Daniel Dvořák a Jiří Nekvasil (funkční období v ND 2002–2006) již v roce 2004, premiéra měla být v červnu 2005 – v koprodukcii domácí operní i činoherní složky. Pro zaneprázdněnost Miloše Formana se však mohla uskutečnit až nyní. Jiří Suchý pro tuto příležitost upravil svoji starší buffoperu *Dobře placená procházka* (prem. 1965, Semafor, režie Ján Roháč). Hudební hříčka Šlitra a Suchého si tehdy vydobyla velký ohlas: hrála se celkem 64krát, jednotlivá hudební čísla nahrál a vydal na gramofonové desce Supraphon a v roce následujícím ji v režii Miloše Formana a Jána Roháče natočila Československá televize.

„Návrat“ Formana na jeviště ND

Jména Suchý a Forman se staly spojnicí pro projekt, který si kladl za cíl přivést živoucí divadelní legendu a slavného filmového kouzelníka do „zlaté kapličky“. Dlužno podotknout, že Forman měl do ND již jednou našlápnuto; v roce 1998 připravoval uvedení Smetanova *Dalibora*. Z projektu záhy sešlo, vedení opery ND neschválilo Formanovu koncepci. Dnes, po více než čtyřiceti letech, se staronový hit *Dobře placená procházka*, který za tu dobu putoval několika divadly (např. JAMU – 1984, Zlín – 2001, Konzervatoř Praha – 2001), byl v upravené koncepci, dostal právě na jeviště ND.

Opera v nové podobě

Důležitým prvkem Formanovy inscenace se stala nová orchestrace, neboť původní semaforická se podle všech zpráv nedochovala. Dostupné jsou nahrávky hudebního aranžmá *Dalibora* Brázdy, které vytvořil pro zmiňovanou gramodesku a film. Orchestrace měla nahradit komorní ráz opery, který odpovídal potřebám Semaforu a filmu. Je jisté, že Formanovým cílem nebyl remake někdejšího tvaru, ale zcela nová, svěbytná muzikálová hříčka, využívající všech možností divadla – velkolepé show, svůdných girls i velkého hudebního potenciálu.

Při prvních přípravách se měl o instrumentalizaci pro sedmdesátiletý orchestr pokusit Formanův spolupracovník Varhan Orchestrovič Bauer. Nedovedl však úkol ke zdárnému konci, proto ho na podzim letošní sezony vystřídal zkušený skladatel a dirigent Marko Ivanović, který se zároveň s hlavním dirigentem Liborem Peškem podílí i na hudebním nastudování inscenace. Ivanovićova orchestrace je nápaditá, bohatá a nešetří muzikálovými efekty. Na řadě míst ctí původní Šlitřův záměr a nevhání hudební složku do křečí a nucenosti. Velmi podařené jsou například songy *Je dusno a těžko* a výrazově obtížná zpověď *To nebylo mi ani patnáct let*.

Text hry inscenátoři doplnili o další sborová čísla, která si vypůjčili ze Suchého méně úspěšné hry *Sekta* z roku 1965. V nové inscenaci tak tvoří malá intermezza divadelních uvaďčků, a přestože jsou to texty cizorodé, dokonale zapadají do dějového rámce.

Z komorního příběhu rozvádějícího se mladého páru (Uli a Vanilka) za škodolibého přispění vychytralého advokáta a „nevinného“ poštáka jako deus ex machina se v rukou formanovského týmu hra reinkarovala v hollywoodský spektakl. Excelentním dokladem je scéna příjezdu tety z Liverpoolu, která se rozhodla věnovat milion neexistujícímu dítěti Uliho a Vanilky. Textová kompozice z obou starších her natáhla celé představení na dobře snesitelných osmdesát minut.

Opera jako zábava

Scénograf Matěj Forman rozčlenil jeviště do několika hracích prostor. Počáteční holá scéna s černým schodištěm na horizontu se v několika vteřinách poskládá v byteček šedesátých let. Vedle malé koupelny a ložnice je tu především obývací pokoj s velikým oknem, centrum většiny hravých scénografických stylizací, například maket letících poštovních holubů při listonošově populární písni *Já přilepím si známku na čelo* nebo sbor girls a jazzbandu v písni *Je dusno a těžko*.

Celkové výtvarné řešení, které je plné nejen op-artu, ale především stylových vymožeností

Tomáš Trapl (Advokát), Jitka Molavcová (Teta z Liverpoolu).
Foto Irena Vodičková

à la Brusel, umožňuje vytvářet i hravé scénické vtípky a gagy (opilému Ulimu se scéna doslova rozhoupe před očima, teta se fyzicky rozdvojí apod.). Inscenátoři využívají všech dostupných prostor divadla, uvaďčcky zpívají z prvního balkonu, hejno „šťastné“ rozvedených žen se hned v úvodu prodírá mezi diváky v parteru atd.

Režie vychází i z jednotlivých dispozic interpretů. Ve dvojím až trojím obsazení lze kombinacemi zhlédnout vždy trochu jiné pojetí. Převážně mladý soubor je ostříleným hercům Suchému (Listonoš), Stivínové (Teta z Liverpoolu), Traplovi (Advokát) a Molavcové (Teta z Liverpoolu) rovnocenným partnerem. Většina z nich už účinkovala v hudební, činoherní či muzikálové sféře. Nikdo z nich nemá větší problémy s uchopením role, všichni vkládají vlastní zkušenosti a ze všech je cítit otevřená tvárnost a chuť společně pracovat a užívat si projektu. Velkou zatěžkávací zkouškou inscenace bude brzké hostování ve Španělsku.

Dobře placená procházka v inscenaci Miloše Formana a synů Petra a Matěje je po *Krásce a zvířeti* (ND 2003, režie Petr a Matěj Formanovi) a *Naganu* (ND 2004, režie Ondřej Havelka) dalším hitem pro nepřilís dogmatické operní diváky. Pokud přistoupíte na radost z „muzicírování“, nebudete příliš srovnávat s nesrovnatelným a budete mít chuť se pobavit (i přes ten veškerý honosný plyš kolem), budete odměněni nefalšovanou show se spoustou nadsázky a humoru, odnesete si zážitek ze stále nadčasové soft morality a především... nepopsatelné je třeba vidět.

Autor je teatrolog.

Národní divadlo – Jiří Šlitř, Jiří Suchý:

Dobře placená procházka.

Režie Miloš Forman, Petr Forman, nová instrumentace Marko Ivanović, hudební nastudování Libor Pešek, dirigent Libor Pešek, Marko Ivanović, scéna Matěj Forman, výtvarná spolupráce Andrea Sodomková, kostýmy Jan Pištěk, choreografie Veronika Šváblová, sbormistr Pavel Vaněk. Premiéra 22. a 23. 4. 2007.

objednávka předplatného		A2 kulturní týdeník			
předplatné	noviny do schránky	noviny v elektronické podobě a přístup do archivu	čtvrtletní 13 čísel	půlroční 26 čísel	roční 52 čísel
☐ TIŠTĚNÉ	X		280 Kč	520 Kč	988 Kč
☐ ELEKTRONICKÉ		X	195 Kč	364 Kč	650 Kč
☐ STUDENTSKÉ	X	X	221 Kč	429 Kč	832 Kč
☐ KOMPLET	X	X	312 Kč	611 Kč	1196 Kč
☐ SPONZORSKÉ PŘEDPLATNÉ (roční) ☐ SPONZOR STŘÍBRNÝ 2 600 Kč/ ☐ SPONZOR ZLATÝ 5 200 Kč/ ☐ SPONZOR PLATINOVÝ 10 400 Kč					

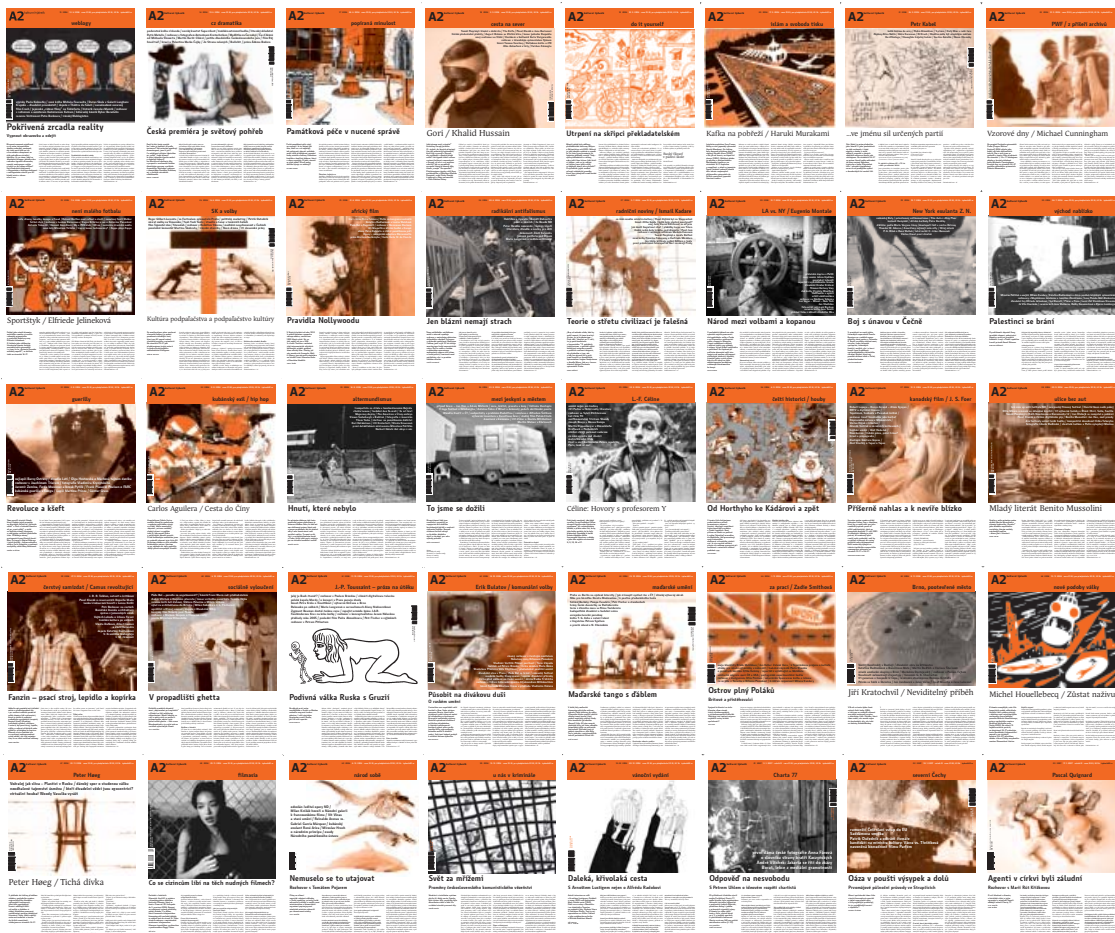
Fakturační adresa
Titul..... Jméno..... Příjmení..... Organizace.....
Ulice..... PSČ..... Město.....
Telefon..... e-mail.....

Adresa pro zasílání (pokud se liší od fakturační, např. adresa obdarovaného)
Titul..... Jméno..... Příjmení..... Organizace.....
Ulice..... PSČ..... Město.....
Telefon..... e-mail.....

Platbu provedu
☐ Složenkou A (na základě údajů ze složky, kterou od nás obdržíte, lze platit převodem)
☐ Fakturou uveďte prosím IČ..... DIČ.....
☐ prostřednictvím SIPO, uveďte prosím spoovací číslo.....
Pro uplatnění studentské slevy prosím zašlete potvrzení o studiu (fax nebo e-mail v jpg)
Objednávky přijímá jménem vydavatele firma SEND Předplatné, P. O. Box 141, 140 21 Praha 4 tel. 225 985 225, fax 225 341 425, SMS 605 202 115, e-mail send@send.cz, www.send.cz

salam A2lejkum

**literatura / hudba / společnost / film / politika / divadlo
výtvarné umění / recenze / rozhovory / esej / nové knihy
cd a dvd / komentáře / beletrie / zkratka / kulturní tipy
glosy / reportáž / par avion / komiks / galerie**

ovšem

Estonsko se rozhodlo přenést bronzový pomník neznámému vojákovi z centra Tallinu na hřbitov o něco dál. Starosta Moskvy prohlásil, že tím „Estonsko odhalilo svou fašistickou tvář“, estonské velvyslanectví v Moskvě obklíčil rozzuřený dav a šest dní nikoho nepouštěl dovnitř ani ven. O slávu sovětských vojáků ale v Rusku evidentně příliš nejde: když před dvěma lety vyhlásili veteráni druhý světové války protestní hladovku, ruští politici nechali starce hladovět dva týdny. Rusko nyní žije mnohem více neshodami s okolními zeměmi, které se hlásí k euroamerickému prostoru. Putin omráčil svět útočnými výroky na mnichovské konferenci a před ruským Federálním shromážděním odsoudil zahraniční investory a neziskové organizace, protože se „pletou do našich vnitřních věcí“. Socha v Tallinu je asi také „vnitřní věcí“ Ruska, protože dav kolem ambasády kdosi v noci na 3. května, tedy v momentě, kdy se za Estonsko postavily EU a NATO, odvolal. To už obléhání nebylo třeba, byl čas zasurfovat si na vlně ostré rétoriky, otřít se ještě jednou o sousedy a celou Evropu, vštípit lidem doma, že jsou v obležení „fašistů“, a získat hlasy na další volební období.
Radka Bzonková

Uživatelé e-mailových schránek společnosti Seznam nedávno zažili civilizační black-out. Své schránky našli dočista prázdné. V elektronické poště lidé často uchovávají cenná data, bezplatné adresy řada z nich užívá pro podnikání, na e-mail se musí spoléhat stále víc zákazníků služeb (rezervace letenek atd.). Proto porucha znamenala nejednu katastrofu profesního i osobního rázu. Tím spíš, že zmizelá data byla do postižených 150 000 schránek vrácena až za týden (bez adresářů a osobních složek) a že dotazy uživatelů správci serveru byly zodpovídaný až po několika dnech: „...provedl jsem standardní údržbu Vaší schránky a nyní by se již uvedený problém neměl objevit.“ Pěkná ukázka „krizové komunikace“, ovšem ve vztahu k médiím zjevně účinná, o výpadku informovaly jen Hospodářské noviny. Vše zlé je ale k něčemu dobré: snad si nyní víc lidí uvědomí ošidnost důvěry v elektronická média, zvláště „bezplatná“. Uživatel je navíc majitelem serveru prodáván inzerentům jako adresa nevyžádané reklamy. O několik hodin dříve než skutečné e-maily začaly po poruše Seznamu ve schránkách přistávat spamy.
Štěpán Polák

Miroslav Balaštík si na Světě knihy přišel převzít půl anticeny Skřípec za překladatelský paskvil, který vydalo jeho nakladatelství (s. 16–17). Omluvil se za výrobek nevalné ceny a řekl, že Host si teď bude muset napravit reputaci. Podobné gesto přijetí odpovědnosti už před lety na Skřípci udělal Jiří Buchal z BB artu, který nabídl vrácení peněz každému českému čtenáři poničených básní Leonarda Cohena. Návrat studu do hlavního nakladatelského proudu je dobrá zpráva letošního veletrhu. Jinak je to s malými nakladateli. Ti se v naprosté většině nemají ve svých knihách za co stydět. A to jim stačí. Jak potvrdila debata malých nakladatelů z Česka, Dánska, Německa a Francie, u nás si lidé z kultury především rádi stěžují. Českým hostům kladl moderátor dokola jednu otázku: Jste schopni vytvořit asociaci malých nakladatelů? A vrátilo se mu „ne“ na čtyři způsoby. Každý si pomáhá jinak a starat se má Svaz nakladatelů a knihkupců. Ten se ale nestará. Takže: buď je třeba do svazu vstoupit a změnit jej, nebo založit jiný. Lamentování a jednotlivé pokoutní recepty nás zabetonují v provinčnosti.
Libuše Bělunková

Na filmovém panelu na plzeňském festivalu Finále se prezentovaly nové české filmy, které se chystají do výroby. Sagvan Tofi, jehož nový opus Svatoušci je rovněž ve výhledu, naštěstí nepřišel, nicméně akce ukázala, že má mnoho zdatných nástupců. Tristní byla nejen forma, jíž filmaři a producenti své produkty prezentovali – rozpačité koftání, pochechtávání se (ano, mluvím i o sobě) či frajerská image mistrů světa –, ale i sám obsah. Mezi chystanými projekty je sice několik pozoruhodných (Jana Švankmajera či Petra Václava), drtivá většina z nich ale spadá do kolony filmového bizáru: namátkou první česká crazy komedie z westernového městečka se symptomatickým názvem To je hustý, romantická komedie Láska za milion, ohlášena ukázkou připomínající spíš reklamu na pražské vánoční trhy, nebo film o nejoblíbenějším českém vrahovi Jiřím Kajínkovi, prezentovaný známým kýčařem Ivanem Fíloem jako boj ubohého jedince s českou policejní mafii. Nejdůležitější ovšem zůstává snaha „respektovat univerzální jevy“ – to má v plánu jeden z producentů nového filmu o mužích a rakovině prsu. Jestli k tomuhle spěje česká kinematografie, pak ať žije Sagvan.
Irena Hejrová

A2 kulturní týdeník, Americká 2, 120 00 Praha 2, tel. 222 510 205, 222 510 151, redakce@tydenikA2.cz, prijeni@tydenikA2.cz, tydenikA2.cz. Vydává Kulturní týdeník A2, s. r. o. Šéfredaktorka **Libuše Bělunková**. Zástupce šéfredaktorky **Filip Pospíšil**. Redakce **Karel Kouba, Marta Ljubková, Jiří G. Růžička, Lukáš Rychetský, Aleš Stuchlý, Petr Vaňous**. Báseň na s. 5 vybírájí **Petr Borkovec** a **Vratislav Färber**. Editorka **Věra Becková**. Design a typografie **Helena Šantavá**. Grafická úprava a sazba písmu Andulka © Storm Type Foundry a Botanika © Suitcase Type Foundry **Marek Naglmüller**. Manažer **Jan Vávra**. Počítačová podpora **Lukáš Fairaisl**. Sekretariát **Marcela Mojžíšová**. Distribuce **Josef Piša – distribuce@tydenikA2.cz**. Inzerce **Milan Greguš – inzerce@tydenikA2.cz** (222 510 227). Tisk **Moravská typografie, a. s.** Předplatné zajišťuje jménem vydavatele firma **SEND Předplatné** (225 985 225). Rozšiřuje **PNS, a. s. Registrace** MK ČR E 16272, ISSN 1801-4542. A2 kulturní týdeník vychází s podporou **Ministerstva kultury ČR** a **International Visegrad Fund**.